DZIENNIK URZĘDOWY
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 19 września 2012 r.

Poz. 1996

UCHWAŁA NR XX/193/2012
RADY MIEJSKIEJ W PŁOTACH

z dnia 31 sierpnia 2012 r.

w sprawie: przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Płoty na lata 2012-2016”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591; zm. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 214, poz. 1806; z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568; z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203, Nr 167, poz. 1759; z 2005r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457; z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974, Nr 173, poz. 1218; z 2008 r. Nr 180, poz. 1111, Nr 223, poz. 1458; z 2009 r. Nr 52, poz. 420, Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 106, poz. 675, Nr 40 poz. 230; z 2011r. Nr 117, poz. 679, Nr 134, poz. 777, Nr 21, poz. 113, Nr 217, poz. 1281, Nr 149, poz. 887; z 2012 r. poz. 567) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390; z 2006 r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875; z 2007 r. Nr 192, poz. 1394; z 2009 r. Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804; z 2010 r. Nr 75, poz. 474, Nr 130, poz. 871) Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Płoty na lata 2012 - 2016”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Płotów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady

Piotr Jasina

Załącznik do Uchwały Nr XX/193/2012
Rady Miejskiej w Płotach
z dnia 31 sierpnia 2012 r.

G M I N A
PŁOTY
WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

na lata 2012 - 2016

SZCZECIN 2012

WSTĘP

Podstawowym zadaniem gminnych programów opieki nad zabytkami jest określenie kierunków działań i zadań służących poprawie kondycji dziedzictwa kulturowego - zarówno stanu zachowania zabytków, jak i udziału zabytków w kształtowaniu rozwoju i wizerunku gminy.

Programy opieki nad zabytkami służyć mogą rozwojowi gminy poprzez określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystanie zabytków dla potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych.

Głównym celem sformułowania dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego gminy Płoty poprzez określenie podstawowych uwarunkowań oraz rozwiązań, które temu służą.

Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Dokument pn. **Program Opieki nad Zabytkami gminy Płoty na lata 2012 – 2016** opracowano w oparciu o odpowiednie przepisy, akty prawa miejscowego przyjęte przez Radę Miejską w Plotach, krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty typu strategicznego, materiały i dokumentacje z zasobu Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie oraz wiedzę i doświadczenie autorów.

Na wstępie opracowania przedstawiono obszerną informację nt. aktów prawa polskiego oraz europejskiego ustanawiających i regulujących zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Odrębną część poświęcono charakterystyce krajobrazu i dziedzictwa kulturowego gminy, które są przedmiotem Programu Opieki.

Gminna polityka w zakresie opieki nad zabytkami powinna być spójna ze strategiami rozwoju województwa i powiatu. Z tego względu omówiono (w zarysie) strategiczne dokumenty wojewódzkie, powiatowe i gminne, zwracając uwagę na założenia programowe dotyczące ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego rewitalizacji i rewaloryzacji, służące procesom rozwojowym. Szczególnie istotnym dokumentem w tym zakresie jest Program Opieki nad zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008-2012.

W przygotowaniu niniejszego programu korzystano z „Poradnika metodycznego – gminny program opieki nad zabytkami" opracowanego przez Zespół powołany przez Dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie w 2008 roku.

1. PODSTAWA PRAWNA I CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Przygotowanie i realizacja programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym instrumentem opieki nad zabytkami i ochrony zabytków, należy do ustawowych obowiązków samorządu gminnego, nałożonych ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o opiece nad zabytkami i ochronie zabytków (art. 84 - 87, Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.), w której określono tryb sporządzenia oraz cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

- Gminny program sporządza Wójt/**Burmistrz**/Prezydent Gminy.
- Gminny program opieki nad zabytkami sporządza się na okres 4 lat.
- Programy gminne przyjmowane są uchwałą Rady Gminy/**Rady Miasta**.
- Przed uchwaleniem Program przedstawia się Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków do zaopiniowania.
- **Burmistrz**/Prezydent obowiązany jest do sporządzania, co 2 lata sprawozdania z realizacji Programu.
- Uchwalony program podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

- **Cele gminnego programu opieki nad zabytkami** zdefiniowano w art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w której stwierdza się, że programy opieki mają na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Podsumowując - podstawowym celem sporządzania i realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami jest utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu, poprzez różnorodne działania służące utrzymaniu i poprawie stanu materialnej substancji zabytków, ich zagospodarowaniu w sposób odpowiadający wartościom zabytkowym oraz działania zmierzające do podniesienia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek Państwa i każdego obywatela (*art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP*).

Podstawowym aktem prawa regulującym ochronę i opiekę nad zabytkami jest **ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz.U. 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi[1], w której określono przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Przedmiotem ochrony i opieki jest <u>zabytek</u>, którego definicja według art. 3 w/w ustawy brzmi:

- *nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły*, będące dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- *zabytek nieruchomy* – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, posiadających cechy j.w.;

1

1. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. *w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. u. z 2005 r. Nr 112 poz. 940)*
2. *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 28 stycznia 2005 r.* w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury *(Dz.U. z 2005 r. Nr 24 poz. 200)*
3. *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r.* w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych *(Dz.U. z 2004 r. Nr 212 poz. 2153)*
4. *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie* prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych *(Dz.U. Nr 165, poz. 987)*
5. *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r.* w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem *(Dz.U. z 2004 r. Nr 124 poz. 1305)*
6. *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r.* w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami *(Dz.U. z 2004 r. Nr 124 poz. 1302)*
7. *Rozporządzenie ministra Kultury z dnia 19 kwietnia 2004 r.* w sprawie wywozu zabytków i przedmiotów o cechach zabytków za granicę *(Dz.U. z 2004 r. Nr 84 poz. 798)*
8. *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r.* w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków *(Dz.U. z 2004 r. Nr 75 poz. 706)*
9. *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r.* w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych *(Dz.U. z 2004 r. Nr 71 poz. 650)*
10. *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r.* w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków *(Dz.U. z 2004 r. Nr 30 poz. 259)*
11. *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z (lipca) 2011 r.* w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich (…), badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz.U. Nr 165, poz. 987)
12. *Rozporządzenie MKiDN z dnia 26 maja 2011 r.* w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. Nr 113 poz. 661)

- *zabytek ruchomy* – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, posiadających cechy j.w.;
- *zabytek archeologiczny* - zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- *historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny* - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- *historyczny zespół budowlany* – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- *krajobraz kulturowy* - przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- *otoczenie zabytku* - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Przedmiot ochrony doprecyzowany został w art. 6 ust. 1 ustawy, który wskazuje że opiece i ochronie podlegają bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome będące, w szczególności:
  - krajobrazami kulturowymi,
  - układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
  - dziełami architektury i budownictwa,
  - dziełami budownictwa obronnego,
  - obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
  - cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
  - miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki ruchome będące, w szczególności:
  - dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
  - kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
  - numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami
  - wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
  - materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),
  - instrumentami muzycznymi,

- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

▪ zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także zabytki niematerialne - nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formami ochrony zabytków są (art. 7 ustawy)[2]:
1) wpis do rejestru zabytków[3];
2) uznanie za pomnik historii[4];
3) utworzenie parku kulturowego[5];
4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego[6].

Wpis do rejestru zabytków należy do kompetencji wojewódzkich konserwatorów zabytków (decyzje o wpisie podejmowana są z urzędu lub na wniosek posiadacza zabytku).

Art. 15 ustawy ust.1 określa, iż Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego ds. kultury (...), w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru (...).

Ust.2, precyzuje, iż wniosek może zostać złożony po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków.

Ust. 3, przewiduje możliwość cofnięcia uznania za pomnik historii, w trybie przewidzianym dla jego uznania.

Ust. 4 przewiduje możliwość przedstawienia Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosku o wpis pomnika historii na „Listę dziedzictwa światowego" w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, przyjętej w Paryżu w dniu 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r., Nr 32, poz. 190 i 191).

W kompetencjach samorządu gminy jest stanowienie prawnej ochrony poprzez utworzenie parku kulturowego oraz sporządzanie miejscowych planów

---

[2] ustawa z dn. 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Niniejsza ustawa zmienia się następujące ustawy: ustawę z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – prawo budowlane, ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

[3] Rejestr zabytków prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.

[4] art. 15 ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* - na mocy rozporządzenia Prezydenta RP.

[5] art. 17 ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* - Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

[6] Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (...)

zagospodarowania z odpowiednimi zapisami dotyczącym ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z nowelizacją (z 18 marca 2010 r.) ustawy o opiece nad zabytkami art. 3 mówi: "W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków".

Zasady ochrony zabytku określa art. 4 ustawy
Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków poprzez odpowiednie zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę[7],
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza wg art. 5 polega, w szczególności na zapewnieniu warunków:
- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Według art. 18 ust. 1 (po nowelizacji ustawy o opiece nad zabytkami... z dnia 18 marca 2010 r.) ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się:
- przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw,
- planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej,
- analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

[7] zgodnie z nowelizacją ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami 18 marca 2010 r.: nie skreśla się z rejestru zabytku wywiezionego zgodnie z przepisami Ustawy...

- albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy,
- decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizacje inwestycji w zakresu lotniska użytku publicznego.

W dokumentach strategicznych i planistycznych, województwa, powiatu, gminy:
- uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami[8],
- ustala przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami,
- określa rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków,
- zapewnia ochronę zabytków przy realizacji inwestycji,
- ustala rozwiązania mające na celu przywracanie zabytków do jak najlepszego stanu. ustala rozwiązania mające na celu przywracanie zabytków do jak najlepszego

Art. 19.1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w m.p.z.p. uwzględnia się w szczególności ochronę:
- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- parków kulturowych;
- ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami;
- strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy, nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Po ust. 1 dodano ustęp 1a (nowelizacja ustawy o ochronie ... z 18 marca 2010 r.)
W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (...) uwzględnia się w szczególności ochronę:
- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami należy do zadań własnych gminy. Art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy określa zadania własne gminy: *„zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy”*. W szczególności zadania własne obejmują zagadnienia:
- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych,

[8] Krajowy Program (...) nie został dotychczas opracowany

wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i cieplną oraz gaz,
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- **kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,**
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- targowisk i hal targowych,
- **zieleni gminnej i zadrzewień**,
- **cmentarzy gminnych**,
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- **promocji gminy**.

Nie bez powodu wymieniono wyżej wszystkie zadania gminy. Kolejne z nich mogą, bowiem być związane bezpośrednio lub pośrednio z dziedzictwem kulturowym. W gminnych planach bowiem nie sposób pominąć zabytków w sprawach dot. budownictwa mieszkaniowego (np. pierzeje z kamienicami o wartościach zabytkowych), przy rozwiązywaniu problemów dotyczących utrzymania dróg i mostów oraz organizacji ruchu czy też zieleni gminnej i zadrzewień (obsadzenia traktów, zieleń cmentarzy) lub promocji gminy.

Uregulowania prawne dotyczące zabytków znajdują się także w:

✓ ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.) z aktami wykonawczymi;

✓ ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.);

✓ ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150) z aktami wykonawczymi, z której wynika obowiązek wykonania opracowania ekofizjograficznego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 72 ust. 4 i 5) z uwzględnieniem walorów zabytkowych;

✓ ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880), uwzględnia się w niej ochronę krajobrazów (zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu), a wśród walorów chronionych wymienia wartości kulturowe. Jedną z form ochrony wg tejże ustawy są parki krajobrazowe - obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, ale także walory historyczne i kulturowe;

✓ ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.);

✓ ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 Nr 13, poz. 123);

✓ ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.);

✓ ustawie z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, na mocy, której ochrona *„obszarów*

o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, zabytków i krajobrazu kulturowego, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków" otrzymuje dodatkowe umocowanie prawne.

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY PŁOTY

3.1. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W USTALENIACH MIĘDZYNARODOWYCH

Najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę to:

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu** (Dz.U. z 1976 r. nr 32, poz. 190, załącznik) - zobowiązuje do: ustanowienia „skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki"; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) – 16 stycznia 1992 r. - La Valetta** (Dz.U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564) dotycząca dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych". Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa, łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania, zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.

- **Europejska konwencja krajobrazowa – 22 października 2000 r. – Florencja** (Dz.U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98) zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu (który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego) ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne). Ustanowiono Nagrodę Krajobrazową Rady Europy - wyróżnienie przyznawane organom lokalnym i regionalnym, które wykażą się skutecznymi i znaczącymi osiągnięciami w dziedzinie ochrony, gospodarki lub planowania krajobrazu.

- **Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.** (Dz.U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585). Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków

dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasady uznano: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju - z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne. Ochrona, promowanie i zachowanie różnorodności kulturowej są podstawowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

3.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- **Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015** (uchwała RM z 29.XI.2006 r.)

W dokumencie tym, pomimo zrozumiałego znacznego stopnia uogólnienia, środowisko kulturowe (jego ochrona i właściwe użytkowanie) znajduje miejsce zarówno w uwarunkowaniach i przesłankach rozwoju kraju, jak i przy określaniu priorytetów. Podkreślono, że „walory środowiska naturalnego w połączeniu ze znacznym potencjałem kulturowym oraz korzystnym położeniem w centrum kontynentu, na skrzyżowaniu ważnych dróg europejskich, czynią z naszego kraju atrakcyjne miejsce do zwiedzania i wypoczynku. Dla wielu słabiej uprzemysłowionych, atrakcyjnych środowiskowo regionów Polski, turystyka stanowi podstawową szansę rozwoju."

W priorytecie 1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, zakłada się podejmowanie działań na rzecz znaczącego ograniczenia przestrzeni trwale zagospodarowanej, zwłaszcza w obszarach cennych przyrodniczo i kulturowo.
W priorytecie 2. Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej – „równolegle z budową nowych obiektów kultury będą rozwijane działania nakierowane na zachowanie, ochronę i rewitalizację materialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez renowację, konserwację, adaptację obiektów zabytkowych dla celów kulturowych i turystycznych, a także wdrożenie systemu monitoringu i zabezpieczenia tych obiektów".

Także w zadaniach służących realizacji innych priorytetów wskazuje się na zabytki, jako potencjał i jednocześnie dobro wymagające nakładów na właściwe jego utrzymanie.

- **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020** (przyjęta przez RM w 2005 r.)

Ochrona i rewaloryzacja zabytków została uznana za jeden z podstawowych celów strategicznych, a za cele cząstkowe uznano m.in.:

- kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na funkcje kulturalne,

turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych,
- podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020 wprowadzono programy wdrożeniowe jako system realizacyjny NSRK, powiązane z finansowaniem działalności kulturalnej ze środkami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury. Dla działań związanych z opieką nad zabytkami powołano program wdrożeniowy: **Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013"** z priorytetami :

1. rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych,
2. rozwój instytucji muzealnych,
3. ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju,
4. ochrona zabytków archeologicznych,
5. tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego,
6. ochrona zabytkowych cmentarzy.

Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych, gdzie celami cząstkowymi są:

a) poprawa stanu zachowania zabytków;
b) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego);
c) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
d) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
e) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
f) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowej i konfliktu zbrojnego.

- **Ochrona Dziedzictwa Niematerialnego –** 16.08.2011 r. w Polsce weszła w życie Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Polska ratyfikowała Konwencję 22.10.2010 r.

Jest ona jedynym aktem prawa międzynarodowego na jakim można oprzeć budowę systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego w naszym kraju. Celem Konwencji jest objęcie ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup i jednostek rozumianego wg UNESCO jako: „praktyki, wyobrażenie, przekazy, wiedza i umiejętności jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego".

Dziedzictwo niematerialne poprzez stałe odtwarzanie jest przekazywane z pokolenia na pokolenie, przyczyniając się do wzrostu poczucia własnej tożsamości oraz poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dlatego

utrwalenie i przekazanie przyszłym pokoleniom dorobku naszych kultur jest priorytetem Konwencji.

3.3. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W DOKUMENTACH SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

➢ **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020** (przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XXVI/303/05 z dnia 19 grudnia 2005 r.)

W SRWZ, w diagnozie stanu województwa przedstawiono charakterystykę krajobrazu kulturowego ze wskazaniem najcenniejszych zespołów zabytków oraz identyfikację kluczowych problemów, do których zaliczono:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,
- brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy poprzemysłowej i powojskowej.

Charakteryzując w SRWZ stan i możliwości rozwoju turystyki stwierdzono duże potencjalne możliwości turystyki, której sprzyjają m.in. zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu. Jednak w analizie SWOT zwrócono uwagę na niski poziom mechanizmów wsparcia rozwoju kultury i dziedzictwa kulturowego, małe wydatki jednostek samorządu terytorialnego na ochronę dziedzictwa kulturowego, słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.

Wśród sześciu zdefiniowanych w SRWZ celów strategicznych problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w:

✓ celu nr 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (w zadaniu – rozwój i promocja produktów turystycznych),

✓ celu nr 3: Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu (w zadaniu – Rozwój małych miast, rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich),

✓ celu nr 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka rolna (w zadaniu nr 4 - Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych)

✓ celu nr 6: Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu (w działaniu – Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnej i Wspieranie działań aktywizujących rynek pracy).

W dokumencie uzupełniającym SRWZ p.t. **„Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego”** wysoko oceniono rozwój kulturalny i znaczenie sztuki w kondycji społeczności lokalnej oraz znaczenie dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej. Także w priorytecie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego wspomniano o zachowaniu wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego. Problematyka została rozwinięta w celach operacyjnych:

- ✓ Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną – priorytet 3:
- ✓ Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego oraz priorytet nr 5:
- ✓ Dbałość o utrzymanie historycznego kształtu wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych.

Podobnie w celu operacyjnym „Racjonalizacja wykorzystania przestrzeni zagospodarowanej i przekształconej" jako pierwszy znalazł się priorytet: Rewaloryzacja i rewitalizacja centrów miejskich. W celu operacyjnym „Integracja społeczności regionu" jako priorytet nr 2 zapisano Badanie i dokumentowanie historii oraz teraźniejszości regionu.

- ➢ **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodnio-pomorskiego** – przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Zachodnio-pomorskiego (Nr XLV z dnia 19 października 2010 r.) przyjęty projekt zmiany Planu (obowiązujący dotąd dokument z 2002 r. został uchylony).

Jest to opracowanie o charakterze regionalnym, stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań; formułuje cele gospodarowania przestrzenią województwa i zasady jej kształtowania oraz określa kierunki polityki przestrzennej w długiej perspektywie.

Strategicznym celem zagospodarowania przestrzennego województwa jest zrównoważony rozwój służący integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową; spójności wewnętrznej województwa; zwiększeniu jego konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców do średniego poziomu w Unii Europejskiej.

Przez właściwe wykorzystanie przestrzeni należy rozumieć m.in.:

- ochronę i zachowanie jej niezbywalnych wartości jakimi są bioróżnorodność, walory przyrodnicze, krajobrazowe i **dziedzictwo kulturowe;**
- harmonizację działań wpływających lub mogących mieć wpływ na przekształcenia przestrzeni (w tym eliminacja konfliktów i zagrożeń)

Ustalenia Planu nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadania celu publicznego.

Jednym z ważniejszych elementów planu jest część poświęcona stanowi zachowania dziedzictwa kulturowego opracowana przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie[9], pn. „Aktualizacja „Studium i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego" do zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodnio-pomorskiego". W opracowaniu owym zawarte są także wytyczne i zasady zagospodarowania w **Obszarach Kulturowo-Krajobrazowych (OKK).**

[9] Biuro Dokumentacji Zabytków to instytucja kultury samorządu województwa zachodniopomorskiego, wyspecjalizowana w ochronie i dokumentacji dziedzictwa kulturowego; wspomniane opracowanie powstało w 2010 r.

OKK 12 „Dolina Regi"

Obszar rozciągający się w otoczeniu rzeki Regi i jej dopływów od jej źródeł w okolicach Świdwina do ujścia do Bałtyku w Mrzeżynie.

Walory kulturowe

Archeologia: *Cieszeniewo (Gm. Świdwin)* – średniowieczne grodzisko typu stożkowatego, położone ok. 100m od brzegu rzeki. Obiekt założony na planie prostokątnym, czytelne w terenie. *Lipce (Gm. Świdwin)* – wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate z wklęsłym majdanem, położone ok. 250 m. na zachód od brzegu rzeki. *Niemierzyno (Gm. Świdwin)* – wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate, z wklęsłym majdanem położone bezpośrednio nad brzegiem rzeki. Miejsce to było prawdopodobnie użytkowane we wcześniejszym okresie przez ludność kultury łużyckiej, jako osada obronna. *Świętoborzec (Gm. Łobez)* – grodzisko wczesnośredniowieczne położone na wzniesieniu na południowym brzegu rzeki, pomiędzy korytem rzeki a jeziorem. Obiekt został częściowo zniszczony, ale w jego południowej partii czytelna jest fosa. *Unimie (Gm. Łobez)* – grodzisko wczesnośredniowieczne położone na południowym brzegu jez. Dobieszewo, na wzgórzu pośród podmokłych łąk, przecięte przez tory kolejowe. *Worowo (Gm. Łobez)* – grobowiec kurhanowy z epoki brązu położony na wysoczyźnie sąsiadującej z doliną Regi. *Karwowo (Gm. Łobez)* – na północ od miejscowości na skraju doliny rzeki położone jest cmentarzysko kurhanowe datowane na wczesne średniowiecze. Zlokalizowano tu 16 grobów o różnych kształtach, z obstawami kamiennymi. Na południe od miejscowości, nieopodal zachodniego brzegu jez. Karwowo, zlokalizowane jest rozległe grodzisko wczesnośredniowieczne, otoczone podwójną linia wałów. *Starogard Łobeski (Gm. Resko)* – wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate, położone nad brzegiem rzeki. *Resko* – na zachód od miasta, na południowym brzegu rzeki położone jest wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate z dobrze zachowanymi wałami, w których czytelna jest brama.
Płoty (Gm. loco) – w mieście na zakolu rzeki, doskonale zachowane wczesnośredniowieczne grodzisko, usytuowane na naturalnym wzniesieniu, czytelny czworokątny majdan i fosa od strony południowej. *Lubin (Gm. Gryfice)* – na północ od miejscowości, na zakolu Regi, położone jest wczesnośredniowieczne grodzisko o podkowiastym kształcie, otoczone z trzech stron wałami. *Bielikowo (Gm. Brojce)* – wczesnośredniowieczne grodzisko położone na naturalnym wzgórzu w widłach Regi i Mostowej. *Gąbin (Gm. Trzebiatów)* - na południe od miejscowości, na północnym brzegu Regi na wzgórzach zlokalizowane jest cmentarzysko kurhanowe kultury łużyckiej. *Trzebiatów* - w północne części Starego Miasta, w zakolu Regi zlokalizowane było wczesnośredniowieczne grodzisko. W późniejszych czasach przez wzniesienie grodziska poprowadzono mury miejskie

Nad Regą położonych jest sześć historycznych miast: Świdwin, Łobez, Resko, **Płoty**, Gryfice i Trzebiatów.
Świdwin: w XII wieku istniał tu gród pomorski na szlaku handlowym z Kołobrzegu do Wielkopolski. W XIII wieku został on przekazany przez księcia Barnima I zakonowi norbertanów z Trzebiatowa. Później włączony do Nowej Marchii. Do najstarszych budowli należą: zamek, którego początki sięgają XIII w., kolejno rozbudowany w XIV, XV i XVI i w XVIII w. (obecnie w architekturze zamku czytelna jest zarówno faza gotycka jak i barokowa); gotycki kościół mariacki (1338 r.- XV w.); fragment średniowiecznych murów miejskich i Brama Kamienna (XIV w.).
Łobez: powstały w XII w. gród nad Regą. Pierwsze wzmianki o mieście należącym do rodu Borków pochodzą z k. XIII wieku. Miasto zostało znacznie zniszczone w 1945 r.

Kościół parafialny pochodzi z XV w. i został ufundowany przez v. Borków, przebudowywany w XVII, XIX w. i w latach 70.XX w.
Resko: istniał w XI-XIII w. gród z osadą w zakolu Regi. Gród był jedną z książęcych siedzib obronnych. Około poł. XIII w. gród wraz z połową osady książęta przekazali w lenno rodowi Borków, którzy latach 1260-1270 w miejscu grodu zbudowali zamek. W 1277 r. (lub 1288) założyli miasto na prawie lubeckim, otoczone murami obronnymi w XIV w., zlikwidowanymi ostatecznie w l. 30. XIX w., kiedy nastąpiła rozbudowa miasta. Historię miasta dokumentują zabytki: ceglany gotycki kościół farny z ok. 1400 r., Wzgórze Zamkowe kryjące ruiny zamku Borków, ratusz z 1 poł. XIX w., zabudowa mieszczańska z poł. XIX - pocz. XX w.
Płoty: początkowo istniał gród w zakolu Regi, w 1277 r. nastąpiła lokacja miasta. Miasto wyróżnia się istnieniem dwóch zamków: „Starego" postawionego na wzgórzu nad Regą w XIII w., przebudowanego w XVI i XVII w. (renesansowy); „Nowego" – zbudowanego w XVII w., na pocz. XX w. gruntowanie przebudowanego (neorenesansowy, wieloskrzydłowy, z oficynami i bramami), otoczonego parkiem.
Gryfice: miasto lokowane w 1262 r. przez księcia Warcisława III w miejscu wcześniejszych
(X w.) osad. Pod koniec XIII w. rozpoczęto budowę kościoła farnego, w 1300 r. murów obronnych z trzema bramami. Miasto należało do Hanzy. Od 1724 r. były siedzibą powiatu. W 1882 r. Gryfice uzyskały połączenie kolejowe ze Szczecinem i Kołobrzegiem. Dzieje miasta dokumentują m.in. zabytki: pozostałości murów obronnych z Basztą Prochową (XV w.) oraz bramami Kamienną (XIV-XVI w.) i Wysoką (XIV-XV w.), kościół mariacki należący do najpiękniejszych ceglanych far gotyckich Pomorza, kaplica św. Jerzego (XV w.), kamienice mieszczańskie (pocz. XIX w. - XX w.), zespół młyński z systemem hydro-technicznym nad Regą (XIX/XX w.).
Trzebiatów: najstarsza wzmianka o Trzebiatowie pochodzi z 1180 (wg innych źródeł – 1170 r.) w dokumencie fundacyjnym wystawionym przez księcia Kazimierza I dla zakonu norbertanów z Lund. Gdy zakonnicy przybyli na pocz. XIII w. do Białoboków k/Trzebiatowa nad Regą istniał już gród z osadą targową i kościołem. Potwierdzeniem znaczenia osady była lokacja miasta na prawie lubeckim w 1277 r. przez księcia Barnima I. Na pocz. XIV w. kupcy trzebiatowscy, należący do Hanzy, uzyskali pełną kontrolę nad handlem na Redze oraz portem u jej ujścia, co stało się to przyczyną konfliktu z Gryficami. W 2 poł. XV w. kupcy z Trzebiatowa sfinansowali budowę nowego portu (Mrzeżyno) wraz z nowym korytem Regi. W 1534 r. Trzebiatów był miejscem sejmu pomorskiego decydującego o wprowadzeniu reformacji. Od XVIII w. w mieście stacjonował garnizon. W ciągu XIX w. i na pocz. XX w. nastąpiła rozbudowa miasta, powstały nowe gmachy użyteczności publicznej, dzielnice willowe. Trzebiatów należy do miast o wyjątkowym nasyceniu zabytkową substancją.
Na Redze funkcjonuje wiele budowli i urządzeń hydrotechnicznych pozostałych po bogatym niegdyś zagospodarowaniu rzeki m.in.: elektrownie wodne z 1 ćw. XX w., w: Trzebiatowie, **Lisowie (gm. Płoty) – elektrownia "Likowo;** Prusinowie (gm. Łobez) - elektrownia "Prusinowo", Żerzynie, Resku, Smolęcinie (gm. Gryfice) - elektrownia "Rejowice", **w Płotach**, zespół młyński w Gryficach oraz port rybacki w Mrzeżynie.
Na terenach wiejskich w dolinie Regi osadnictwo posiada równie stara metrykę jak w/w miasta. W północnej części, w rejonie Trzebiatowa, występują wsie z czytelnie zachowanymi układami (owalnica, okolnica) i zabudową zagrodową (z przykładami budownictwa ryglowego). W rejonie Gryfic, Reska, ku źródłom Regi, dominują wsie chłopsko-folwarczne, z rezydencjami oraz licznie zachowanymi parkami.
Zespoły staromiejskie w Świdwinie, Resku, **Płotach**, Gryficach, Trzebiatowie wpisane są do rejestru zabytków. Teren starego miasta w Trzebiatowie typowany do

ustanowienia pomnikiem historii. Projektowane parki kulturowe: wieś Trzebusz, Strzmiele z XVIII-wiecznym dworem.

Walory krajobrazowo-przyrodnicze
Krajobraz na całej długości Regi jest bardzo zróżnicowany. W dolnym bieg Regi tereny zostały silnie przekształcone przez działania melioracyjne, przede wszystkim zabudowania hydrotechniczne. Powyżej Reska rzeka ma naturalny bieg. Środkowy odcinek doliny rzecznej przecina tereny morenowe o zróżnicowanej rzeźbie terenu. Typowo górski charakter posiada górny odcinek do Trzebiatowa. Dalej rzeka płynie przez otwarte tereny nadmorskie, podmokłe, poprzecinane rowami melioracyjnymi.

Elementy charakterystyczne
Miasta założone nad Regą z zabytkami dokumentującymi ich dzieje od XII-XIII w. Tereny wiejskie z zachowaną zabudową chłopską i rezydencjonalną. Liczne parki. Materialne świadectwa gospodarki związanej z rzeką: młyny (m.in. zespół młyński w Gryficach), elektrownie wodne z okresu k. XIX - pocz. XX w. (w Trzebiatowie, Płotach, Lisowie, Prusinowie). Obszar o wybitnych walorach kulturowych i krajobrazowych.

Zalecenia do ochrony i kształtowania krajobrazu obszaru OKK 12 „Dolina Regi"

Ochrona krajobrazu

- uczytelnienie i zachowanie materialnych świadectw rozwoju kulturowego terenów nadrzecznych,
- rewitalizacja i zagospodarowanie terenów nadrzecznych w nawiązaniu do dawnego rozplanowania, utrzymanie pozostałości dawnych budowli na rzece i jej dopływach na potrzeby funkcjonującego szlaku kajakowego,
- utrzymanie sieci osadniczej i ograniczenie lokalizacji nowej zabudowy poza obrębem tradycyjnych jednostek osadniczych,
- utrzymanie ekspozycji sylwet zespołów miejskich, szczególnie Świdwina, Gryfic i Trzebiatowa, które są postrzegane z odległych perspektyw,
- utrzymanie funkcji portu rybackiego w Mrzeżynie,
- zakaz lokalizacji obiektów wielkokubaturowych i urządzeń infrastruktury technicznej (naziemne sieci inżynieryjne, wieże anten telekomunikacyjnych, wieże elektrowni wiatrowych) w zasięgu obszarów ekspozycji historycznych dominant, wskazanych wartościowych układów kompozycyjnych. Decyzje o lokalizacji nowych inwestycji należy poprzedzać studiami krajobrazu.

Ochrona układów przestrzennych

- likwidacja ruchu tranzytowego z terenów starych miast,
- zachowanie układów wsi owalnicowych, charakterystycznego dla północnych terenów,
- zachowanie historycznych granic zabytkowych założeń dworsko-parkowych i folwarków, zakaz parcelacji parków i budowy na ich terenie obiektów w ahistorycznej lokalizacji. Funkcje nowej zabudowy na terenie parków powinny umożliwiać utrzymanie i wykorzystanie parku.

Ochrona zabytkowych obiektów

- zachowanie architektury i wyposażenia elektrowni wodnych,
- utrzymanie w dobrym stanie zabytkowej zabudowy.
- ochrona reliktów osadnictwa pradziejowego z dopuszczeniem inwestycji na określonych warunkach,

- zachowanie układu topograficznego zabytków archeologicznych posiadających formę przestrzenną (grodzisk, cmentarzysk) i ich otoczenia, zapewnienie ich ekspozycji

Potencjał turystyczny (istniejące trasy turystyczne, polecane trasy i punkty do turystycznego zagospodarowania)
Na Redze i w jej otoczeniu funkcjonują szlaki turystyczne. Rega jest popularną trasą kajakową. Znane są zabytki miast nad rzeką. W znacznie mniejszym stopniu spopularyzowane zostały zabytkowe obiekty na terenach wiejskich. Tereny wiejskie mają korzystne warunki do rozwoju funkcji agroturystycznych na bazie historycznej zabudowy zagrodowej.
Obszar Kulturowo-Krajobrazowy stanowi charakterystyczny wyróżnik regionalny i może stanowić niewątpliwy impuls do tworzenia markowego produktu turystycznego i regionalnego

➢ **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2012** (przyjęty uchwałą Nr XX/197/08 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 17 czerwca 2008 r.)

Na podstawie szczegółowej charakterystyki dziedzictwa kulturowego regionu zachodniopomorskiego oraz diagnozy stanu zachowania tegoż dziedzictwa określono cele i zadania, których realizacja powinna służyć zachowaniu, eksponowaniu i zahamować procesów degradacji środowiska kulturowego.

Za najistotniejsze cele perspektywiczne uznano:
- utrzymanie zabytków budujących krajobraz regionu,
- funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa,
- kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń.

Służące w/w cele perspektywiczne to m.in.:
- integracja opieki nad zabytkami z ochroną przyrody,
- poprawa materialnego stanu zasobów dziedzictwa kulturowego,
- stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym regionu,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- edukacja regionalna,
- promocja walorów kulturowych regionu.

Cele i zadania do realizacji w ramach Programu opieki nad zabytkami gminy Płoty wynikające z Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami:

Cele ochrony
Celami ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego na terenie gminy są:
1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego, utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego, w tym:

- układu i reliktów osadnictwa prahistorycznego i średniowiecznego (stanowisk archeologicznych),
- średniowiecznej i nowożytnej struktury osadniczej,
- historycznych nawarstwień i przekształceń cywilizacyjno-kulturowych,
- niematerialnych wartości historycznych i społecznych.

2. Zachowanie i kształtowanie wartościowego środowiska antropogenicznego i zapewnienie jego trwałego użytkowania poprzez:
   - ochronę prawno-konserwatorską zabytków archeologicznych,
   - ochronę prawno-konserwatorską osadniczych układów przestrzennych,
   - ochronę prawno-konserwatorską zabytków budownictwa, techniki i zieleni zabytkowej,
   - ochronę prawno-administracyjną lokalnych form zagospodarowania terenu,
   - kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania terenu z poszanowaniem tradycji i wykorzystaniem wzorców regionalnych,
   - utrzymanie podstawowej funkcji terenu, determinujących fizjonomię krajobrazu poszczególnych miejscowości,
   - zachowanie w formie naturalnej cieków, stawów i terenów bagiennych w granicach miejscowości,
   - zachowanie krawędzi leśnych zamykających obszary otwarte jako otoczenia miejscowości,
   - zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym dominant kulturowych i krajobrazowych, utrzymanie ich roli w krajobrazie,
   - zahamowanie niekorzystnych procesów degradujących krajobraz, powstałych poprzez ugorowanie terenów rolnych, wycinanie zadrzewień przydrożnych i śródpolnych, intensywne pozyskiwanie kruszyw, obudowy brzegów jezior obiektami turystycznymi, prowadzenie zrębów zupełnych w dolinach rzecznych, na zboczach dolin, zboczach mis jeziornych, atrakcyjnych przyrodniczo ścian lasów i w innych istotnych form fizjonomii krajobrazu,
   - utrzymanie zabudowy w granicach historycznych układów przestrzennych wsi, z kontynuacją zasad lokalizacji zabudowy i zagospodarowania terenu,
   - zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym zabytków oraz innych elementów zagospodarowania i wyposażenia miejscowości,
   - wypełnienie ubytków tradycyjnej niwy siedliskowej,
   - przeciwdziałanie chaotycznej parcelacji terenu,
   - utrzymanie ekspozycji układów przestrzennych,
   - utrzymanie i nie ograniczanie ekspozycji układów komponowanej zieleni parków, cmentarzy i obsadzeń przydrożnych i śródpolnych,
   - utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci dróg,
   - utrzymanie charakterystycznych przekrojów, nawierzchni i rodzaju obsadzeń istniejącego układu dróg,
   - zapobieganie powstawaniu ubytków w zabudowie i tworzenie warunków do ich ponownej zabudowy,

- utrzymanie i eksponowanie zabudowy historycznej, jej proporcji, formy, dachów, wielkości i układu otworów, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego,
- kształtowanie walorów estetycznych nowej zabudowy mieszkalnej, rekreacyjno-turystycznej i produkcyjnej poprzez nawiązywanie do tradycji i wartości regionalnych, w zakresie określania formy architektonicznej i materiałów budowlanych,
- przeciwdziałanie „zaśmiecaniu" krajobrazu kulturowego nowymi lokalizacjami budowli substandardowych (tymczasowych pawilonów usługowych, baraków, budek kempingowych, agresywnych form reklamy) i rozwiązaniami technicznymi (naziemne sieci inżynieryjne, wieże anten telekomunikacyjnych),
- dopuszczanie lokalizacji farm wiatraków energetycznych jedynie na obszarach krajobrazu cywilizacyjnego (w sąsiedztwie napowietrznych sieci wysokiego napięcia oraz podobnych) z wyłączeniem terenów o walorach kulturowych i krajobrazowych określonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego (aktualizacji),
- ochronę przed dewastacją zabytków archeologicznych – ustalanie ochrony w planach miejscowych,
- utrzymanie i eksponowanie grodzisk posiadających charakterystyczną formę krajobrazową,
- opracowanie materiałów pomocniczych do nauczania i propagowania historii i tradycji regionu,
- umieszczanie na zabytkach znaków informacyjnych.

Formy ochrony wartości kulturowych

Ochrona winna być realizowana poprzez:

- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustalających, po weryfikacji, wskazane w studium granice stref ochrony konserwatorskiej i zawierające odpowiednie ustalenia dla działań w tych strefach,
- sporządzanie programów opieki nad zabytkami,
- podejmowanie uchwał określających zobowiązania właścicieli obiektów zabytkowych do opieki nad zabytkami zgodnie z gminnym programem opieki nad zabytkami,
- współpracę ze specjalistami z zakresu kształtowania krajobrazu i zabytkoznawcami przy sporządzaniu strategii i programów rozwoju gminy oraz przy realizacji polityki przestrzennej określonej w studium,
- utrzymywanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym budynków i budowli zabytkowych stanowiących własność gminy,
- utrzymywanie i uzupełnianie obsadzeń alejowych dróg publicznych, porządkowanie i utrzymywanie historycznych nekropolii (w tym również nieczynnych),

- oznaczenie i ochronę grodzisk stanowiących zabytki archeologiczne,
- udzielanie pomocy prawnej i materialnej w utrzymaniu i remontach zabytkowych obiektów publicznych i prywatnych.

➢ **Strategia Rozwoju Turystyki w województwie zachodniopomorskim do roku 2015** (przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa nr XVI/147/2000 z 23.10.2000 r.)

W Strategii Rozwoju Turystyki przyjęto, że dziedzictwo kulturowe jest jednym z głównych generatorów rozwoju turystyki. W SRT określono cele i działania, których realizacja może być także uwzględniona w Programie opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Płoty.

Takim wspólnymi celami mogą być:

- budowa i rozwój kompleksowych markowych produktów turystycznych wokół typów turystyki" i działanie z nim związane: „Budowa i rozwój produktów markowych turystyki miejskiej i kulturowej". W tym wypadku na szczególną uwagę zasługuje przedstawiony wyżej **OKK „Dolina Regi";**
- rozwój infrastruktury szlaków historycznych i tematycznych, w tym oznakowanie tras przebiegu oraz atrakcji znajdujących się na szlakach, budowa parkingów i toalet dla odwiedzających, poprawa dojazdu do atrakcji znajdujących się na szlaku;
- budowa i modernizacja centrów informacji turystycznej;
- renowacja obiektów zabytkowych;
- renowacja i turystyczne zagospodarowanie zabytkowych rynków oraz zachowanych elementów zabytkowej zabudowy w małych miasteczkach;
- renowacja zabytkowych parków i kompleksów pałacowo – dworskich;
- restauracja zieleni miejskiej;
- „Rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie" w ramach działania - Edukacja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych Regionu;
- kooperacja w zakresie wspólnego marketingu Regionu w ramach działania: Opracowanie zintegrowanego systemu promocji markowych produktów Województwa;
- usprawnienie systemu informacji turystycznej w ramach działania: Budowa zintegrowanego analogowego i cyfrowego systemu informacji turystycznej;
- kształtowanie środowiska w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej, w ramach działań: - innowacje na rzecz ekorozwoju w turystyce (m.in. wdrażanie inwestycji nawiązujących w technice budowania do tradycji regionalnej - budowa w konstrukcji ryglowej (szachulcowej); - rozwój sieci lądowych szlaków turystycznych - tworzenie projektów liniowych przekraczających obszary administracyjne gmin, powiatów i województwa. W ramach działania dopracowana zostanie infrastruktura istniejących szlaków takich jak: Szlak Hanzeatyckich Kupców, Szlak Cysterski, Szlak

Joannitów, Szlak Templariuszy, Europejski Szlak Gotyku Ceglanego, Szlak Solny, Szlak Latarni Morskich, Szlak Pomników Przyrody i in.,

- wykorzystanie turystyczne terenów i obiektów powojskowych i poprzemysłowych (do celów turystycznych można wykorzystać dawne fabryki, zakłady przemysłowe, magazyny, spichlerze, elektrownie wodne).

3.4. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W DOKUMENTACH POWIATU GRYFICKIEGO

➢ **Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Gryfickiego na lata 2007-2013** (Uchwała Rady Powiatu Gryfickiego Nr XIII/99/07 z dn. 29 listopada 2007 r.)

Celem przygotowania Programu Rozwoju Lokalnego Powiatu Gryfickiego było stworzenie odpowiednich instrumentów umożliwiających odpowiednie zarządzanie rozwojem społeczno-gospodarczym. Dokument ów jest spójny z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia - dokumentem strategicznym przygotowanym przez Ministerstwo Gospodarki na podstawie Strategicznych Wytycznych Wspólnoty. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Gryfickiego obejmuje opis planowanych zadań inwestycyjnych na lata 2007-20013.
Przestrzenny zakres opracowania obejmuje obszar całego powiatu gryfickiego (gminy: Brojce, Karnice, Gryfice, Rewal, Trzebiatów, **Płoty**).

Przyjęto, że Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Gryfickiego będzie miał charakter dokumentu otwartego, dopuszczając możliwość wprowadzania zmian i korekt zatwierdzonego planu w miarę rozwoju sytuacji społeczno-gospodarczej. Realizacja zadań przewidzianych w PRL powiatu powinna podlegać stałej weryfikacji i ocenie minimum raz w roku.
W Perspektywach Rozwoju Powiaty Gryfickiego w latach 2007-13, na 8 priorytetów w trzech można doszukać się pewnych odwołań (pośrednio i bezpośrednio) do dziedzictwa kulturowego:

- infrastruktura turystyczna, poprzez stworzenie odpowiednich warunków do uprawiania turystyki kwalifikowanej oraz rewitalizacje atrakcyjnych turystycznie obiektów (...),
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych, w tym rewaloryzacja i zabezpieczenie zabytków oraz zabytkowych obiektów poprzemysłowych i powojskowych wraz z otoczeniem,
- infrastruktura kulturalna, tworzenie świetlic, placówek kulturalnych

Realizacja 8 priorytetów to łącznie 139 zadań inwestycyjnych. W tym m.in. z obszaru gminy **Płoty** „zagospodarowania Zamku Nowego dla celów konferencyjno-szkoleniowych", przy przewidywanej wartości zadania niespełna 8 mln złotych i terminie ukończenia zadania w 2011 roku.
Ponieważ Nowy Zamek to obiekt wpisany do rejestru zabytków, a tym samym objęty ochrona prawną wszelkie prace w jego obrębie winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Starostwo Powiatowe w Gryficach jest odpowiedzialne za monitoring i ewaluację PRL. „Realizacja wszystkich zadań powinna zostać zakończona przygotowaniem (przez instytucję odpowiedzialną za przebieg danego projektu) raportu rzeczowego oraz finansowego z przeprowadzonego przedsięwzięcia. Brak źródeł finansowania to najczęstszy powód opóźnień w realizacji ambitnych przedsięwzięć lub nawet skreślenie z Wieloletniego Planu Inwestycyjnego.

Starostwo Powiatowe w Gryficach - jak dotąd - nie opracowało Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami, a co za tym idzie nie posiada skutecznego mechanizmu opieki nad dziedzictwem kulturowym (jakim jest chociażby dofinasowanie remontów obiektów wpisanych do rejestru zabytków zgodnie z art. 77 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z lipca 2003 roku).

„Analiza sfery społecznej powiatu" zawiera takie chociażby stwierdzenie: „Okres największego natężenia życia kulturalnego powiatu przypada głównie na miesiące letnie i koncentruje się przede wszystkim w miejscowościach turystycznych takich jak Rewal, Niechorze, Pobierowo czy Trzebiatów. Odbywa się wtedy wiele imprez z udziałem najlepszych polskich artystów i sportowców". Dziedzictwo kulturowe powiatu – w tym wybitne zabytki Płotów – i jego potencjał „umykają" autorom PRL.

Teren Powiatu posiada dobrze rozwiniętą sieć szlaków: pieszych, rowerowych i kajakowych. W tym szlak „Kajakiem do morza" – sieć przystani kajakowych na terenie 4 gmin (Płoty, Gryfice, Trzebiatów, Mrzeżyno). Projekt sfinansowany przez UE, RPO, środki własne.

3.4.1 Inne strategie ponadgminne

- **Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009-2015 dla Lokalnej Grupy Działania „GRYFLANDIA"[10]**

Powyższy dokument został opracowany w 2011 roku dla obszaru sześciu gmin powiatu gryfickiego : Brojce, Gryfice, Karnice, **Płoty**, Rewal, Trzebiatów „w celu zmobilizowania lokalnych społeczności do działań na rzecz poprawy warunków jakości życia i pracy oraz zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych obszaru objętego Strategią". LGD „Gryflandia" ma za zadanie wspierać istniejące instytucje w sektorach publicznym, społecznym i gospodarczym. LSR dla obszaru działania Lokalnej Grupy Działania „GRYFLANDIA" wpisuje się w nadrzędny dla Polski wieloletni dokument strategiczny rozwoju społeczno-gospodarczego, tj. ***Strategię Rozwoju Kraju 2007-2015.*** Drugim, istotnym dokumentem planistycznym, w jaki wpisuje się LSR dla obszaru LGD „GRYFLANDIA" są ***Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) 2007-2013*** wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Dokumentem strategicznym o charakterze krajowym, z którym poprzez branżowy charakter w największym stopniu powiązana musi być LSR dla obszaru Spichlerza jest ***Krajowy Plan Strategiczny Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013***.

[10] Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gryflandia" (z siedzibą w Gryficach) zostało zarejestrowane 16 czerwca 2008 r.

LGD jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Wśród osób prawnych – z interesującego nas obszaru – są: Gmina Ploty, Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Płotowskiej, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Płotach.
Opracowanie zawiera m.in. opis uwarunkowań przestrzennych, geograficznych, przyrodniczych, historycznych i kulturowych. Wśród wydarzeń kulturalnych autorzy przywołują Międzynarodowy Plener i Warsztaty Malarskie w Płotach, Dni Powiatu Gryfickiego – *Krainy Gryfitów*.

Opis zawarty w „Specyfice obszaru" – zwłaszcza dotyczący historii i dziejów regionu wymaga profesjonalnej specjalistycznej, pogłębionej analizy. Określenia typu:„ Tereny wiejskie były zamieszkiwane przez niemieckich arystokratów, którzy prowadzili folwarki i budowali swoje pałacyki (...)[11] – które obecnie poddawane są remontom i odzyskują swoją świetność (np. Pałac w Rybokartach). W większości wsi sołeckich znajdują się wybudowane przez okoliczną ludność zabytkowe kościoły." Umniejszają w sposób niezamierzony rangę i znaczenie dziedzictwa kulturowego regionu i ziemi gryfickiej.

Jako atrakcje turystyczne w gminie Płoty wymieniono dorzecze rzeki Regi. „Przy okazji spływu czy zawodów wędkarskich można wejść do miasta i odwiedzić zabytkowe budowle: neogotycki kościół, Stary Zamek, Nowy Zamek, zespół pałacowo-parkowy."

Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR w sferze Kultura, Sport, Turystyka wśród „mocnych stron" wymienia m.in. organizacje cyklicznych imprez kulturalnych, cenne zabytki architektury, istnienie stowarzyszeń kulturalnych. „Słabe strony" to: brak dobrej promocji obiektów zabytkowych, niepełna informacja turystyczna. Wśród „szans" zauważono: wykorzystanie zasobów historycznych miast dla rozwoju turystyki, intensyfikacja organizacji imprez o zasięgu ponadlokalnym, w tym na terenach wiejskich. „Zagrożenia" – słaba współpraca między sektorem publicznym i społecznym.
Z przeprowadzonej analizy SWOT wynika, że jedną z głównych barier hamujących rozwój gospodarczy obszaru LSR są bariery infrastrukturalne, niski poziom wykształcenia, brak doświadczenia w działalności turystycznej i słabe wykorzystanie bogatego potencjału przyrodniczego i kulturowego oraz nieskoordynowana działalność kulturalno–oświatowa. Słabo rozwinięta promocja i informacja o regionie.
Misja LGD „Gryflandia" uzyskała następujące brzmienie:

1. Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i harmonijny rozwój społeczno-gospodarczy w oparciu o możliwości lokalnej przedsiębiorczości i walory turystyczno-krajobrazowe.
2. Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów i spełnienia lokalnych potrzeb.

„LGD podejmuje działania na rzecz rozwoju turystyki, rekreacji, sportu i kultury z zachowaniem dbałości o środowisko i dziedzictwo kulturowe".

[11] s. 40 „Strategii…

Powyższa strategia zawiera także dane szczegółowe naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju" czyli: „Odnowa i rozwój wsi", „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej", „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw" oraz tzw. małych projektów.

Przewidywany budżet LSR w latach 2009-2015 został przygotowany przez zespół roboczy, biorący udział w pracach nad tworzeniem LSR, w oparciu o analizę potrzeb wyrażonych przez mieszkańców w formie badania ankietowego i wynika z kart projektów, które zostały rozdane na spotkaniach informacyjnych w poszczególnych sołectwach. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż najwięcej oczekiwań mieszkańców skupia się wokół przedsięwzięć kwalifikujących się do wsparcia w ramach „Odnowa i rozwój wsi" oraz w ramach tzw. „Małych projektów".

Z punktu widzenia autorów niniejszego Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Płoty szczególne znaczenie ma określenie celów ogólnych i szczegółowych, a zwłaszcza Cel III Zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego. W celach szczegółowych (1,2) zapisano kultywowanie lokalnych tradycji na obszarze LSR do 2015 roku i promocje oraz ochronę dziedzictwa historycznego i przyrodniczego do 2015 roku. Ogólna kwota to 600 tysięcy złotych, co stanowi niespełna 50% celu „podniesienie atrakcyjności turystycznej(...).

Autorzy Strategii podkreślają, że do realizacji celów założonych w LSR konieczna jest poprawa infrastruktury technicznej wsi związanej z infrastrukturą sportowo–rekreacyjną, ochroną dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym remont i doposażenie świetlic oraz związanych z infrastrukturą drogową.

- **Powiatowy Program Ochrony Środowiska i Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu gryfickiego na lata 2009-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2019** (Uchwała Nr V/45/11 Rady Powiatu Gryfickiego z dnia 28 lutego 2011 r.)

Powyższe strategie (opracowane w 2009 r. przez „Ekolog" sp. o.o. z Poznania) zawierają standardowe, skrócone informacje o dziedzictwie kulturowym powiatu jako jst oraz zasobie poszczególnych gmin. W przypadku Płotów w obu opracowaniach wymienia się jedynie 4 zabytki samego miasta Płoty (Zamek Stary, Zamek Nowy, ratusz, kościół).

- **Wieloletnia Prognoza Finansowa Powiatu Gryfickiego na lata 2011-2021** (Uchwała Nr III/23/10 Rady Powiatu Gryfickiego).

W Prognozie brak zadań związanych jednoznacznie z ochroną dziedzictwa kulturowego powiatu gryfickiego.

4. CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY PŁOTY

4.1. Położenie geograficzne

Płoty są gminą miejsko-wiejską, leżącą w północnej części województwa zachodniopomorskim; w ramach powiatu Gryfice. Do 1999 r. stanowiła płn.-wschodnią granicę woj. szczecińskiego.

Gmina Płoty graniczy z następującymi jst: od zachodu gm. Golczewo, od południa gm. Nowogard, od wschodu gm. Resko, od północy gm. Rymań i gm. Gryfice. Przez gminę wytyczona jest (w układzie SW – NE) szosa krajowa nr 6, a Płotach krzyżują się drogi wojewódzkie do Gryfic, Golczewa i Reska; połączenie kolejowe na trasie Goleniów – Kołobrzeg.

W sensie geograficznym obszar gminy rozplanowany jest pomiędzy Równiną Gryficką (od północy), a Nowogardzką (od południa). Głównym elementem krajobrazu naturalnego jest rzeka Rega, która przepływa w układzie południkowym (przez Płoty). Rzeźba terenu wyraźnie pofałdowana (ok. 40-50 m n.p.m.), przecięta kilkoma rzeczkami oraz bezimiennymi strumieniami; brak większych zbiorników wodnych, za wyjątkiem niewielkich stawów (oczek). Krajobraz wybitnie rolniczy, otwarty, z niewielkimi kompleksami leśnymi w części północno-wschodniej (okolice Wicimic, Pniewa) oraz zachodniej (Truskolas).

4.2. Rys historyczny

Tło historyczne

W 2 połowie X w. obszar obecnej gminy Płoty (w ramach Pomorza) został przyłączony do państwa polskiego, zjednoczonego pod wodzą Mieszka I, a granice ówczesnego państwa zostały udokumentowane w *Dagome iudex* z 992 r. Ważnym wydarzeniem w dziejach ówczesnego Pomorza było utworzenie (1000 r.) biskupstwa w Kołobrzegu, czego konsekwencją miało być umacnianiu państwowości polskiej na tych terenach.

Od początku XI w. nastąpiło zerwanie (na ok. 100 lat) związków Pomorza z Polską, w następstwie wojen polsko-niemieckich oraz prób usamodzielnienia się tej dzielnicy pod przywództwem rodzimej, słowiańskiej dynastii.

W wyniku podbojów Bolesława Krzywoustego Pomorze Zachodnie (1119-23) stało lennem Polski, a miejscowy książę Warcisław zobowiązał się do ochrzczenia ludności - akcję chrystianizacyjna prowadził biskup Otton z Bambergu. W 1140 r. założono biskupstwo w Wolinie.

W okresie rozbicia dzielnicowego nastąpiło ponowne osłabienie związków Pomorza z Polską, a książę Bogusław I uznał się lennikiem cesarza niemieckiego Fryderyka I. W owym czasie nastąpił proces kolonizacji tych terenów przez rycerzy, kupców, rzemieślników, chłopów niemieckich i flamandzkich, a także wyodrębnienie się rodów pomorskich – m.in. Osten, Wedel, Eberstein.

W latach 1181-1227 Pomorze znalazło się pod panowaniem Danii.

W 1231 r. cesarz niemiecki Fryderyk II nadał elektorom brandenburskim prawo do zwierzchności nad Pomorzem, co stało się zarzewiem licznych wojen. Wiek XIII zapoczątkował okres dynamicznych przemian gospodarczych i ustrojowych, a także intensywną kolonizację, czego maturalnym następstwem stały się nowe lokacje miast na prawie niemieckim oraz zakładanie wsi. W odniesieniu do obszaru współczesnej gminy Płoty najważniejszym (historycznie odnotowanym) wydarzeniem była lokacja miasta na prawie lubeckim, dokonana w 1277 r., przez rycerza Dobiesława z Otoku (odtąd Płoty były własnością prywatną), zaś w 1320 r. książę Warcisław IV przyznał miastu dochody z ośmiu okolicznych wsi.

Niebezpieczeństwo ze strony Brandenburgii i Krzyżaków zbliżyło Pomorze Zachodnie do Królestwa Polskiego, czego dowodem było małżeństwo księcia Bogusława V z córką Kazimierza Wielkiego (1343 r.), a następnie adopcja ich syna Kazimierza IV.

W 1478 r. całość ziem pomorskich zjednoczył Bogusław X, panujący w latach 1474-1523, a poprzez małżeństwo z Anną - córką Kazimierza Jagiellończyka – utrzymywał żywe kontakty z państwem polskim. W owym okresie, na terenach obecnej gm. Płoty, odnotowano liczne lokacje wsi (np. Bądkowo, Pniewo, Wicimice, Wyszobór).

Od l. 20-tych XVI wieku księstwo zachodniopomorskie objęła fala ruchów reformatorskich, zakończonych w 1534 r. oficjalnym zerwaniem z kościołem rzymsko-katolickim i ustanowieniem religii protestanckiej, jako panującej na całym obszarze księstwa.

W okresie wojny 30-letniej (1618-48) tereny obecnej gminy – podobnie jak całe Pomorze - uległy znacznym zniszczeniom, spowodowanym przez liczne przemarsze wojsk, kontrybucje, plądrowania; szczególnie w 1638 r. przez wojska carskie. Doszło także do utraty autonomii księstwa, a w wyniku bezpotomnej śmierci księcia Bogusława XIV (1637 r.) nastąpił podział dziedzictwa Gryfitów między Brandenburgię (w tym okolice Płotów) i Szwecję.
W okresie wojen polsko-szwedzkich (1655-60) przez Płoty i okolice przechodziły liczne kolumny wojskowe, czyniące znaczne szkody z racji (przymusowej dla okolicznej ludności) aprowizacji.

Przez prawie 100 lat (licząc od konfliktu 1655-60) okolice Płotów cieszyły się spokojem; dopiero w okresie wojny siedmioletniej (1756-63) zostały częściowo zniszczone przez wojska pruskie i rosyjskie.

Od 1720 r. całe Pomorze dostało się pod panowanie Prus (Fryderyk Wilhelm I), a w państwie powołano urzędy nadzorujące dochody skarbowe (w tym tzw. kamerę wojenną). W 1724 r. Pomorze zostało podzielone na powiaty. Płoty należały do tzw. powiatu Ostenów-Blücherów, a samo miasto było w dalszym ciągu własnością prywatną.

W okresie wojen napoleońskich Pomorze ponownie stało się teatrem działań wojskowych, przez przeprawy na Redze w Płotach przechodziły wojska francuskie, pustosząc okoliczne miejscowości.

W 1815 r. dokonano reformy administracyjnej, wprowadzono podział na prowincje, rejencje i powiaty, a miasta prywatne (w tym Płoty) już w 1808 r. uzyskały samorząd; w owym czasie okolice Płotów wchodziły w skład powiatu Regenwalde (Resko).

W 1 połowie XIX w. rozpoczął się proces kształtowania wielkoobszarowej własności szlacheckiej (zakładano nowe folwarki) i regulacji gruntów. Pod koniec XIX wieku rozpoczął się proces przechodzenia części ziemi z rąk wielkich posiadaczy do indywidualnych chłopów, co związane było z tzw. kolonizacją wewnętrzną, inspirowaną przez państwo pruskie, a prowadzoną przez instytucje parcelacyjno-kredytowe.

4.3. Układy przestrzenne, zabudowa

A. Miasto Płoty - historia

Historia Płotów sięga okresu wczesnego średniowiecza, kiedy to istniały tu dwa grody i osada handlowa, ulokowane przy prastarym trakcie komunikacyjnym ze Szczecina do Kołobrzegu, a także przy przeprawie przez rzekę Regę. O znaczeniu ówczesnego ośrodka miejskiego świadczy skarb monet arabskich i niemieckich z drugiej poł. X w.

Nazwa miasta ma źródłosłów słowiański i wywodzi się od słowa *p ł o t*, oznaczającego palisadę wokół miejsca warownego; wg. innej teorii nazwa jest związana z podmokłym terenem. Historyczne nazwy miejscowości, występujące w źródłach pisanych (łacińskich i niemieckich) to: *„Plota", „Plot", „Plote", „Plate", "Plathe"* – do 1945 r.

W XIII wieku gród i miasteczko były w posiadaniu rycerza Dobiesława Wotucha z Otoku, który otrzymał Płoty w lenno od księcia Barnima I.
W **1277 r.** tenże pan grodowy dokonał lokacji miasta na prawie lubeckim, a świadkami byli burmistrzowie Gryfic i Greifswaldu. W tym celu sprowadzono dwóch zasadźców (Hildebranda i Zygfryda), którzy wprowadzili do osady na podgrodziu urządzenia miejskie oraz znacznie rozbudowali miasto. Dobiesław Wotuch podarował miastu „na wieczne czasy" 160 włók gruntu, z czego 36 włók otrzymali na własność w/w zasadźcy, a 4 – kościół.

W dokumencie lokacyjnym mieszczanie otrzymali: immunitet sądowniczy, dwanaście lat „wolnizny" od wszelkich podatków, prawo wyrębu drewna budowlanego, prawo wypasu nierogacizny w lasach, prawo rybołówstwa na całej długości Regi należącej do miasta, prawo polowania w lasach feudalnych, prawo zakładania młynów (z czego 1/3 dochodów należała do pana).

Płoty od początku swojego istnienia były miastem prywatnym, o które ubiegało się wiele rodów rycerskich. Już w 1284 r., na mocy traktatu pomorsko-brandenburskiego, miasto i zamek uzyskali von Wedlowie popierani przez Brandenburczyków. Po podziale księstwa pomorskiego (w 1294 r.) na dwie dzielnice, Płoty – wraz z zamkiem i okolicznymi ziemiami - znalazły się w posiadaniu linii wołogoskiej i przypadły rycerzowi Janowi Heydebreckowi; w 1308 r. wzmiankowany był *„Johannes de Heyderbreke dictus de Plota"*. W 1320 r. członkowie tej rodziny otrzymali od księcia Warcisława IV potwierdzenie prawa do miasta Płoty, ośmiu wsi oraz patronatu nad kościołem. W latach 1325 – 1367 kolejnymi właścicielami Płotów byli przedstawiciele rodów von Blankenburg, von Plötz, von Eberstein, von

Troyen; prawdopodobnie posiadali oni tylko część dóbr, ponieważ równocześnie właścicielami byli von Ostenowie.

Rozwój Płotów nastąpił dopiero po przejściu miasta w ręce rodziny von der Osten z Dąbia Łobeskiego, których przedstawiciele służyli w drużynach książęcych księcia Warcisława III i Barnima IV. W 1367 r. wymieniany był Henryk von Osten *(„miles in castro Plate")*, który uzyskał „na wieczne czasy" Płoty i okoliczne wsie oraz zapoczątkował ok. 200 letni okres posiadania lenna przez ten ród. Pierwsze lata rządów von Ostenów nie były pomyślne dla miasta; panowie okazali się złymi gospodarzami, miasto było zastawiane za długi, a także niszczone przez zamieszki i wojny prowadzone pomiędzy feudałami (w tym z Ebersteinami z Nowogardu).

Dopiero z chwilą przejęcia miasta przez Diniesa von Osten (1448 r.), który uczestniczył w wojnie szwedzkiej, jako rycerz księcia pomorskiego Eryka słupskiego, nastąpił – krótkotrwały - rozwój miasta, a także dokonano podziału dóbr – brat o imieniu Wedige otrzymał 1/4 część zamku, 1/8 część miasteczka, całe podzamcze, połowę dochodów z młyna i od mieszczan.

W 1463 r., w wyniku zatargu między biskupstwem kamieńskim a Kołobrzegiem, w/w Dinies von Osten stanął po stronie biskupstwa, przez co naraził się na odwet ze strony mieszkańców Kołobrzegu, którzy w 1465 r. zniszczyli zamek w Płotach i spalili miasto.

Prawa do miasta i zamku rościli także Ebersteinowie z Nowogardu, którzy w 1474 r. dokonali zbrojnej wyprawy na Płoty, niszcząc częściowo także zamek. W 1480 r., na mocy wyroku księcia Bogusława X, wyłączne prawo do miasta i spornych posiadłości wiejskich otrzymali von Ostenowie, co było każdorazowo potwierdzane przy zmianach na tronie książęcym.

Po uregulowaniu zewnętrznych zagrożeń miasta, zaczęły się spory pomiędzy poszczególnymi liniami rodu von Ostenów, które opierały się nawet o sądy książęce. W 1577 r. Wedigo von Osten, zmuszony ciężką sytuacją po bankructwie domu bankierskiego Loytzów w Szczecinie (Hans Loytz był ożeniony z Elżbietą Osten), sprzedał swoją część miasta i posiadłości zamkowe (za sumę 40 tys. talarów) Hermannowi von Blücher z Dymina, przy czym Ostenowie zagwarantowali sobie prawo pierwokupu (odsprzedaży) tych dóbr.

Nowi właściciele części Płotów (von Blücherowie) rozbudowali zamek, otrzymali prawo do jurysdykcji z połowy miasteczka, ziemie przy wale oraz prawo połowu węgorzy na całej długości Regi w obrębie miasta, zaś do ich obowiązków należała obrona miasta i przemiał zboża w młynie miejskim. Z kolei rada miejska płaciła podatek („orborę") w wysokości 3 guldenów rocznie, mieszczanie zaś byli zobowiązani do utrzymywania brodu przy młynie, warzenia piwa na własny użytek oraz służby pieszej lub konnej w razie obrony miasta.

W owym czasie von Ostenowie przenieśli się do wschodniej części miasta i zbudowali (w latach 1606-18) nowy zamek. Podział miasta pomiędzy dwa rody był przyczyną licznych zatargów, gdzie początkowo stroną dominującą byli von Blücherowie, którzy dążąc do dalszego powiększenia swoich dóbr zamierzali także przenieść część praw miejskich na rzecz zamku, co z kolei spotkało się ze stanowczym oporem zarówno mieszczan, jak i wspierających ich von Ostenów. Część sporów regulowały sądy książęce, a z czasem przyczyniły się ona do osłabienia kondycji finansowej von Blücherów, a także uszczuplenia ich posiadłości.

W XVII wieku nastały niespokojne czasy wojen, w czasie których Płoty były miejscem kilkakrotnych przemarszów i kwaterowania różnych wojsk, a także niszczone przez pożary.
W 1612 r. pożar strawił prawie całe miasto, łącznie z kościołem, parafią i szkołą; w 1638 r. spaliły się 64 domy; w 1641 r. – 15 domów z zabudowaniami gospodarczymi; kolejne pożary odnotowano w 1660 r., 1673 r.

W okresie wojny 30-letniej (1618-48) Płoty najbardziej ucierpiały w trakcie przemarszu wojsk carskich w 1638 r. – spalono wówczas 64 domy, zabito wielu mieszczan, a panująca zaraza zdziesiątkowała tak ludzi (zmarło 200 osób na ogólna liczbę 450 mieszkańców), jak zwierzęta. Po wojnie miasto było wyludnione, ograbione, pola leżały odłogiem, a ludność rozproszona w okolicznych lasach przymierała głodem.

W trakcie wojny polsko – szwedzkiej (1655-60) przez Płoty przechodziła armia szwedzka, co spowodowało liczne straty w pogłowiu zwierząt i zapasach żywności. Z kolei w 1659 r. na zamku von Blücherów nocował hetman Stefan Czarniecki.

W 1 poł. XVIII w. nastąpiły zmiany własnościowe w Płotach, zapoczątkowane w 1719 r. małżeństwem ostatniej z rodu von Blücherów – Klary Zofii z Mateuszem von der Osten i tym samym miasto znalazło się w posiadaniu jednego właściciela. W owym czasie Płoty cieszyły się stosunkowo względnym spokojem, który skutkował systematycznym rozwojem miasta; w 1740 r. odnotowano 600 mieszkańców.

W 1724 r. dokonano nowego podziału administracyjnego na Pomorzu, w trakcie którego Płoty zaliczono do grupy miast prywatnych, z siedzibą powiatu Ostenów – Blücherów, przy czym właściciele musieli się podporządkować królewskim przepisom, dotyczącym administracji miast. W związku z tym utworzono kasę miejską, powołano radę miejską (3 urzędników – w tym burmistrz) - niezależną od właścicieli, ale kandydaci byli zatwierdzani przez panów na zamku (składali przysięgę na wierność i posłuszeństwo), oprócz tego magistrat posiadał prawo jurysdykcji (sąd pierwszej instancji).

W okresie działań wojny siedmioletniej (1756-63), głównie w wyniku przemarszów wojsk rosyjskich i pruskich, zniszczono wiele domów, stratowano pola. W 1761 r. w Płotach mieściła się kwatera główna wojsk rosyjskich księcia Wołkońskiego, co spowodowało w mieście wielkie straty, wynikające z aprowizacji wojska, a także zniszczono – ze względów strategicznych - wszystkie stodoły na prawym brzegu Regi. Po wojnie miasto było poważnie wyniszczone, pozbawione żywności, narzędzi, ziarna na siew; dopiero w 1782 liczba ludności była zbliżona do wyżej cytowanej (590 ludzi). Miasto otrzymało pomoc ze strony prowincji, tj. ziarno z magazynów wojskowych oraz pożyczki na zakup bydła.

W okresie wojen napoleońskich, z uwagi na dogodne położenie komunikacyjne, Płoty były miejscem dwukrotnego przemarszu i aprowizacji wojsk francuskich. W owym czasie w mieście odnotowano 110 domów (szachulcowych), 64 stodoły oraz ok. 800 mieszkańców.

W 1808 r. dokonano reformy administracyjnej miast, dzięki której dotychczasowe miasta prywatne – zależne od ich właścicieli – stały się miastami samodzielnymi, samorządowymi. Władze miejskie Płotów składały się z burmistrza,

dwóch radnych i kilku deputacji miejskich i były formalnie zatwierdzane przez policyjne władze rejencji; z kolei radę miejską tworzyło 4 radnych.
Ordynacja miejska w z 1831 r. zwiększyła nadzór administracji państwowej nad gospodarką miejską, co hamowało rozwój miasta. Dopiero po 1850 r. przywrócono przepisy z 1808 r. (oparte na dwuizbowości organów miejskich), co z kolei przyczyniło się do rozwoju miasta, czego dowodem był systematyczny wzrost liczby mieszkańców: 1831 r. – 1420 ludzi, 1843 r. – 1771, 1852 r. – 2031, 1864 r. – 2343.
Z kolei reforma wojskowa (po 1870 r.) ominęła Płoty, w których nie utworzono – z uwagi na sprzeciw mieszczan – garnizonu wojskowego.
Według katastru i spisu ludności z 1867 r. w Płotach było (z wybudowaniami):
- 199 domów,
- 36 budynków usługowych lub przemysłowych,
- 307 budynków wolnych od podatku (część w wydzielonych wybudowaniach),
- 451 gospodarstw domowych,
- 2142 ludzi (1055 mężczyzn i 1087 kobiet),
- 2064 ewangelików, 45 żydów, 23 luteran, 8 katolików, 2 bezwyznaniowców,
- 53 mieszczan – rolników, 124 rzemieślników (ze 116 uczniami i czeladnikami), 32 handlarzy, 6 karczmarzy.

W owym czasie do miasta należało 6902,21 mórg ziemi, z czego 4817,76 stanowiły pola; odnotowano 467 właścicieli gruntów (w tym państwo, kościół, parafię). W mieście było 48 właścicieli mających powyżej 20 mórg oraz łącznie 66 domów: aptekarz (John) – 355,4 mg i 4 domy, poczmistrz (Fr. Piper) – 644 mg, rentier (J. Grochow) – 353 mg, karczmarz (Rollof) – 414 mg i 3 domy. Powyższe dane statystyczne wskazują, że ludność Płotów trudniła się – prawdopodobnie od średniowiecza - głównie uprawą roli oraz rzemiosłem, w tym była tzw. dwuzawodowcami.
Wg. klas podatkowych z l. 60-tych XIX w. wyróżniono:
- 1 młynarza,
- 2 piwowarzy,
- 3 rzeźników,
- 6 piekarzy
- 6 kupców bez praw handlowych,
- 10 kupców,
- 18 karczmarzy,
- 78 innych rzemieślników.

Wg. Gemeide – Lexikon z 1871 r. Płoty, łącznie z 3 koloniami i 3 folwarkami założonych na terenach miejskich liczyło 2091 ludzi i 200 domów, z czego w samych Płotach 1915 ludzi i 176 domów.

Pod kon. XIX w. nastąpił kolejny okres rozwoju miasta, a głównym impulsem była budowa linii kolejowej Szczecin – Kołobrzeg (1882 r.) oraz Wysoka Kamieńska – Łobez (1909 r.), dzięki czemu Płoty stały się ważnym węzłem komunikacyjnym, z nowoczesnym dworcem. W owym czasie miasto zaczęło rozbudowywać się w sposób planowy, głównie w kierunku przedmieść, gdzie zagospodarowywano pustki, a także zagęszczano i wymieniano (z szachulcowej na murowaną) zabudowę w obrębie miasta, poszerzano trakty, powstawały nowe zakłady (w tym elektrownia wodna, mleczarnia), założono elektryczność. Wzrosła wymiana handlowa między

miastem a wsiami, ożywiło się rzemiosło, a miejscowi kowale i stolarze byli znani w całym regionie.
W 1930 r. miasto liczyło ok. 3400 mieszkańców, w 1939 r. – 3646.
Do 1945 r. Płoty wchodziły w skład Kreisu Regenwalde, Reg. Bez. Köslin, Prov. Pommern; po II wojnie światowej w ramach woj. szczecińskiego, pow. Gryfice, od 1975 r. siedziba Urzędu Miasta i Gminy; od 1999 r. w województwie zachodniopomorskim, powiat gryficki.
Liczba mieszkańców miasta wynosi obecnie ok. 4,5 tysiąca; obszarów wiejskich ok. 5,5 tysiąca.

- Teren starego miasta w Płotach objęto rygorami strefy „A" pełnej ochrony konserwatorskiej.

B. Rozwój układu przestrzennego miasta Płoty

Średniowieczny

Najstarszym punktem osadniczym w Płotach był gród obronny, ulokowany w północnej części obecnego miasta, służący jako schronienie przed napadami, otoczony nurtem rzeki Regi, a od lądu wałem i palisadą. Według niektórych badaczy przy grodzie musiała istnieć osada targowa, ponieważ teren ten nazywano do XIX wieku „starym miastem".

Z czasem wybudowano drugi gród, po południowej stronie wcześniejszego, strzegący przeprawy (brodu) na Redze oraz traktu komunikacyjnego na szlaku ze Szczecina do Kołobrzegu i Białogardu. Drugie grodzisko było głównym elementem miastotwórczym, a także militarnym (zamek z murem obwodowym i fosą), z podgrodziem po stronie północnej, z którego rozwinęła się – już w XI wieku – osada handlowa.

Pierwotne, przedlokacyjne miasto rozciągało się w kształcie „sierpa", tj. w pętli koryta rzeki Regi, z obwałowaniami na osi W – E (tj. na obecnym obszarze od cmentarza pożydowskiego do nowego zamku), chronione przez Regę i bagniska oraz wały dawnego grodziska. Potwierdzeniem istnienia starego ośrodka miejskiego może być skarb monet niemieckich i arabskich z X wieku, odkryty w pobliżu Płotów. Wczesnośredniowieczny gród nie został w pełni wykształcony, ponieważ w poł. XIII wieku Dobiesław Wotuch przeniósł miasteczko na skrzyżowanie dróg, na najwyżej położony teren oraz rozpoczął formowanie wzgórza zamkowego pod siedzibę obronną.

W 1277 r. dokonano lokacji miasta na prawie niemieckim (lubeckim), o szachownicowym układzie ulic, z rynkiem pośrodku; pod zabudowę przeznaczono teren miedzy obecnym Nowym i Starym Zamkiem oraz rzeką Regą. Najstarsze źródła potwierdzają istnienie 60 domów, kościoła w centrum miasta, młyna nad Regą i stodół za rzeką.

Płoty należały do grupy miast, które nie posiadały murów, czy obwarowań ziemnych, zaś obronność zapewniały dogodne warunki naturalne, z grodziskim i zamkiem. Oprócz tego miasto ogrodzone było płotami (stąd nazwa), widocznymi jeszcze na XVIII-wiecznych sztychach, a przy traktach wylotowych posiadało ruchome bariery (bramy), na których pobierano opłaty: do Gryfic – „brama Gryficka", do Szczecina – „brama Stargardzka", do Reska – „brama Młyńska".

XVII - wieczny

W/opisany zespół urbanistyczny był kilkakrotnie niszczony (palony) w trakcie wojen, zatargów i kataklizmów: 1465 r. – przez Kołobrzeżan, 1562 r., 1612 r. – całkowicie zniszczony (w tym kościół, ratusz).
W trakcie odbudowy miasta po pożarze z 1612 r. do miasta przyłączono dotychczasowe ogrody po stronie płn.-zachodniej. W owym czasie miasto zajmowało obszar o wym. ok. 150 x 240 m, zawarty w obrębie obecnych ul. Sobieskiego, Mickiewicza, Sienkiewicza oraz części ul. Jedności Narodowej, I Armii Wojska Polskiego, Kopernika. Osiedle miało szachownicowy układ ulic, z rynkiem ulokowanym asymetrycznie (w części płd.-wschodniej), na którym zbiegały się dwa trakty: z płd.-zachodu (ze Szczecina) i płd.-wschodu (z Reska) oraz osią kompozycji w układzie południkowym, zamkniętą rozwidleniem w kierunku Gryfic i Karlina.

W okresie wojny 30-letniej (1618-48) Płoty – podobnie jak inne miasta na Pomorzu – zostały zniszczone i ograbione (w 1638 r. spalono 64 domy), a strata była tym boleśniejsza, że miasto „dopiero co" odbudowało się po pożarze z 1612 r. Przez następne stulecie miasto Płoty systematycznie rozwijały się, ale w ramach historycznej kompozycji przestrzennej, o czym może świadczyć liczba ludności z poł. XVIII wieku, która tylko o 25 % przewyższała liczbę z okresu wojny 30-letniej.

XVIII – wieczny

W XVIII wieku miasto wyraźnie rozbudowało się, a najbardziej spektakularne były kilkukrotne przebudowy kościoła i nowe zagospodarowanie rynku. W 1737 r. zlikwidowano cmentarz przykościelny a nekropolię utworzono poza granicami miasta, na tzw. przedmieściu. Na obrzeżach miasta znajdowały się liczne nieużytki (w tym po wykarczowanych lasach), które z czasem zagospodarowywano na ogrody, a także tereny strzeleckie bractwa kurkowego. W owym czasie von Ostenowie założyli przy zamku niewielki folwark, który rozgraniczał posiadłości ziemskie i nie pozwalał na regularną rozbudowę.

Widoku miasta i fragment planu z 1740 r. potwierdza, że Płoty miały układ nieregularny, zdominowany przez dwie bryły zamków (na obrzeżach) oraz kościół pośrodku rynku. Miasto otoczone było płotami, ze szlabanami przy drogach wylotowych. Główna droga (ul. Pocztowa) wytyczona przez całe miasto, zamknięta była na rogatkach tzw. bramami, przecinała dwie ulice poprzeczne – jedną prowadzącą do zamku, drugą wzdłuż dawnej fosy. Zabudowa miejska (mieszkalna) rozlokowana została na lewym brzegu Regi, zaś stodoły i karczma na prawym brzegu.

W czasie wojny siedmioletniej, podczas stacjonowania wojsk rosyjskich (1761 r.) wyburzono – ze względów strategicznych – ciąg stodół po wschodniej stronie Regi. Przypuszczalnie nową dzielnicę stodół ulokowano po płn.-zachodniej stronie miasta, przy obecnej ul. Ogrodowej.

XIX - wieczny

Do poł. XIX wieku miasto zajmowało teren zbliżony do układu średniowiecznego, przy czym od koniec XVIII wieku wyraźnie zwiększała się liczba mieszkańców: 1798 r. – 707 (6 osób na jeden dom), 1852 r. – 2031 (11 osób na dom). Do miasta należał teren z zabudową, grunty uprawne, ogrody, grunty wspólne

miasta i zamku oraz tzw. obszar wolności zamkowej (dwa zamki, domy dworskie). Po separacji gruntów w 1866 r. miasto uzyskało nowe tereny poza swoimi dotychczasowymi granicami, które zaczęto traktować jako przedmieścia pod nową zabudowę.

W owym czasie skorygowano nowy trakt w kierunku Karlina (ob. ul. I Armii Wojska Polskiego), który stał się drugą ulicą w układzie południkowym, a jej wschodnią pierzeję utworzyły zabudowania podzamcza Nowego Zamku. Oprócz tego poszerzono i wybrukowano drogi miejskie. Do końca XIX wieku ulice nie posiadały nazwy (za wyjątkiem zwyczajowej nazwy ul. Pocztowej – ze stacją pocztową), zaś budynki oznaczane były kolejnymi numerami hipotetycznymi, odnoszącymi się do wszystkich parcel w mieście.

Na przełomie XIX i XX w. nowym impulsem w rozwoju miasta była budowa linii kolejowych: Szczecin – Kołobrzeg (1882 r.) oraz Wysoka Kamieńska – Łobez (1909 r.). Rozbudowa miasta zaczęła ciążyć w kierunku północnym, w stronę dworca kolejowego, wzdłuż ob. ul. Jedności Narodowej, gdzie powstawała również zabudowa o charakterze willowym.

XX-wieczny (do 1945 r.)

W pierwszej połowie XX w. Płoty przeżywały nadal okres ożywienia gospodarczego, ze stałą (znaczną) tendencją wzrostu liczby mieszkańców, co objawiało się nieustannym zapotrzebowaniem na nowe tereny pod budownictwo. Nową zabudowę lokowano początkowo między starym miastem a grodem północnym i stacją kolejową (w tym przy nowo wytyczonych ulicach).

Po zagospodarowaniu tego obszaru (do czasów I wojny światowej) miasto nie posiadało wolnych terenów; za wyjątkiem ziemi przy szosie do Gryfic, która częściowo należała także do właściciela zamku. Po ugodzie – wymianie gruntów – miasto uzyskało zwarty kompleks pod zabudowę o powierzchni ok. 100 mórg, który zagospodarowano w sposób planowy, tworząc okazałe i zwarte osiedle, zbudowane przez miejskie przedsiębiorstwa budowlane.

Po I wojnie światowej założono nowy cmentarz, który ulokowano bezpośrednio po zachodniej stronie XVIII-wiecznej nekropolii. W owym czasie miasto rozwijało się również wzdłuż drogi wylotowej w kierunku Nowogardu.

Zabudowa miasta Ploty

Pierwotne formy zabudowy Płotów nie są znane; brak stosownych przekazów źródłowych, czy w pełni udokumentowanych badań archeologicznych.

Najstarszymi elementami wczesnośredniowiecznej struktury przestrzennej były dwa grody, powstałe w sąsiedztwie rzeki, przy wykorzystaniu naturalnych warunków topograficznych, otoczone wałami ziemnymi i palisadą, z drewnianą – o bliżej nieznanych formach – zabudową.

Następnie na podgrodziu powstała (w XI wieku) osada handlowa, która dała początek miastu. Z czasem w osadzie wybudowano kościół (pocz. XIII w.) oraz uformowano wzgórze zamkowe, na którym ulokowano siedzibę obronną (2 poł. XIII w.); oba obiekty były budowlami drewnianymi.

W historycznej strukturze zabudowy miasta kościół i zamek (od XVIII wieku dwa zamki) stanowiły główny element kompozycji przestrzennej – opis patrz elementy funkcjonalne miasta.

Drewniana zabudowa miasta była narażona na częste zniszczenia (pożary), towarzyszące licznym walkom (najazdom) między poszczególnymi właścicielami i sąsiadami: w 1465 r. miasto i zamek zostały spalone przez Kołobrzeżan, kolejny pożar odnotowano w 1562 r., natomiast w 1612 r. miasto całkowicie spłonęło.

Po pożarze na pocz. XVII wieku miasto dość szybko zostało odbudowane, do czego przyczynili się ówcześni właściciele, którzy przekazali bezpłatnie drewno na budowę; należy przypuszczać, że w owym czasie dominowały budynki drewniane lub szachulcowe. Nową zabudowę lokowano po płn.-zachodniej stronie pierwotnego układu przestrzennego (na dawnych ogrodach), odbudowano także ratusz i kościół. Jednak już w 1638 r. miasto zostało po raz kolejny całkowicie zniszczone (spalone) w wyniku działań wojny 30-letniej.

W 1724 r. w ramach nowego podziału administracyjnego na Pomorzu Płoty zostały zaliczone do miast prywatnych, gdzie właściciel łożył na utrzymanie miasta, tj. dostarczał drewno budowlane, dotacje na remont i budowę kościoła. W owym czasie rada miejska podejmowała decyzje w zakresie budownictwa, regulowania sporów między posesjami; np. między przylegającymi do siebie budynkami miały być założone rynny, finansowane przez nowobudującego, zaś koszty ogrodzenia sąsiednich posesji pokrywane były w połowie przez właścicieli.

W XVIII wieku nastąpił wzrost liczby mieszkańców (pocz. XVIII w. – ok. 400 osób, 1740 r. – 600, pocz. XIX w. – 812), a także systematycznie wzrastała liczba domów (1740 r. 101 budynków, kon. XVIII w. – 162). Ówczesne formy zabudowy regulowały przepisy przeciwpożarowe z 1726 r., zakazujące m.in. budowania w mieście domów pod strzechą.

Wg. widoku (panoramy) miasta z 1740 r. wszystkie budynki były wzniesione w konstrukcji szachulcowej, parterowe i dwu-kondygnacyjne, nakryte dachami 4-spadowymi (pod dachówką).

Do poł. XIX wieku miasto zajmowało teren zbliżony do układu średniowiecznego, co przy stałym (znacznym) wzroście liczby mieszkańców prowadziło do przeludnienia w obrębie dotychczasowej substancji budowlanej; w 1798 r. – 6 osób na jeden dom, 1852 r. – 11 osób na dom. Wg. katastru z 1867 r. Płoty liczyły 199 domów, w całości szachulcowych.

Nowe inwestycje budowlane rozpoczęto po regulacji gruntów (1866 r.) między miastem a zamkiem. W owym czasie lokowano wolnostojącą zabudowę wzdłuż drogi w kierunku Gryfic, wzdłuż nowo wytyczonej drogi karlińskiej oraz na tzw. przedmieściu nowogardzkim. Władze miejskie sprzedawały swoje grunty chętnym mieszczanom, którzy wznosili nowe domy, umożliwiając tym samym zamieszkanie w mieście ludności napływającej ze wsi.

Nad sprawami budowlanymi w mieście czuwała komisja rady miejskiej (8 członków), która składała się z majstrów i pracowników technicznych, a do jej obowiązków należało zatwierdzanie planów budowlanych, nadzór i szacowanie szkód.

Kolejne ożywienie gospodarcze miasta nastąpiło po wybudowaniu linii kolejowej Szczecin – Kołobrzeg (1882 r.) i Wysoka Kamieńska – Łobez (1906 r.), co miało swoje odzwierciedlenie w lokowaniu nowej zabudowy między starym miastem

a stacją kolejową. W owym czasie przystąpiono także do wymiany pierwotnej (szachulcowej) zabudowy, którą zastępowano budynkami murowanymi, realizowanymi w oparciu o miejską cegielnię.
Wg. dostępnych materiałów ikonograficznych zabudowę rynku tworzyły budynki dwukondygnacyjne (o zróżnicowanej wysokości), szachulcowo-murowane, nakryte dachami łamanymi. Nowa zabudowa mieszkalna, lokowana po północnej stronie, była bardziej zróżnicowana, składała się z: wolnostojących domów mieszkalnych (w typie kamieniczki lub willi), zwartych ciągów 2-kondygnacyjnych i parterowych budynków.

Po I wojnie światowej liczba mieszkańców przekroczyła 3 tys., stąd wynikała konieczność dalszego rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Po zamianie gruntów między miastem a zamkiem, wygospodarowano ok. 100 morgowy teren przy szosie do Gryfic, gdzie ulokowano zwarte osiedle domów o zróżnicowanych formach architektonicznych: jednorodzinnych, dwojaki, wielorodzinne – o układzie segmentowym.

Do 1939 r. w mieście nie było kanalizacji ani wodociągów; wodę dostarczały 62 studnie prywatne i 16 publicznych. W l. 20-tych oświetlenie ulice a także domy były podłączone do sieci elektrycznej, w oparciu o własną elektrownię.

Stan obecny

W sensie przestrzennym współczesne miasto odzwierciedla – w ogólnym zarysie - kompozycję z 1 poł. XX w., o zbliżonym obszarze zabudowy, z zachowaną – historycznie wykształconą – siatką ulic oraz czytelną strukturą zabudowy. Zasadniczo miasto zawiera się w zakolu rzeki oraz wzdłuż dróg wytyczonych po zachodniej stronie Regi. Na krańcach miasta ulokowane są nowe elementy przestrzenne (ciąg bloków mieszkalnych, szkoła, piekarnia, zakład karny, zakład mechaniczny), które – częściowo - „wpisują się" w historyczną przestrzeń kulturową; odrębną sprawą pozostają ich formy architektoniczne, dysharmonizujące z okoliczną (tradycyjną) zabudową.

Niektóre, obrzeżne ciągi przestrzenno-komunikacyjne zatraciły swój pierwotny charakter (np. wyburzono ciągi stodół przy ul. Ogrodowej), a na tym miejscu lokowana jest nowa zabudowa (mieszkalna).

Najcenniejszy (staromiejski), średniowieczny układ urbanistyczny został znacznie zdewaloryzowany, przekształcony. Pierwotnie czworoboczne założenie miejskie, z rynkiem w części płd.-wschodniej, było integralnie związane z zespołem pałacowo-parkowym, a przelotowe ciągi komunikacyjne krzyżowały się na rynku.
W l. 70-tych XX wieku dokonano modernizacji węzła komunikacyjnego w płd.-wschodniej części danego układu staromiejskiego. Mimo prawnej ochrony tego układu (od 1955 r. teren starego miasta wpisany jest do rejestru zabytków), splantowano płd.-wschodni kwartał zabudowy mieszczańskiej (z częścią rynku), a także fortyfikacje zamku i wytyczono nowy odcinek trasy przejazdowej.
W owym czasie wybudowano - w sąsiedztwie rynku – dwa wielkokubaturowe obiekty: dom towarowy i restaurację. Obiekty te zatarły pierwotny obrys kwartałów i pierzei zabudowy, a agresywne (kubistyczne) bryły zdewaloryzowały sylwetę pierwotnego zespołu urbanistycznego. Z czasem dokonano licznych ingerencji

budowlanych w obrębie pierzei staromiejskich oraz nadbudowano i rozbudowano ratusz, przez co znacznie zdezintegrowano historyczną strukturę przestrzenną.

Od l. 70-tych datuje się wzrost ingerencji budowalno-przestrzennych w obrębie ulic po północnej stronie układu staromiejskiego. Przy ul. Jedności Narodowej, Słonecznej i Piastowej powstały bloki mieszkalne, o wielkokubaturowych bryłach (3-kondygnacyjne) i cofnięte z linii pierwotnej pierzei, a także pojedyncze budynki jednorodzinne, o zróżnicowanych formach architektonicznych – np. ul. I Armii Wojska Polskiego.

Powyższe zmiany i nawarstwienia w obrębie w/w kompozycji przestrzennych można tłumaczyć złym stanem technicznym starej substancji budowlanej, która nie remontowana (konserwowana) ulega naturalnej dekapitalizacji.
Na tym tle najlepiej zachowana jest struktura zabudowy, a tym samym kompozycja poszczególnych ulic i pierzei w obrębie przedmieść, gdzie dominują budynki XX-wieczne.

Współczesne ingerencje planistyczno - budowlane częściowo zatarły historycznie wykształcone wartości kulturowe, tym niemniej zachowane elementy zabudowy (zamki, kościół, kamieniczki), zieleni komponowanej, cmentarze, obiekty użyteczności publicznej, przemysłowe, predestynują miasto (jego fragmenty) do ochrony konserwatorskiej.

Najwartościowsza zabudowa zachowała się w obrębie układu staromiejskiego oraz wzdłuż dróg w kierunku północnym - do zakola rzeki i stacji kolejowej. Czytelne pozostają historyczne podziały działek, struktura zabudowy (w tym budynki gospodarcze związane z pierwotną działalności rolniczą i rzemieślniczą) oraz kompozycje fasad kamieniczek (w tym z licznymi elementami detalu architektonicznego).

Stylowe formy zabudowy występują również na obrzeżach miasta, tj. wzdłuż dróg wylotowych (ul. Nowogardzka i Jagiellonów); obiekty te ujęte są w ewidencji konserwatorskiej.

C. Zasadnicze elementy waloryzujące krajobraz kulturowy miasta Płoty:

Stary Zamek

W trakcie lokacji miasta (1277 r.), istniał już zamek na grodzisku, w formie czterokondygnacyjnej wieży mieszkalnej, wzniesiony przez rycerza Dobiesława Wotucha, w kon. XIII wieku otoczony murem obronnym, od 1360 r. siedziba von Ostenów. Zamek był kilkakrotnie niszczony i przebudowywany, a także zmieniali się właściciele i funkcja:

- 1465 r. spalony przez najazd mieszczan z Kołobrzegu,
- 1474 r, zniszczony przez hr. von Ebersteina,
- 1540 r. rozbudowany w stylu gotyckim i poszerzony o skrzydło,
- 1577 r. kupiony przez von Blücherów, składał się z domu mieszkalnego, browaru, wieży i 6 budynków gospodarczych,
- pocz. XVII w. przebudowany w stylu renesansowym,
- częściowo zniszczony w czasie wojny 3-letniej oraz kwatera wojsk carskich w trakcie wojny 7-letniej, następnie nieużytkowany (opuszczony),
- w XIX wieku przeznaczony na siedzibę szkoły i ochronkę,

- w 1860 r. spalony, nieużytkowany (w formie ruiny) do 1945 r.

Obiekt został odbudowany (zrewaloryzowany) w latach 1959-65 i przeznaczony na bibliotekę miejską oraz siedzibę Archiwum Państwowego. Jest to typ zamku nizinnego, o renesansowej formie architektonicznej. Budynek zamkowy charakteryzuje się nieregularnym rzutem, 3-kondygnacyjną bryłą z wyodrębnioną klatką schodową, wykuszami.

Nowy Zamek

Nowa siedziba von Ostenów została wybudowana w latach 1606-12, po sprzedaży części miasta (i zamku) w 1577 r. rodzinie von Blücher. Była to dwupiętrowa budowla, wzniesiona wg. projektu Wilhelma Zachariasa, o renesansowej formie architektonicznej. Następnie obiekt był kilkakrotnie rozbudowywany i wyposażony:

- przed 1740 r dobudowano dwa skrzydła,
- w XVIII w. nowe wyposażenie, kominki, biblioteka,
- od 1895 r. własność (w drodze koligacji rodzinnych) rodziny von Bismarck,
- 1910-12 rozbudowa wg. projektu Paula Korffa w stylu renesansu niemieckiego (dostawiono skrzydło, wieżę, bramę wjazdową, wprowadzono bogate wyposażenie).

Jest to historycznie wykształcony i dobrze zachowany zespół budynków: zamek – o monumentalnej i wieloskrzydłowej, bryle (w tym z wieżą), o dominującym wystroju w stylu neorenesansu niemieckiego; trzy oficyny o XIX-wiecznej metryce, budynek bramny (z XVII w.) oraz bramy wjazdowe na teren parku. Obecnie obiekt jest własnością Starostwa Powiatowego w Gryficach.

Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego – to okazała, murowana świątynia poewangelicka, wzniesiona na pocz. XX w. (1902-04), o neogotyckiej formie architektonicznej, ze strzelistym hełmem wieży, stanowi dominantę całego zespołu urbanistycznego.

Instytucje komunalne

Ratusz – pełni funkcję UMiG, o częściowo czytelnej, pierwotnej (klasycyzującej) formie architektonicznej, stanowi jedną z dominant w obrębie rynku staromiejskiego; obecnie nadbudowany i rozbudowany (o skrzydło) – znacznie przekształcony.

Szkoła – przy ul. I Armii Wojska Polskiego 1 – dwukondygnacyjny, murowany (ceglany) budynek dawnej (XIX-wiecznej) preparandy, zaadaptowany w 1932 r. na szkołę elementarną; obecnie elewacje otynkowane i malowane. Budynek stanowi własność prywatną – przygotowany projekt adaptacji na hotel

Stadion miejski – użytkowany, zadbany.

Przemysł, technika

Zespół stacji kolejowej – przy ul. Dworcowej – złożony z murowanych (ceglanych) budynków, wzniesionych na pocz. XX w.; zespół typowany do rejestru zabytków:

- budynek stacji - trzyczłonowy, 2-kondygnacyjny z dwoma, parterowymi aneksami, nakryty wysokim dachem naczółkowym,
- wieża ciśnień - cylindryczna, o neorenesansowym wystroju,

- budynek gospodarczy (magazynowy) – przy torowisku,
- budynek mieszkalny – dwukondygnacyjny, przy torowisku,
- budynek nastawni – ulokowany przy rozjeździe kolejowym.

Most kolejowy – na Redze, po wschodniej stronie stacji kolejowej – stalowy, kratowy (paroboliczny), bud. w 1891 r., „wpisany" w naturalny krajobraz.
Most drogowy – na Redze, kamienno-betonowy, XIX-wieczny, w l. 90-tych XX w. przebudowany.
Młyn zbożowy – przy ul. Jagiellonów 5 – murowany, jednobryłowy, kilku-kondygnacyjny, bud. w 1897 r., czynny; obiekt typowany do rejestru zabytków.
Mleczarnia – przy ul. Grunwaldzkiej – zespół murowanych (ceglanych) budynków produkcyjno – gospodarczych, wzniesionych na przełomie XIX/XX w., z dominującą bryłą 2-kondygnacyjnego budynku głównego; ob. obiekt wyburzony.
Elektrownia wodna na Redze – założona na pocz. XX w., w obrębie dawnego młyna, z historycznymi urządzeniami wodnymi (jazy, stopnie, przepusty) oraz turbiną Francisa z 1925 r. Dawny młyn gospodarczy w l. 60-tych adaptowano na siedzibę Elektrowni Wodnej w Płotach, współcześnie przebudowany (zmodernizowany); obok oryginalna (ceglana) trafostacja z 1 ćw. XX w.
Fabryka makaronu – przy ul. Grunwaldzkiej – po 1947 r. o zmienionym profilu produkcji, ob. nieczynna; jest to niewielki zespół murowanych, parterowych budynków gospodarczych, częściowo przebudowanych.
Cegielnia *z 1913 r.* – uruchomiona ponownie w l. 50-tych, produkowała cegły wapienno-piaskowa, zamknięta w 1968 r.; ob. siedziba RSP w Sownie.
Cegielnia drenów i dachówek (prywatna) – działała do l. 60-tych; ob. obiekty zdewastowane i zniszczone.
Tartak – działał do 1982 r.; ob. zakład produkcji chodaków.

Zieleń komponowana, cmentarze

Park zamkowy – po 1945 r. został podzielony na dwie części:
pałacowy - rozplanowany po wschodniej stronie zamku, wzdłuż rzeki, o urozmaiconej rzeźbie terenu, z aleją lipową w osi założenia oraz licznymi drogami spacerowymi. Drzewostan mieszany, z dominacją drzew liściastych oraz licznymi pomnikami przyrody (dęby, kasztanowce, choiny, jodły). Na miejscu dawnego ogrodu urządzone boisko. Z dawnego cmentarza rodowego zachowała się XIX-wieczna, murowana kaplica – grobowiec, o klasycyzującej formie architektonicznej.
miejski – rozplanowany w północnej części dawnego parku, o kompozycji krajobrazowej, podzielony na pięć funkcjonalnych sektorów, z aleją kasztanowców w osi wjazdu od zachodu oraz zwartym (kępowymi i szpalerowym zadrzewieniu (dęby, lipy, buki, klony).

Nasadzenia śródmiejskie:

aleja lipowa – przy ul. Nowogardzkiej oraz w przedłużeniu ul. Sobieskiego
aleja lipowo-klonowa – przy ul. Dworcowej
aleja klonowa – w osi drogi do Gryfic (ul. Jagiellonów)
szpaler kasztanowców – między ul. Mickiewicza i Słoneczną

Grodzisko nad Regą (tzw. Mleczna Góra) – obsadzone obecnie zwartą kępą drzew liściastych, które tworzą koliste pierścienie (szpalery).

Cmentarze:
I - przy średniowiecznym kościele, na rynku, zamknięty w poł. XVIII w.; brak śladów tak przestrzennych jak sepulkralnych.
II - ewangelicki (z poł. XVIII w.), przy ul. Kopernika i Nowogardzkiej, wygrodzony fragmentami muru kamiennego, obsadzony klonami (w tym aleja), jesionami, bez nagrobków; obecnie pełni funkcje parku.
III - judaistyczny (nieczynny) po zachodniej stronie ul. Sobieskiego; teren splantowany, bez śladów nagrobków, z nowym blokiem mieszkalnym oraz aleją lipową w kierunku zachodnim.
IV - ewangelicki (ob. rzymskokatolicki) przy ul. Nowogardzkiej, założony po 1919 r., wieloboczny, wygrodzony murem z 2 bramami, obsadzony lipami i świerkami, z ceglaną kaplicą z l. 20-tych XX w.; układ kwaterowy, współczesny.
V - rodowy (z 1 poł. XIX w.) na terenie parku zamkowego, nieogrodzony, wyznaczony przez kilka dębów i klony, z zachowaną (klasycystyczną) kaplicą – grobowcem z ok. poł. XIX w., bez innych śladów sepulkralnych.

D. Układy ruralistyczne gminy Płoty

We wsiach średniowiecznych dominują układy placowe, owalnice i układy zaułkowe (np. Gostyń Łobeski, Mechowo, Natolewice, Pniewo, Wyszobór), które z czasem ewoluowały w wielodrożnice (np. Natolewice, Potuliniec) lub rozwinęły się w sposób osiowy (np. Pniewo). Niektóre z tych wsi zostały przekształcone w okresie kształtowania się gospodarki folwarcznej, w związku z lokacją nowych zespołów rezydencjonalno - gospodarczych: częściowo (np. Mechowo, Potuliniec, Pniewo); całkowicie (Czarne, Dobiesław)

Kilka wsi zostało na nowo założonych lub odbudowanych w okresie XVII-XVIII w., tj. po wojnie 30-letniej (np. Kocierz, Makowice). Oprócz tego w XVIII wieku przy majątkach zakładano folwarki – np. Łowiska.
Osadnictwo XIX-wieczne było związane z:
- zakładaniem nowych folwarków, na gruntach starych majątków rycerskich (np. Charnowo, Karczewie, Słudwia);
- wydzielaniem koloni chłopskich na gruntach miejskich (np. Krężel, Wilczyniec), wiejskich (np. Wicimiczki) oraz folwarcznych (np. Darszyce, Dalimierz);
- lokowaniem przysiółków, tj. przydrożnych karczm i leśniczówek.

Ostatnie osady powstały w 1 ćw. XX w. i były analogiczne jak XIX-wieczne (np. kolonia chłopska w Natolewiczkach i folwark w Jarzysławiu).

- Dla miejscowości o czytelnych, historycznych układach przestrzennych, z licznymi elementami tradycyjnej zabudowy, wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej, które mają zagwarantować ich zachowanie i rewaloryzację – Gostyń Łob., Mechowo, Natolewice, Truskolas.

Zabudowa chłopska
W obrębie średniowiecznych wsi placowych, a także XIX-wiecznych kolonii dominują zagrody średnio i pełnorolne, o układach w podkowę lub zamknięte,

z chałupami w głębi lub na froncie parceli. Domy mieszkalne głównie murowane, parterowe, z prostymi elementami detalu architektonicznego, bud. w okresie 4 ćw. XIX – 1 ćw. XX w.; sporadycznie zachowały się chałupy ryglowe, z 1 poł. XIX w. (np. Gostyń Łob. 24 i 25). Budynki inwentarskie murowane, wielofukcyjne, bud. w 1 ćw. XX w. Stodoły murowane i szachulcowe, o zróżnicowanej skali (1 – 3 klepiskowe), bud. w okresie 3 ćw. XIX – 2 ćw. XX w.

Architektura sakralna

To jeden z najcenniejszych elementów historycznej zabudowy na terenie gm. Płoty; część kościołów jest wpisana do rejestru zabytków. Najstarsze obiekty mają metrykę XV/XVI-wieczną, o późnogotyckiej formie architektonicznej (np. Mechowo, Wyszobór, Wyszogóra). Drugą grupę stanowią świątynie XVII i XVIII-wieczne, w tym szachulcowe – np. Dąbie, Natolewice. Kilka kościołów powstało w XIX i na pocz. XX w., o neogotyckich formach architektonicznych (np. Płoty, Potuliniec, Pniewo); oprócz tego część starych kościołów zostało rozbudowanych (np. wieże, przybudówki).

Przy kościołach sporadycznie zachowane są i użytkowane nekropolie, z kamienno-ceglanymi ogrodzeniami. (np. Mechowo, Potuliniec, Wicimice, Wyszobór).

Głównymi elementami **architektury rezydencjonalnej** są dwa zamki w Płotach: Stary – o średniowiecznej metryce, przebudowany w XVI i XVII wieku, renesansowy; Nowy – bud. w XVII i na pocz. XX w., neorenesansowy, wieloskrzydłowy, z licznymi oficynami i bramami.

W kilku wsiach zachowały się XIX-wieczne dwory i pałace: klasycystyczne (np. Mechowo), neogotyckie (Dąbie, Lisowo – obiekt o XVIII-wiecznej metryce, szachulcowy), neorenesansowe (Wicimice), a także bezstylowe, przebudowane (np. Czarne, Łowiska, Pniewo, Wicimice).

Na terenie gminy odnotowano liczne (w tym całościowo zachowane) **zespoły folwarczne,** z wielkokubaturowym budynkami inwentarskimi i stodolnymi, domami rządcy, obiektami przemysłu rolno-spożywczego (gorzelnie, tartaki, spichlerze) koloniami robotników folwarcznych – np. Mechowo, Wicimice. W ramach zespołów folwarcznych odnotowano kilka domów rządcy – budynki murowane, w typie dużych chałup (np. Bądkowo, Słudwia, Sowno).

Część zespołów folwarcznych zostało znacznie zdewaloryzowanych, z licznymi ubytkami pierwotnej zabudowy, z nowymi nawarstwieniami (w tym o cechach dominant (bloki, silosy), a także całkowicie wyburzone – np. Gniewomierz, Gołań, Gostyń Łob., Lutowo; nowym (negatywnym) zjawiskiem jest brak użytkowników tych zespołów.

Architekturę przemysłową reprezentują:

- infrastruktura zespołów folwarcznych;
- dwie elektrownie na Redze (Lisowo, Płoty) – z pocz. XX w.;
- młyn wodny w Gostyńskim Brodzie – ob. nieużytkowany;
- murowane (wieżowe) trafostacje z l. 20-tych XX w.;
- dwie linie kolejowe, ze stacjami i infrastrukturą kolejową (Płoty, Mechowo, Truskolas, Wyszogóra).

Zabudowa o charakterze **komunalnym** to:
- szkoły o oryginalny formach architektonicznych, wzniesione w 1 ćw. XX w. (np. Bądkowo, Czarne, Darszyce, Łowiska, Mechowo, Pniewo), ob. zaadaptowane na domy mieszkalne;
- sklepy z częścią mieszkalną (np. Mechowo, Pniewo);
- remizy strażackie (np. Pniewo, Sowno)

Zieleń strukturalna

Najcenniejszymi elementami **zieleni komponowanego** są założenia parkowe przy zespołach rezydencjach, o kompozycji krajobrazowej i naturalistycznej, które w niektórych przypadkach stanowią jedyny, zabytkowy element pierwotnego zespołu rezydencjonalno-parkowego (np. Czarne, Natolewice, Potuliniec).

Działki kościelne, z historycznymi nekropoliami, obsadzone szpalerami drzew liściastych (w tym okazy o cechach pomnikowych). Od XIX w. cmentarze zakładano na obrzeżach wsi, o regularnych (czworobocznych) układach, ze szpalerowymi i alejowymi obsadzeniami; ob. w większość nieużytkowane, zdewastowane, zakrzewione.

Absolutną koniecznością jest w tym wypadku aktywne zaangażowanie się nie tylko władz samorządowych (oraz szkół), ale także społeczności lokalnych, rad parafialnych, sołeckich, stowarzyszeń w celu zabezpieczenia miejsc historycznych (ewangelickich) pochówków, chociażby w formie lapidariów. Daje to również asumpt do właściwego formowania odpowiednich postaw społecznych i obywatelskich. Taka praktyczna lekcja historii przybliża skomplikowane dzieje regionu i swojskiej „prywatnej ojczyzny".

Miedzy wsiami (głównie dawnymi folwarkami) zachowały się trakty z alejowymi obsadzeniami (np. w sąsiedztwie Gardomina, Czarnego, Lisowa, Mechowa, Modlimowa).

4.4. Wartości niematerialne

Ziemia płotowska jest niewątpliwie miejscem posiadającym swoisty klimat (*genius loci)*, miejscem w którym odczuwa się powiew historii, a burzliwie dzieje odzwierciedlały losy terenów pogranicznych. Nazwa miasta ma źródłosłów słowiański i wywodzi się od słowa *p ł o t*, oznaczającego palisadę wokół miejsca warownego; wg. innej teorii nawa jest związana z podmokłym terenem. Historyczne nazwy miejscowości, występujące w źródłach pisanych (łacińskich i niemieckich) to: *„Plota", „Plot", „Plote", „Plate", "Plathe"* – do 1945 r. W XIII wieku gród i miasteczko były w posiadaniu rycerza Dobiesława Wotucha z Otoku, który otrzymał Płoty w lenno od księcia Barnima I. W **1277 r.** tenże pan grodowy dokonał lokacji miasta na prawie lubeckim. Po 1945 roku miasto funkcjonuje jako Płoty.

Historyczne nazewnictwo ulic nie przetrwało w Płotach po 1945 r.; co w wielu przypadkach jest absolutnie zrozumiałe (np. główna ulica miasta nazywała się Adolf Hitler Str.). Dawne nazwy miasta, podobnie jak herb miasta, w którym na białej

tarczy herbowej umieszczony jest pełnopostaciowy czerwony gryf (skierowany w prawo)[12] to dziedzictwo niematerialne podlegające ochronie.

Wspomniana wcześniej Konwencja UNESCO dotycząca ochrony dziedzictwa niematerialnego mówi o objęciu ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup i jednostek rozumianego jako: „praktyki, wyobrażenie, przekazy, wiedza i umiejętności jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego".
Dziedzictwo niematerialne poprzez stałe odtwarzanie jest przekazywane z pokolenia na pokolenie, przyczyniając się do wzrostu poczucia własnej tożsamości oraz poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dlatego utrwalenie i przekazanie przyszłym pokoleniom dorobku naszych kultur jest priorytetem Konwencji.

Zmiany geopolityczne po zakończeniu II wojny światowej; włączenie do Polski „Ziem Odzyskanych", niemalże całkowita wymiana ludności na tych terenach; skutkowały dramatycznym przerwaniem ciągłości kulturowej. Budowa tożsamości, poczucia swojskości nowej ojczyzny, adaptacja do nowego środowiska i jego akceptacja to procesy długotrwałe, o niejednokrotnie dramatycznym przebiegu. Nowi mieszkańcy Płotów przybyli z różnych stron dawnej Rzeczpospolitej, pochodzący z odmiennych środowisk zderzyli się z nową rzeczywistością. Dziesięciolecia, jakie upłynęły od 1945 r., zmiany ustrojowe w Polsce po 1989 r., wejście w życie nowych pokoleń, dla których Płoty to strony rodzinne stworzyły klimat sprzyjający pielęgnowaniu dziedzictwa historycznego miasta i regionu. Wpłynęły także na dostrzeżenie wartości wielokulturowości w najbliższym otoczeniu; wiele imprez okolicznościowych odnoszących się do najnowszych dziejów miasta pozwala na szczególny wzrost poczucia swojskości i traktowanie historycznego dziedzictwa, w tym niematerialnego jako wspólnego, pomorskiego (a nie „poniemieckiego"). Szczególnie ważną rolę odgrywa na tym polu Miejsko-Gminny Ośrodek kultury w Płotach.

4.5. ZAGROŻENIA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.5.1. Obszar Miasta Ploty

Historycznie ukształtowany układ urbanistyczny Płotów pozostaje czytelny, mimo istotnych i zniszczeń (w wyniku działań podczas II wojny światowej i tuż powojennych) oraz współczesnych nawarstwień po 1945 r. Oczywiście strefy ochrony konserwatorskiej (oraz wpisanie układu staromiejskiego do rejestru zabytków) stanowią swoistą barierę prawną, ale nie chronią w sposób jednoznaczny przed zniszczeniem substancji budowlanej. Brak stosownych działań właścicieli obiektów (w tym koniecznych remontów) prowadzi do ubytków historycznej zabudowy.

Mimo powstających Planów Rewitalizacji (i innych opracowań i strategii), w których przewidziano remonty zabytkowych kamienic dochodzi do działań

[12] Wizerunek herbowy nawiązuje do pieczęci miejskiej Płotów z XIV wieku

nieprzewidzianych jak choćby wyburzenie ich części (np. historyczne obiekty przemysłowe, hotele). W obliczu poszukiwania autentyku i tożsamości, są to straty niepowetowane.

Nowa zabudowa mieszkalna (bloki) lokowana w obrębie historycznych ciągów przestrzennych, której gabaryty przewyższają pierwotną skalę zabudowy małomiasteczkowej; działa wybitnie dysharmonizująco. W obrębie historycznego centrum nie powinny powstawać obiekty o zbyt dominujących gabarytach i formach architektonicznych, niekorzystnie wpływające na panoramę miasta. Wskazane jest utrzymanie granic historycznych kwartałów, wielkości parceli, linii zabudowy.

Swoiste zagrożenie mogą stanowić również nieumiejętne modernizacje, docieplanie budynków od zewnątrz (znacznie tańsze i stąd tak rozpowszechnione), zacieranie lub całkowite zniszczenie elementów historycznego wystroju elewacji; nadbudowywanie kondygnacji; różnorodne typy stolarki z PCV w jednym budynku; agresywna (nie współgrająca z pierwotną) kolorystyka elewacji itp.

Niewątpliwym utrudnieniem jest wzmożony ruch kołowy i wymogi współczesnej komunikacji. Z takimi problemami boryka się wiele miast w regionie. Dla układu urbanistycznego Płotów istotnym jest utrzymanie (tam gdzie jest to możliwe) fragmentów historycznej nawierzchni brukowej, a zwłaszcza nie zastępowanie jej tzw. polbrukiem (działa tu niestety tzw. nowoczesność).

4.5.2 Obszar wiejski

Główne **zniszczenia (zagrożenia) krajobrazu kulturowego wiejskiego** na terenie gm. Płoty są związane z następującymi czynnikami:

- po 1945 r. wyburzono kilkanaście osad: folwarki (Bucze, Chociebądz, Chwalimierz, Gniewomierz, Gołań, Kłodno, Lutowo, Makowiczki), kolonie i wybudowania (Dobrzykowo, Głożyna)
- znacznymi ubytkami zabudowy w obrębie pierwotnych założeń przestrzennych; niektóre osady (wybudowania) o zamierającym krajobrazie, słabo czytelne w terenie (np. Natolewiczki, Wicimiczki)
- dekompozycją i degradacją zespołów rezydencjonalno – parkowych:
  - pałace w Lisowie i Wicimicach w stanie postępującej ruiny;
  - częściowo zatarte granice parków, z nowymi elementami kubaturowymi (szkoły, bloki, biura) - np. Lisowo, Mechowo, Natolewice, Wicimice.
- dekompozycją i wyburzeniami w obrębie zespołów folwarcznych:
  - całkowicie wyburzono kilka folwarków – patrz wyżej;
  - przekomponowano układy podwórzy, o całkowicie zdewaloryzowanej zabudowie (np. Gościejewo, Karczewie, Natolewice, Sowno);
  - znaczne ubytki w zabudowie gospodarczej – np. Charnowo, Czarne, Lisowo, Łowiska, Potuliniec, Słudwia;
  - zmiana funkcji niektórych obiektów folwarcznych, a znaczna część jest nieużytkowana;
  - zróżnicowany stan zachowania kolonii mieszkalnych; pierwotnie typologicznie jednorodne budynki zostały zdewaloryzowane przez liczne przemurówki w obrębie elewacji, wymianę stolarki i pokrycia dachowego;

  - w obrębie wsi pojawiły się nowe kolonie (osiedla) bloków mieszkalnych, o dysharmonizujących formach, lokowane przy głównych traktach wiejskich (np. Wyszobór), na granicy lub w obrębie parku (np. Mechowo) lub przy pierwotnych koloniach
- pojedynczych ubytków zagród w obrębie wsi chłopskich i kolonii (np. Darszyce, Kocierz, Modlimowo)
- znacznych ubytków obiektów gospodarczych – głównie stodół (w tym ryglowych) oraz kamienno-ceglanych ogrodzeń, które zastępowane są nowymi płotami, siatkami, czy prefabrykowanymi płotami
- stanu zachowania tradycyjnej zabudowy mieszkalnej (w tym szachulcowej), która ulega naturalnej dekapitalizacji oraz poddawana jest niekontrolowanym (żywiołowym) przekształceniom elewacji (np. wymiana stolarki, nowe tynki), wymiany pokrycia oraz rozbudowy
- zaniedbaniami większości cmentarzy poewangelickich, ze zniszczonymi lub usuniętymi nagrobkami i ubytkami w drzewostanie (niektóre nekropolie są słabo czytelne w terenie);

5. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA i GMINY PŁOTY USTANOWIENIA PRAWNE

5.1. REJESTR ZABYTKÓW

Jak wyżej wspomniano (rozdz. 2) formy ochrony krajobrazu kulturowego i zabytków reguluje art. 7 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (wraz z późn. zmianami). Formą ochrony ustanawianą przez wojewódzkiego konserwatora zabytków jest wpisanie obiektu / obszaru do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków archeologicznych

W granicach administracyjnych miasta i gminy Płoty zabytkami archeologicznymi, wpisanymi do rejestru są:

1. Płoty, stan. 1 (AZP:22-12/23) - grodzisko wczesnośredniowieczne, zamek ze średniowiecza – nr rejestru 651, z dn. 11.11.1970 r. (znak Kl.I.6801/35/70).

2. Wyszobór, stan. 3 (AZP: 21-12/27) - grodzisko z wczesnośredniowieczne – nr rejestru 652, z dn. 12.11.1970 r. (znak Kl.I.6801/7/70).

Stanowiska wpisane do rejestru zabytków objęte są strefą „W I" - pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej - wykluczającej wszelką działalność inwestycyjną (budowlano-inżynieryjną), za wyjątkiem badań archeologicznych i prac zabezpieczających zabytek. W strefie „W I" ujęto jeszcze dwa stanowiska archeologiczne niewpisane do rejestru zabytków:

1. Budziszcze, stan. 2 (AZP:22-12/15) – grodzisko.
2. Wicimice, stan. 3 (AZP:21-14/2) - cmentarzysko (kurhan) ze starożytności.

Rejestr zabytków nieruchomych

W rejestrze zabytków nieruchomych wpisanych jest **30 obiektów i obszarów**[13] z terenu gminy Płoty (na dn. 25.06.2012 r.). Są to zarówno obiekty i obszary samodzielne (np. parki podworskie, kościoły), jak również obiekty występujące w obrębie zespołów wpisanych do rejestru (np. dwory/pałace i parki w założeniach rezydencjonalnych). Na terenie miasta i gminy Płoty odnotowano kilka kategorii obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

1. Układ urbanistyczny Starego Miasta w Płotach - 1277 r.

2. Zespół zamków w Płotach z otoczeniem, który stanowią najcenniejsze zabytki, o znaczeniu ponadregionalnym:

- Stary Zamek – mur., gotyk, 1280 i XIV w., renesans, pocz. XVII w.
- Nowy Zamek – mur, renesans, 1606-18, neorenesans, 1910-12
- park zamkowy (miejski) przy Nowym Zamku, XVIII i XIX w.
- budynek bramny, oficyny i brama przy Nowym Zamku – mur., XVII, XIX w.

[13] Na stronie internetowej WUOZ w Szczecinie (w wykazie zabytków powiatu gryfickiego) oraz w załącznikach przekazanych Gminie Płoty przez WUOZ w Szczecinie w 2010 ujętych jest 29 obiektów. Wykazy te pominęły (omyłkowo) kościół z otoczeniem w Wicimicach, wpisany do rejestru zabytków - Nr 258, z dn. 06.04.2006 r.

3. Kościoły z otoczeniem (cmentarzami):
- Bądkowo – kościół p.w. Najśw. Serca Pana Jezusa (z otocz.) – mur., gotyk, XVI w.
- Dąbie – kościół p.w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus (z otocz.) – rygl., 1 poł. XVII w.
- Gostyń Łobeski – kościół p.w. MB Różańcowej (z cmentarzem) – rygl., 1847 r.
- Mechowo – kościół p.w. św. Andrzeja Boboli, mur., gotyk, pocz. XVI w.
- Natolewice – kościół p.w. Niepokalanego Serca NMP – ryg., 1746 r.
- Płoty – kościół p.w. Przemienienia Pańskiego – mur., neogotyk, 1902-03.
- Potuliniec – kościół p.w. św. Michała Archanioła (z otocz.) – mur., neogotyk, 1871r.
- Wicimice – kościół p.w. św. Józefa Robotnika (z cment.) - mur., gotyk, XV/XVI w.
- Wyszogóra – kościół p.w. MB Królowej Polski, mur., gotyk, XV w.

4. Założenia parkowe i zespoły rezydencjonalno-parkowe:
- Czarne – park dworski, krajobraz., XIX w.
- Dąbie - park dworski, krajobraz., 2 poł. XIX w.
- Lisowo – pałac (ruina), mur., XVIII/XIX w.; park pałacowy, krajobraz., XIX w.
- Mechowo – dwór, mur., pocz. XXI w.; park dworski, krajobraz., poł. XIX w.
- Modlimowo - park dworski, krajobraz., 2 poł. XIX w.
- Natolewice - park dworski, krajobraz., 2 poł. XIX w.
- Wicimice – pałac (ruina), mur., 2 poł. XIX w.; park pałac., krajobraz., k. XVIII w.
- Wyszobór – park dworski, krajobraz., kon. XVIII w.

5. Zabudowa użyteczności publicznej:
- szkoła w Płotach (ul. I Armii WP 15) – mur./rygl., XIX/XX w.
- poczta w Płotach (ul. Jedn. Narodowej 34) – mur., 1898 r.

Wykaz zabytków nieruchomych - Załącznik nr 1

Rejestr nie jest zbiorem zamkniętym. Wpisy dokonywane są na wniosek właściciela lub z urzędu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Obecnie prowadzona jest (przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie) weryfikacja rejestru zabytków oraz zakresu ochrony, wynikającej z treści wpisów- np. weryfikacja granic parków, działek kościelnych.

Na terenie miasta i gminy Płoty występują również inne obiekty (obszary) o wysokich walorach historycznych, architektonicznych i krajobrazowych, które winny być wpisane do rejestru zabytków. Powyższe wnioski i postulaty (z wykazem obiektów) zostały sformułowane w: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Płoty z 2011" oraz „Studium krajobrazu kulturowego miasta i gminy Płoty z 2000 r."

Rejestr zabytków ruchomych.

Na terenie gminy Płoty wpisem do zabytków ruchomych objęto **3 obiekty**, stanowiące XVIII wieczne, barokowe wyposażenie kościołów w Mechowie i Natolewicach.

Wykaz zabytków ruchomych (oraz innych obiektów ujętych w kartach ewidencyjnych) jest dostępny w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Szczecinie.

Na uwagę zasługuje oryginalne, neostylowe wyposażenie kościołów w Płotach, Pniewie i Potulińcu oraz pojedyncze elementy dzieł sztuki gotyckiej, renesansowej,

barokowej i klasycystycznej w kościołach, w: Bądkowie, Dąbiu, Mechowie, Wicimicach, Wyszoborze. Również wysoką klasę artystyczną i historyczną reprezentuje renesansowe i neorenesansowe wyposażenie Starego i Nowego Zamku w Płotach.
Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ale na wniosek właściciela tego zabytku. WKZ może wpisać z urzędu zabytek ruchomy do rejestru jeśli istnieje uzasadniona obawa zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywozu za granicę.

5.2. WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2010 roku, w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem – Wojewódzki Konserwator w Szczecinie opracował „wykaz zabytków nieruchomych z terenu gminy Płoty ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków", które przekazał
Wojewódzka Ewidencja Zabytków gminy Płoty zawiera **147 obiektów i obszarów** – zabytków nieruchomych – zgodnie z pismem WUOZ w Szczecinie (znak DZ-4142/96/AR/KM/2010). Po weryfikacji tych obiektów w terenie, ocenie wartości zabytkowych oraz uwzględnieniu przeniesienia do rejestru zabytków, wykaz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków obejmuje **129 obiektów i obszarów,** które zostaną włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków. Są to w większości zespoły folwarczne z zabudową gospodarczą, inwentarską i mieszkalną – np. Potuliniec, Słudwia. Oprócz tego licznie reprezentowane są budynki architektury ludowej i mieszczańskiej, użyteczności publicznej (np. szkoły), techniki (np. dworce kolejowe, elektrownie) oraz cmentarze (np. Płoty).
Wykaz zabytków nieruchomych - Załącznik nr 2

W granicach administracyjnych miasta i gminy Płoty znajdują się **274 stanowiska archeologiczne**, z czego dwa są wpisane do rejestru zabytków, a **272** stanowią zasób Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Są to ślady materialnej działalności ludzkiej w przeszłości, od epoki kamienia do średniowiecza, przy czym dominują stanowiska starożytne (125) i średniowieczne (112). Ślady osadnicze odnoszą się do stanowisk naziemnych, w formie grodziska, osady, kurhanu, cmentarzyska, punktu lub śladu osadniczego. Dla ochrony stanowisk wyznaczono wokół każdego z nich strefę ochrony archeologiczno - konserwatorskiej: „W.II" lub „W.III".
Wykaz zabytków archeologicznych - Załącznik nr 3

5.3. INNE

Na obszarze gminy Płoty nie występują obiekty (obszary):
- wpisane na listę Pomników Historii Prezydenta Rzeczpospolitej
- objęte ochroną konserwatorską jako Park Kulturowy

6. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W ŚWIETLE DZIAŁAŃ MIASTA I GMINY PŁOTY (wybór dokumentów uchwalonych przez Radę Miejską w Płotach)

➢ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Płoty**[14]

Powyższe „Studium (...) zostało uchwalone w 2003 r., kolejne zmiany miały miejsce w latach 2007, 2009, ostatnia w roku 2011.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest podstawowym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną gminy. Studium uwarunkowań nie jest aktem prawa miejscowego, jednak wprowadzenie przyjętych w nim zapisów do obiegu prawnego następuje poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ponieważ obowiązuje ustawowa zasada zgodności zasad zagospodarowania i zabudowy przyjętych w miejscowym planie z kierunkami wytyczonymi w studium. W związki z tym, ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zmiany z 2011 roku dotyczą głównie lokalizacji elektrowni wiatrowych i nie naruszają ustaleń „Studium uwarunkowań (...)".

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zawiera także część dotyczącą dziedzictwa kulturowego i zabytków, powstałą z wykorzystaniem specjalistycznych opracowań tematycznych (w tym „Studium wartości kulturowych gminy Płoty" i „Studium wartości kulturowych miasta Ploty"[15])

W części dotyczącej historyczno-kulturowych uwarunkowań rozwoju przestrzennego przedstawiono rys historyczny ziemi płotowskiej w tym:

- relikty osadnictwa prehistorycznego (stanowiska archeologiczne),
- powstanie i rozwój historycznego układu urbanistycznego miasta Ploty;
- charakterystykę przestrzenną i noty historyczne wybranych jednostek ruralistycznych (wsi)
- zabytki budownictwa, techniki, zieleni zabytkowej i nekropolie,
- tradycyjne formy zagospodarowania terenów wiejskich oraz budownictwo etnograficzne.

Wskazano obszary i obiekty posiadające walory zabytkowe, które powinny być chronione ustaleniami m.p.z.p., wytypowano obiekty kwalifikujące się do objęcia ochroną na mocy wpisu do rejestru zabytków oraz przewidziane do ochrony w obrębie stref ochrony konserwatorskiej (A, B, K, E) Przedstawiono strukturę przestrzenną gminy, sieć osadniczą, walory krajobrazu kulturowego.

W „Strategii Rozwoju – Cele strategiczne", w sferze rozwoju społeczno-gospodarczego za najistotniejsze cele strategiczne autorzy opracowania uznali m.in.:

- ochronę dziedzictwa kulturowego poprzez: opiekę nad zabytkami; tworzenie stref ochrony konserwatorskiej, w tym archeologicznej

[14] Uchwała NR V/49/2011 Rady Miejskiej w Plotach z dnia 3 czerwca 2011. , główny projektant mgr M. Krzuszcz

[15] Opracowane w 2000 r. przez mgr W. Witka z Biura Studiów i Dokumentacji Konserwatorskiej w Szczecinie

- maksymalne wykorzystanie wszystkich możliwości uzyskania środków na realizację celów strategicznych

W analizie SWOT wśród „mocnych stron" wymieniono m.in. atrakcyjne środowisko kulturowe. Jako „słabości" wskazano na dużą ilość niewykorzystanych i dekapitalizujących się obiektów popegeerowskich (w tym posiadających wartości kulturowe); przebieg tranzytu drogowego przez centrum Płotów. Jako „szanse" postrzega się wykorzystanie możliwości, wynikających ze specyfiki środowiska przyrodniczego i kulturowego; wykorzystanie walorów przestrzeni dla rozwoju turystyki i rekreacji. Do zagrożeń zaliczono: braki finansowe, dekoniunkturę oraz niewykorzystanie szans.

W „Preferencjach i ograniczeniach przestrzennych" ochrona prawna dotycząca środowiska kulturowego wymaga szczególnej troski „w zachowaniu cennych dóbr kultury oraz przy przekształcaniu ich otoczenia".

„Wnioski" natomiast zawierają konkluzję „ Zarówno w niniejszym „Studium" jak i w podejmowanych następnie opracowaniach planistycznych, szczególne znaczenie ma uwzględnienie wniosków z bogatego rozpoznania warunków naturalnych, stanu i jakości (waloryzacji) oraz potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego"

Należy zauważyć, że autorzy ostatniej zmiany „Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego" z 2011, przywołują w znaczącym stopniu tekst jednolity z 2003 roku. Tym samym niniejszy **gminny program opieki nad zabytkami** stanowi niezwykle istotne uzupełnienie, odnosząc się nie tylko do weryfikacji stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, ale również aspektów prawnych (Ustawa o ochronie zabytków (nowe rozporządzenie MKiDN), zmiana do planu zagospodarowania przestrzennego woj. zachodniopomorskiego z 2010 r., czy wreszcie wojewódzkiego programu opieki na lata 2008-2012

- **Plan Odnowy Miejscowości Płoty na lata 2008-2015 (przyjęty uchwałą Nr XLV/437/10 z dnia 27 sierpnia 2010 r.)**

Plan Odnowy Miejscowości Płoty lata 2008-2015 jak każde tego rodzaju opracowanie zawiera dane podstawowe z charakterystyką miejscowości; inwentaryzacje zasobów służących odnowie miejscowości; zasób przyrodniczy, kulturowy.

Wiodącą instytucją w sferze kultury i edukacji w mieście jest Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury prowadzący m.in. kółka zainteresowań, zespół kapeli ludowej „Opłotki", naukę gry na instrumentach; wydaje miesięcznik „Gazeta Płotowska". W MGOK mają siedzibę liczne stowarzyszenia i organizacje pozarządowe.

W Starym Zamku ma swoja siedzibę Miejska Biblioteka Publiczna – wypożyczalnia i czytelnia dla dorosłych mieści się w Sali Rycerskiej, czytelnia dla dzieci w dawnej kuchni zamkowej.

Płoty (od 2001 r.) należą do Stowarzyszenia Unia Miast i Gmin Dorzecza Regi. Wśród atutów miasta wymienia się:
- zabudowę o wartościach zabytkowych,
- dobrze zachowaną formę architektoniczną, atrakcyjne środowisko kulturowe,
- walory krajobrazowe i przyrodnicze.

Zagrożenia to m.in.:
- duża ilość niewykorzystanych i dekapitalizujących się obiektów o wartościach historycznych i kulturowych,
- brak infrastruktury turystycznej np. tablic informacyjnych **o zabytkach**, małej gastronomii, bazy hotelowej itp.
- brak promocji miejscowości i jej otoczenia

Plan Odnowy Miejscowości Płoty na lata 2008-2015 zawiera katalog 17 zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną. Z punktu widzenia **gminnego programu opieki nad zabytkami** na szczególna uwagę zasługuje:

Zadanie 2: **Realizacja I etapu rewitalizacji obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską o dużym znaczeniu kulturalnym i historycznym – konserwacja elewacji kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego w Płotach.** Harmonogram 2008-2010; szacunkowy koszt ok. 700 tysięcy złotych. Źródła finasowania: parafia Płoty, gmina, PROW na lata 2007-2013.

Zadanie 5: **Rozwój tradycji i inicjatyw kulturalnych Gminy Płoty – zakup strojów, instrumentów muzycznych i wypożyczenia obiektów pełniących funkcje kulturalne.** Cel to poprawa warunków zachowania dziedzictwa kulturowego, budującego tożsamość lokalna mieszkańców Płotów[16]. Koszt. Ok. 200 tys. złotych. Źródła finasowania: budżet gminy, PROW.

Zadanie 15: **Rewitalizacji obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską o dużym znaczeniu kulturalnym i historycznym – konserwacja elewacji kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego w Płotach.** Cel: poprawa estetyki przestrzeni miejskiej, dostosowanie współczesnej zabudowy do historycznego kontekstu przestrzennego, rewaloryzacja obiektów infrastruktury społecznej oraz budynków o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym. Harmonogram 2008-2013; szacunkowy koszt ok. 500 tysięcy złotych. Źródła finasowania: gmina Płoty, powiat gryficki, fundusze unijne.
Wszelkie działania przy obszarach i obiektach podlegających ochronie konserwatorskiej wymagają zachowania procedur przewidzianych prawe, uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
Pośrednio opiece nad zabytkami gminy Płoty – mogą przysłużyć się zadania związane z rozwojem turystyki (zadanie 13 – budowa terenów rekreacyjnych i sportowych oraz tras rowerowych wzdłuż rzeki Regi).

W zadaniach przewidzianych do realizacji W Planie Odnowy zabrakło działań związanych z utworzeniem instytucji muzealnej na terenie miasta Płoty. Wybitne zabytki architektury jakimi są Zamek Stary i Zamek Nowy byłyby niewątpliwie znakomitą siedziba takiej instytucji kultury. Płoty jako miasto dwóch zamków z muzeum miejskim dokumentującym bogatą historię regionu maja szansę stać się ważnym punktem na mapie turystycznej województwa zachodniopomorskiego.

[16] W tym ochrona dziedzictwa niematerialnego (przyp. Autorzy niniejszego programu opieki …)

Dziedzictwo niematerialne – to także szansa na budowę marki ziemi płotowskiej, jak chociażby legenda o duchu nieszczęśliwej Kingi córki Dinniesa Ostena, rycerza Eryka Pomorskiego (króla Szwecji, Danii i Norwegii w latach 1397-1439). Nie mogąc poślubić ukochanego rzuciła się z okna swej komnaty na zamkowy dziedziniec.

- **Plan Odnowy Miejscowości Wicimice na lata 2008-2015** (Uchwała Nr XLV/435/10 Rady Miejskiej w Płotach z dnia 27 sierpnia 2010 r.),**Truskolas na lata 2008-2015** (Uchwała Nr XLV/436/10 Rady miejskiej w Płotach z dnia 27 sierpnia 2010 r.)

Opracowania dotyczące Wicimic i Truskolasu zawierają standardowe (wymagalne) elementy odnoszące się do historii, zasobu, dziedzictwa kulturowego, walorów turystycznych, krajobrazowych etc. Dane te zawarte są we wcześniejszych opracowaniach specjalistycznych (Studia kulturowe, Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego omawianych wcześniej).
Analiza SWOT i planowane zadania to fundamentalne elementy POM.

Wicimice

Z analizy wyłania się konkluzja, że „Wicimice są atrakcyjną miejscowością dla osób poszukujących ciszy i spokoju oraz dla przejeżdżających turystów ze względu na walory architektury wiejskiej".
W sferze ochrony dziedzictwa kulturowego zaplanowana zadanie II: Konserwacja i remont elewacji kościoła p.w. Św. Józefa w Wicimicach. Realizacja zadania przyczyni się do zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze wiejskim oraz zwiększy atrakcyjność turystyczną tego obszaru.
Prace przewidziano na lata 2010-2011; koszt 600 tys. złotych; źródła finasowania: gmina Płoty, parafia Wicimice, PROW

Truskolas

Opis zawiera dane ze Studium wartości kulturowych odnośnie historycznie wykształconego owalnicowego układu ruralistycznego i zabytkowej zabudowy wiejskiej. Brak zadań przewidujących ochronę dziedzictwa kulturowego Truskolasu.

- **Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Płoty na lata 2010-2020**[17] (Uchwała Nr LVI-459-10 Rady Miejskiej w Płotach z dnia 29.09.2010 r.)

Gmina Płoty została uznana za obszar o szczególnie niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej; borykający się z problemem bezrobocia i patologii społecznych. Plan rewitalizacji łączący aspekty społeczne, ekonomiczne i gospodarcze ma przyczynić się do ożywienia zdegradowanych terenów, jak również nadać im – ewentualnie – nowa funkcjonalność.

Opracowanie zawiera – skrócony z konieczności – opis zasobu kulturowego gminy, pochodzący z wcześniejszych, studiów kulturowych i innych opracowań strategicznych. Zawiera podstawowe dane o zasobie kulturowym (w tym

[17] Opracowany przez Zachodniopomorską Grupę Doradczą

o dziedzictwie archeologicznym, architektonicznym), przyrodniczo-krajobrazowym etc.

Wśród priorytetów gm. Płoty w sferze ochrony przyrody wskazano natomiast na konieczność „pielęgnacji i rekonstrukcji dawnych parków dworskich, starodrzewów cmentarnych, wzbogacających przyrodę i krajobraz wiejski; rewitalizację dawnych, obecnie zdewastowanych obiektów popegeerowskich; rewitalizację zniszczonych i często zdewastowanych parków i cmentarzy; ograniczenie lokalizacji elektrowni wiatrowych do obszarów nieposiadających walorów krajobrazowych i przyrodniczych, wymagających ochrony".

Sektor turystyczny w gminie jest niedofinansowany, nie wykorzystuje się walorów przyrodniczych gminy. Baza noclegowa jest słabo rozwinięta, na terenie gminy jest tylko 7 kwater prywatnych i trzy gospodarstwa agroturystyczne. Brakuje zorganizowanych campingów i pól biwakowych.

Życiem kulturalnym w gminie kieruje Miejsko – Gminy Ośrodek Kultury w Płotach. Jest animatorem wielu imprez kulturalnych rozrywkowych i oświatowych. MGOK prowadzi zajęcia, m.in: nauka gry na instrumentach, zajęcia recytatorsko – teatralne, zajęcia plastyczne, zajęcia kulinarne.

Inne instytucje odpowiedzialne za upowszechnianie kultury w mieście to: Miejska Biblioteka Publiczna z siedzibą się w Starym Zamku,

W gminie wydawany jest informator, opisujący zagadnienia społeczne i kulturalne o zasięgu lokalnym – „Gazeta Płotowska"; działa Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Płotowskiej.

Wśród „mocnych stron" wymienia się m.in.:

- dużą ilość zabytków i atrakcyjność historyczną, zachowaną forma architektoniczna miasta z placem centralnym[18]
- posiadanie budynków (instytucje) użyteczności publicznej;

Za słabe strony" autorzy opracowania uważają: postępującą degradacje obiektów podworskich, estetyki Miasta i Gminy Płoty".

Wśród celów LPR, 1. Rozwój infrastruktury w gminie zapisano „zachowanie dziedzictwa kulturowego w gminie, w tym rewitalizację zespołów zabytkowych miasta".

W Lokalnym Programie Rewitalizacji brak nawiązania – do Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami, w którym także zawarte są elementy przeciwdziałania bezrobociu (poprzez np. naukę i kultywowanie „ginących zwodów"), co wydaje się szczególnie kompatybilne przy zapisach LPR dotyczących podniesienia atrakcyjności turystycznej miasta i gminy Płoty poprzez np. „ renowację budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym – działania mające na celu rewitalizację na cele usługowe, społeczne bądź kulturalne"[19].

Opracowanie wskazuje także instrumenty finasowania koniecznych działań, mierniki, wskaźniki, monitoring etc.

LPR jest dokumentem otwartym, co daje możliwość stosownych korekt (np. na wniosek mieszkańców) na każdym etapie jego realizacji. Zespół koordynujący corocznie będzie przeprowadzał badania sondażowe.

---

[18] Oznacza to zachowany historycznie ukształtowany układ urbanistyczny Płotów (przyp. autorów niniejszego programu opieki…)

[19] LPR Miasta i Gminy Płoty (…), s. 49

Wśród działań przewidzianych do realizacji w ramach LPR przewiduje się 26 podprojektów w tym m.in.:

Podprojekt 10: **Renowacja zabytkowej części Starego Miasta w Płotach;** koszt realizacji 2 mln zł, pochodzących z budżetu gminy i RPO Województwa Zachodniopomorskiego. *Wszelkie działania w obrębie układu staromiejskiego, będącego w rejestrze zabytków oraz dotyczące obiektów w ewidencji konserwatorskiej wymagają uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.*

Podprojekt 11: **Rewitalizacja Starego Zamku i wykorzystanie jego wizerunku jako symbolu Płotów**; w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy i stworzenia nowych miejsc pracy[20]. Koszt 1,5 ml złotych, z budżetu gminy. *Obiekt jest wpisany do rejestru zabytków, wszelkie prace musza uzyskać akceptację WKZ.*

Podprojekt 12: **Rewitalizacja Nowego Zamku w Płotach oraz stworzenie zaplecza biurowego dla potencjalnych turystów oraz bazy hotelowej**; w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy. Koszt 1,1 mln złotych, pochodzących z budżetu gminy. *Obiekt jest wpisany do rejestru zabytków, wszelkie prace musza uzyskać akceptację WKZ.*

Podprojekt 13: **Rewitalizacja kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego w Płotach**; celem jest przywrócenie funkcjonalności obiektom zdegradowanym, zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy. Koszt 20 tys. złotych z budżetu gminy. *Obiekt jest wpisany do rejestru zabytków, wszelkie prace musza uzyskać akceptację WKZ.*

Powyższe podprojekty wpływają bezpośrednio na zachowanie substancji zabytkowej, waloryzującej krajobraz kulturowy miasta i gminy Płoty.
W innych podprojektach też można je „odczytać" np.:

Podprojekt 16: **Uporządkowanie terenów publiczno-rekreacyjnych**; działania porządkowe i opieka nad zielenią to mogą być także rewitalizacja zabytkowych założeń parkowych, nasadzeń alejowych, czy też odpowiednia opieka nad historycznymi (nieczynnymi) nekropoliami na terenie gminy. Planowany koszt 200 tys. złotych z budżetu gminy i RPO. *Takie działania winny zostać uzgodnione z WKZ.*

Podprojekt 17: **Wytyczenie i oznakowanie szlaków rowerowych na terenie Gminy Płoty**; koszt 150 tys. złotych z budżetu gminy i RPO. Przebieg tras mogą uatrakcyjnić tablice informacyjne o zabytkach okolicznych miejscowości[21].

W dalszej części LPR – w części tabelarycznej – zawarto już szczegółowe etapowanie poszczególnych zadań, z finasowaniem, wymogami proceduralnymi etc. LPR zawiera także harmonogram finansowo-rzeczowy.

---

[20] Stary Zamek jest własnością Skarbu Państwa, na ukończeniu jest procedura przejęcia obiektu przez samorząd gminny w Płotach

[21] Może to także mieć zastosowanie w podprojektach 14 i 15 (zagospodarowanie turystyczne rzeki Regi w Płotach oraz Budowanie przystani na szlaku wodnym z infrastrukturą nad rzeką Rega)

- **Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków** (Uchwała NR XXI/210/08 Rady Miejskiej w Płotach z dnia 30 września 2008 r.)

Burmistrz gminy Płoty od 2008 r. przyznaje dotacje na prace przy zabytkach (zgodnie z art. 81 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r.). Uchwała Nr XXI/210/08 zawiera szczegółowe zasady (regulamin) przyznawania dotacji, konieczność podpisania umowy, zwrotu niewykorzystanych środków oraz co niezwykle istotne beneficjent podlega kontroli w zakresie dotowanego zadania pod kątem zgodności z przepisami prawa i zawartą umową (kontrola formalno-merytoryczna).

Przed rozliczeniem całości dotacji lub jej części dokonywany jest – w imieniu burmistrza - komisyjny odbiór wykonanych prac lub robót budowlanych.

W przypadku wykorzystania dotacji niezgodnie z umową, poza koniecznością zwrotu przyznanej kwoty, beneficjent traci prawo otrzymania kolejnych dotacji na okres 3 lat.

Burmistrz Gminy Płoty prowadzi zestawienie danych o udzielonych dotacjach oraz informuje inne organy uprawnione do udzielenia dotacji na prace przy zabytkach (WUOZ, Urząd Marszałkowski Woj. Zachodniopomorskiego)

Sprawozdanie z wykonania budżetu gm. Płoty za 2010 r. zawiera informacje o przekazaniu dotacji celowej na „prace konserwatorskie wykonywane w obiektach zabytkowych" w wysokości 301.849,00 złotych (to stanowi 99,6% zaplanowanej kwoty).

Sprawozdanie z wykonania budżetu gm. Płoty za 2010 r. zawiera dane o przekazaniu dotacji celowej na powyższe zadanie w wysokości 100,000,00 złotych (co stanowi 100% zaplanowanej kwoty).

W 2012 r. przyznano 20 tys. złotych parafii Wicimice na prace przy zabytkowym kościele.

Dotacje przyznawane przez władze samorządowe mają ogromne znaczenie w polityce ochrony i opieki nad zabytkami; jednoznacznie wykazują troskę i dbałość o dziedzictwo kulturowe. Wnioskodawcy aplikujący do innych instytucji (np. MKiDN, Urzędu Marszałkowskiego) i wykazujący jednocześnie realne wsparcie własnych samorządów (tzw. wkład własny) zwiększają niejako szanse na uzyskanie dofinansowania.

7. OCENA STANU ZACHOWANIA I FUNKCJONOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA I GMINY PŁOTY

Analiza stanu zachowania i funkcjonowania w obiegu społecznym poszczególnych elementów dziedzictwa kulturowego gminy Płoty (krajobrazu, zabytków nieruchomych, ruchomych i niematerialnych) pozwala na zestawienie zjawisk pozytywnych i negatywnych oraz wskazanie perspektyw.

7.1. MOCNE STRONY

- Cenny zróżnicowany zasób dziedzictwa kulturowego o walorach lokalnych i ponadlokalnych:
  historyczny układ urbanistyczny miasta Płoty, **Stary Zamek** (o średniowiecznej metryce, przebudowany w XVI i XVII w.) i **Nowy Zamek** (wzniesiony w XVII w., przebudowany na początku XX w.), neogotycki kościół. **Wartość historyczna, artystyczna i naukowa obu zamków predestynuje te obiekty do wszczęcia procedury uznania ich za Pomnik Historii**.
  zabudowa miejska – typologicznie zróżnicowana, z reliktowymi XVIII-wiecznymi szachulcowymi kamieniczkami, XIX/XX-wiecznymi, okazałymi willami etc.
  wiejska architektura sakralna (wraz z wyposażeniem) zróżnicowana pod względem chronologicznym, typologicznym i materiałowym (od XV do XX wieku) w Mechowie, Wyszoborze, Wyszogórze, Dąbiu, Natolewicach, Potulińcu, Pniewie.
  XVIII i XIX-wieczne dwory i pałace: murowano-szachulcowy w Lisowie, klasycystyczny w Mechowie), neogotyckie w Wyszoborze, neorenesansowy w Wicimicach, etc.
  zespoły rezydencjonalno-parkowe, liczne zespoły folwarczne z wielkokubaturową zabudową gospodarczą (w tym z obiektami przemysłu rolno-spożywczego gorzelnie, tartaki, spichlerze), mieszkalną.
  układy ruralistyczne: średniowieczne wsie placowe np. Gostyń Łobeski, Mechowo, Wyszobór; XVII/XVIII-wieczne np. Łowiska; XIX-wieczne i XX-wieczne.
  zabudowa zagrodowa (chłopska), zagrody średnio i pełnorolne o układach w podkowę i zamkniętych. Domy mieszkalne głównie murowane, parterowe ze skromnym detalem.
  architektura przemysłowa: w tym elektrownie wodne na Redze (Lisowo, Płoty), młyny, trafostacje, linie kolejowe z infrastrukturą,
  zabudowa komunalna: szkoły o oryginalnych formach architektonicznych (1 ćw. XX w.), remizy strażackie etc.
- Dobre rozpoznanie i zewidencjonowanie zabytków archeologicznych, nieruchomych (AZP w zasobie WUOZ w Szczecinie) i ruchomych (wiele zabytków posiada opracowania/dokumentacje konserwatorskie, które mogą być wykorzystane do sporządzania programów prac przy zabytkach oraz do badań historii osadnictwa, architektury i in.).

- Krajobrazy o walorach przyrodniczych i kulturowych (podstawa do zintegrowania ochrony obszarowej krajobrazu – por. Studium uwarunkowań (...) gminy Płoty).
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Płoty zawierające szczegółową i wnikliwą analizę krajobrazu kulturowego wraz z zaleceniami do ochrony i kształtowania krajobrazu, obowiązujące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (zob. rozdz. 4).
- Uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych uchwalonych przez Radę Miejską (Plan Odnowy Miejscowości Miasto Płoty na l. 2008-2015; Lokalny Plan rewitalizacji Miasta i Gminy Płoty na lata 2010-2020)
- Plan Odnowy Miejscowości Wicimice, Truskolas
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Płoty, obejmujący część obszaru staromiejskiego
- Uwzględnianie ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Płoty w warunkach zabudowy dla nowych inwestycji na terenach nie objętych planami (np. dotyczące przebiegu dróg np. ul. Parkowa w Płotach (2009), czy lokalizacji nowych inwestycji np. stacji paliw Modlimowo (2007), nowego cmentarza w Płotach (2008).
- Popularyzacja historii i dziedzictwa kulturowego poprzez własne (gminne instytucje kultury) imprezy o zasięgu lokalnym i ponadregionalnym organizowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Płotach; Bibliotekę Publiczną Gminy i Miasta w Płotach;(wystawy rękodzieła lokalnych artystów, dożynki itp.) wydawnictwa (w tym „Gazeta Płotowska"), informacja na stronie internetowej Urzędu o zabytkach miasta i gminy.
- Stowarzyszenia: Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Płotowskiej, powstałe w 2004 r. w celu koordynacji współpracy między miastami partnerskimi: Płoty Niebűll (Niemcy). Z czasem działalność Stowarzyszenia nabrała bardziej lokalnego charakteru. W obszarze działania znajdują się m.in.: nauka i kultura; tożsamość tradycja narodowe; działania na rzecz integracji europejskiej z akcentem na rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- Istniejąca sieć świetlic wiejskich.
- Przykłady inicjatyw i realizacji lokalnych związanych z opieką nad zabytkami i krajobrazem kulturowym (dofinasowania remontów zabytkowego kościoła w Płotach, Wicimicach, wszczęcie procedur związanych z przejęciem na własność gminy Starego Zamku w Płotach).
- Przyjęcie przez władze gminy uchwały (Uchwała NR XXI/210/08 Rady Miejskiej w Plotach z dnia 30 września 2008 r,) w sprawie przyznania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub remonty (...) przy zabytkach wpisanych do rejestru. Takie działanie dowodzi długofalowej polityki doceniającej dziedzictwo kulturowe; potencjał tkwiący w zabytkach, daje także większe szanse beneficjentom aplikującym do innych funduszy zewnętrznych.
- Przynależność Miasta i Gminy Płoty do Lokalnej Grupy Działania „GRYFLANDIA" (patrz Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009-2015dla LGD)

- Dobra wiedza o zewnętrznych źródłach finansowania prac przy zabytkach.
- Walory krajobrazowe i krajobraz kulturowy doliny Regi

7.2. SŁABE STRONY

- Stan techniczny kamienic i oficyn staromiejskich w obrębie zabytkowego układu urbanistycznego Płotów (wiele wymaga kompleksowych remontów, wzmocnienia konstrukcji). Plany rewitalizacji winny być na bieżąco konsultowane ze służbami konserwatorskimi.
- Brak instytucji kultury jakim jest muzeum regionalne (np. z siedzibą w Starym Zamku w Płotach), którego zadania statutowe wspierałyby ochronę zarówno dziedzictwa materialnego jak i niematerialnego.
- Zły lub pogarszający się stan techniczny większości tradycyjnej, historycznej zabudowy wiejskiej w konstrukcji ryglowej oraz murowanej zarówno w obrębie układów ruralistycznych jak i zespołów folwarcznych.
- Dewaloryzujące remonty i nieodpowiednie modernizacje tak w mieście jak i na obszarach wiejskich; przy użyciu niewłaściwych materiałów (np. panele zewnętrzne lub styropian); niewłaściwe pokrycia dachowe, zniszczenia elementów historycznego wystroju elewacji itp.
- Niewystarczające zabezpieczenie przeciwpożarowe i antywłamaniowe zabytkowych kościołów.
- Zaniedbane (opuszczone) historyczne (poewangelickie) wiejskie cmentarze będące szczególnym świadectwem dziejów Ziemi Płotowskiej, w tym po 1945 roku.
- Poziom estetyki reklam i witryn w mieście (negatywny wpływ reklam wielkopowierzchniowych).
- Ruch tranzytowy przez obszar śródmiejski Płotów.
- Brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru Miasta i Gminy Płoty.
- Ilość zabytkowych obiektów na terenach wiejskich oraz zabytków techniki wpisanych do rejestru nie jest adekwatna do walorów zasobów dziedzictwa kulturowego.
- Niewystarczająca aktywność społeczności lokalnych (rady parafialne, sołeckie) na rzecz opieki nad krajobrazem kulturowym „małych ojczyzn" (wskazane nawiązanie współpracy np. z uczelniami wyższymi, instytucjami kultury)[22]. Brak udziału Miasta i Gminy Płoty np. w Europejskich Dniach Dziedzictwa organizowanych od wielu lat w województwie zachodniopomorskim.
- Konieczność stałego monitoringu i weryfikacji błędnych informacji o zabytkach i dziedzictwie kulturowych umieszczanych na stronie internetowej (np. dziejów sztandarowych zabytków Miasta i Gminy; szlaków turystycznych)

[22] np. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie (wojewódzka samorządowa instytucja kultury), Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział Terenowy w Szczecinie instytucje organizują corocznie EDD, prowadzą szeroko rozumiane działania edukacyjne, naukowe i promujące dziedzictwo regionu; miejscowy Oddział PTTK.

- Akcentowanie głównie walorów krajobrazowo-przyrodniczych. Brak czytelnego nawiązania do dziedzictwa archeologicznego (chociażby dwa grodziska wczesnośredniowieczne; w tym jedno w obrębie Starego Zamku).
- Słabe zaplecze dla obsługi funkcji turystyczno-rekreacyjnej budowanej w oparciu o zabytkowe obiekty w mieście i na terenach wiejskich (czego konieczność akcentowano w wielu strategiach i planach opracowywanych na zlecenie władz Miasta i Gminy Płoty).
- Niszczejący zasób dziedzictwa pofolwarcznego (zabudowa gospodarcza: spichlerze, wozownie, stajnie); technicznego; zaniedbane zabytkowe założenia parkowe.
- Promocja walorów kulturowych gminy oparta głównie eksponowaniu zabytków miejskich; brak jednolitych oznakowań i informacji o zabytkach na terenie gminy (nie muszą to być wyłącznie obiekty rejestrowe).
- Zbyt mała liczba wydawnictw promujących dziedzictwo kulturowe Miasta i Gminy Płoty, zarówno na poziomie regionalnym jak i ponadregionalnym.

7.3. PERSPEKTYWY

- Płoty są gminą miejsko-wiejską, w której miasto odgrywa naturalną rolę centrum administracyjno-kulturalnego. Charakteryzuje się czytelnym (choć poważnie uszczuplonym) średniowiecznym układem urbanistycznym, stanowiącym jego niewątpliwy walor, w miarę możliwości eksponuje zabytkowe budowle (kościoły, urzędy).
- Konieczne jest podjęcie działań mających na celu utworzenie muzeum regionalnego. Na siedzibę placówki – w sposób niejako naturalny – predystynowanym wydaje się Stary Zamek (lub Nowy Zamek) w Płotach.
- Instytucja muzealna winna odgrywać istotną rolę kulturotwórczą także jako centrum edukacji (w tym przy zaangażowaniu członków Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Płotowskiej) o dziejach regionu i promocji dziedzictwa kulturowego obszarów wiejskich. Lekcje muzealne realizowane *in situ* oraz w okolicznych wsiach w sposób oczywisty podniosą poziom wiedzy i tożsamości mieszkańców.
- Stary Zamek i Nowy Zamek w Płotach to zabytki o wybitnych wartościach historycznych, kulturowych, o znaczeniu ponadregionalnym, które predestynują je do starań samorządu Miasta i Gminy Płoty o wpisanie na listę Pomników Historii Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej.[23]
- Wzbogacenie programów funkcjonujących świetlic wiejskich i tworzenie nowych; placówki te mogłyby jednocześnie pełnić role sal regionalnych (we współpracy z władzami samorządowymi i muzeum regionalnym), z eksponatami dokumentującymi dzieje ziemi płotowskiej oraz dawny sposób gospodarowania na roli.

[23] Propozycje objęcia obiektu wyższą formą ochrony – uznania za pomnik historii – wraz z właściwa dokumentacją (wg obowiązującego wzoru) zgłaszający składa do Generalnego Konserwatora Zabytków za pośrednictwem i po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; szczegółowe informacje można uzyskać w WUOZ Szczecin, Narodowym Instytucie Dziedzictwa OT w Szczecinie (www.nid.pl/idm,158,procedura.html)

- Nawiązanie współpracy z instytucjami kultury jak np. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, Narodowy Instytut Dziedzictwa OT w Szczecinie, placówki muzealne w Szczecinie, Koszalinie itp.
- Właściwa rewitalizacja zabytkowych kamienic (w ścisłej współpracy ze służbami konserwatorskimi) stanowić będzie realny przyczynek do zachowania i właściwego eksponowania historycznej zabudowy miejskiej.
- Rewitalizacja zabytkowego zespołu dworca kolejowego w mieście pozwoli nie tylko na zachowanie cennego obiektu architektonicznego (atrakcyjnego pod względem turystycznym), możliwość utworzenia w jednym z pomieszczeń np. punktu informacji turystycznej.
- Możliwość wypracowania współpracy w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad nim poprzez zawieranie partnerstw publiczno-publicznych i (lub) publiczno-prywatnych.
- Tereny wiejskie gminy stosunkowo wolno rozwijają infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną; tym większe znaczenie mają Plany Odnowy Miejscowości (Wicimice, Truskolas); szczególne znaczenie ma zawarcie w POM elementów opieki nad dziedzictwem kulturowym.
- Coraz większego znaczenia winny nabierać gospodarstwa agroturystyczne (w historycznych zagrodach, a nie typowe hotele na wsi) i rolnictwo ekologiczne, co wiąże się bezpośrednio z ochroną i propagowaniem dziedzictwa kulinarnego (stanowiącego element dziedzictwa niematerialnego).
- Zachowanie walorów kulturowe wsi płotowskich (szczególnie pierwotnych, nierzadko średniowiecznych układów ruralistycznych).
- Budowa i rozwój produktów markowych turystyki miejskiej i kulturowej. W tym wypadku na szczególną uwagę zasługuje nawiązanie do przedstawionego wyżej **Obszaru Kulturowo-Krajobrazowego „Dolina Regi”.** Gmina może powołać - w ramach OKK - Park Kulturowy.
- „Rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie” w ramach działania - Edukacja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych Regionu.
- W przypadku Miasta i Gminy Płoty np. już tworzony „Płoty miasto dwóch zamków”. Współdziałanie z organizacjami pozarządowymi (stowarzyszenia, fundacje np. polsko-niemieckie) stanowi niewątpliwą szansę na promowanie walorów zabytkowych miasta i gminy.
- Powstanie zintegrowanego systemu zarządzania i monitoringu zagospodarowania (m.in. na cele turystyczne) środowiska naturalnego i kulturowego.
- Stworzenie skutecznego mechanizmu finansowego wspierającego właścicieli zabytków oraz ośrodka (wydziału w Urzędzie Gminy) doradczego wspierającego merytorycznie wnioskodawców (szkolenia, informatory itp.).
- Zagospodarowanie turystyczne dostosowanego do walorów środowiska przyrodniczo-kulturowego, służące rozwojowi i promocji wybranych obszarów w gminie.
- Liczne - na dobrym poziomie merytorycznym i edytorskim – wydawnictwa dotyczące historii i jej świadectw na ziemi płotowskiej, w tym opracowania monograficzne; stanowiące pomoc merytoryczną dla szkół (wiedza o regionie).

- Powstanie społeczeństwa świadomego historii Pomorza Zachodniego, ziemi płotowskiej, akceptującego i szanującego dziedzictwo kulturowe, aktywnie włączającego się w działania promujące ochronę dziedzictwa kulturowego o zasięgu ponadregionalnym np. obchodzone corocznie we wrześniu Europejskie Dni Dziedzictwa.

8. CELE I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY PŁOTY

8.1. CELE PERSPEKTYWICZNE

Przegląd zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami stanowią podstawę formułowania celów i zadań. Ich realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku gminy atrakcyjnej dzięki walorom kulturowym na równi z walorami przyrodniczymi, z potencjałem obszarów do rewitalizacji i obiektów do zagospodarowania.

Niżej wskazano cele perspektywiczne, dalekosiężne, służące osiągnięciu finalnych efektów w trzech podstawowych dziedzinach:

- poprawie stanu dziedzictwa kulturowego **(cel 1**)
- funkcjonowaniu zabytków w procesach aktywizacji ekonomicznej i społecznej oraz budowie atrakcyjności i konkurencyjności **(cel 2),**
- społeczeństwa świadomego walorów historycznych krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego **(cel 3).**

Osiągnięcie tych celów wymaga wieloletnich, zintegrowanych działań skutkujących zmianami zarówno w sferze materialnej (dotyczącej stanu i zagospodarowania zabytków), jak i mentalnej (zmiany stosunku do zabytku, dobra uznawanego często za kłopotliwe i niezwykle kosztowne w utrzymaniu).

Określone niżej cele należy traktować jako równorzędne. Poprawa stanu dziedzictwa kulturowego nie będzie możliwa bez powstania świadomej potrzeby jego zachowania oraz działań związanych z użytkowaniem zabytków w sposób odpowiedni dla ich walorów. Suma działań powinna powodować aktywizację społeczną, ekonomiczną i podniesienie atrakcyjności regionu.

Cel perspektywiczny 1 – Utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego.

Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez:

- uwzględnianie problemów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach strategicznych gminy,
- zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego z ochroną przyrody i równowagi ekologicznej,
- określenie obszarów wartościowych pod względem krajobrazowym (kulturowym i przyrodniczym) do zachowania, wyłączenia z lokalizacji inwestycji o negatywnym wpływie na krajobraz **(z uwzględnieniem wytycznych zawartych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego z 2010 r.),**
- poprawę stanu zachowania zabytków,
- rewitalizację obszarów zaniedbanych, zdegradowanych (układ staromiejski Płotów, dworzec kolejowy, dziedzictwo archeologiczne, zespoły pofolwarczne, zieleń komponowana, historyczne nekropolie wiejskie, zabytki techniki),

- budowę zintegrowanego systemu informacji, monitoringu stanu i zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego,
- współpracę czynników społecznych (społeczni opiekunowie zabytków, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje), samorządowych i rządowych w sprawach dotyczących ochrony krajobrazu kulturowego i naturalnego,
- utworzenie w strukturze Urzędu Gminy stanowiska pracy koordynującego zadania związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.

Cel perspektywiczny 2 – Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz budowie wizerunku gminy

Osiągnięcie tego celu wymaga:

- tworzenia warunków finansowych i organizacyjnych służących zaangażowaniu dziedzictwa kulturowego w aktywizację ekonomiczną i społeczną,
- stworzenie zintegrowanego systemu informacji o finansowaniu ochrony i opieki nad zabytkami, możliwościach pozyskania dotacji ze środków unijnych, państwowych, Miasta i Gminy Płoty oraz prawidłowego przygotowania wniosków,
- racjonalne wykorzystanie środków z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych, prywatnych na projekty mające za zadanie poprawę kondycji zabytków (konserwację) oraz rewitalizację i aktywizację obszarów i społeczności,
- zagospodarowania zabytkowych (nie tylko wpisanych do rejestru zabytków) budowli na cele kulturalne, turystyczne i inne przy pomocy funduszy prywatnych, gminnych, państwowych i europejskich,
- budowy i promocji produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe i zabytki,
- budowy profesjonalnego systemu informacji turystycznej,
- tworzenia miejsc pracy związanych z pracami, zagospodarowaniem i popularyzacją dziedzictwa, szkolenie fachowców - rzemieślników reprezentujących „ginące" zawody,
- wykorzystanie funduszy strukturalnych na zadanie związane z rewitalizacją, aktywizacją społeczną,
- propagowania dobrych przykładów zagospodarowania i użytkowania zabytkowego dziedzictwa kulturowego.

Cel perspektywiczny 3 - budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania

Osiągnięcie celu poprzez:

- organizację imprez kulturalnych, konferencji naukowych, popularno-naukowych pogłębiających wiedzę o dziedzictwie kulturowym, kierowanych do różnych środowisk,
- kształcenie profesjonalnych kadr,

- wspieranie inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych działających na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach oraz opieki i ochrony nad zabytkami,
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów szkolnych, upowszechnianie edukacji nt. historii i dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie zabytków gminy w nauczaniu dziejów urbanistyki, architektury i budownictwa,
- tworzenie i rozbudowę sieci muzealnej (muzea samorządowe, prywatne, izby regionalne).

8.2. CELE PERSPEKTYWICZNE – CELE OPERACYJNE - ZADANIA – PROPOZYCJE ZADAŃ DO REALIZACJI W LATACH 2012 – 2016

- **Programowe cele i zadania podlegają uchwaleniu przez Radę Miejską w Płotach.**
- **Cele perspektywiczne i operacyjne sformułowane poniżej powinny pozostać jako zasady programowe. Zadania mogą być modyfikowane, zależnie od bieżących uwarunkowań.**
- **Z katalogu zadań przedstawionych, jako propozycja do realizacji w 4-leciu (2012-2016) Samorząd powinien wytypować te, które zamierza realizować.**
- **Należy pamiętać, że po dwóch latach od uchwalenia Programu Burmistrz składa Radzie sprawozdanie z jego realizacji.**

Propozycje zadań do realizacji w lata 2012-2016 na mocy uchwały Rady Miejskiej w PŁOTACH

W Y B Ó R

CEL PERSPEKTYWICZNY 1. UTRZYMANIE I WYEKSPONOWANIE ZACHOWANYCH ZASOBÓW I STRUKTURY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Cele operacyjne	**Zadania**	**Propozycja zadań do realizacji w lata 2012-2016 na mocy uchwały Rady Miejskiej w Płotach**
1. Budowa gminnego systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz kształtowania	Prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków (sporządzana równolegle z niniejszym programem w 2012)	1. Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków. 2. Udostępnienie GEZ na stronie www. Urzędu Miejskiego.

krajobrazu kulturowego	Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy	Sporządzenie m.p.z.p. dla obszarów najcenniejszych kulturowo – wskazanych w Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego (...)
	Systemowa ochrona Zamku Starego i Zamku Nowego w Płotach jako Pomnika Historii	Rozpoczęcie drogi prawnej w celu uznania Zamku Starego i Zamku Nowego w Płotach za Pomnik Historii (opinia WKZ Szczecin, współpartnerstwo ze Starostwem Gryfickim)
	Rozszerzenie chronionego wpisem do rejestru zabytków zasobu dziedzictwa kulturowego	Wystąpienie do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie (o wpisanie z urzędu do rejestru zabytków wskazanych w studium uwarunkowań lub innych opracowaniach czy strategiach)
	Ochrona krajobrazów o wartościach kulturowych	1. Opracowanie studium widokowo-krajobrazowego obszaru gminy - celem wskazania obszarów wyłączonych z lokalizacji inwestycji agresywnych (wielkokubaturowe obiekty usługowe, przemysłowe, elektrownie wiatrowe) 2. Podjęcie uchwały o przyjęciu do realizacji wniosków z w/w studium
	Realizacja Lokalnego Planu Rewitalizacji Miasta i Gminy Płoty (uchwała Rady Miejskiej Nr LVI/459/10 z dn. 29.09.2010)	Prace - przewidziane na lata 2010-2020; w tym: Podprojekt 10: Renowacja zabytkowej części Starego Miasta w Płotach Podprojekt 11: Rewitalizacja Starego Zamku i wykorzystanie jego wizerunku jako symbolu Płotów; Podprojekt 12: Rewitalizacja Nowego Zamku w Płotach oraz stworzenie zaplecza biurowego dla potencjalnych turystów oraz bazy hotelowej

		Podprojekt 13: Rewitalizacja kościoła p.w. Przemienienia Pańskiego w Płotach; (projekt w trakcie realizacji)
	Wyodrębnienie (lub jego wzmocnienie) w strukturze Urzędu Miejskiego stanowiska ds. ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	Ogłoszenie konkursu na stanowisko ds. ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Urzędzie Miejskim
	Utrzymanie (i doskonalenie) poziomu wiedzy o zasadach, formach, metodach opieki nad zabytkami i ochrony zabytków	Organizacja i udział w szkoleniach związanych z ochroną zabytków i opieką nad nimi (teoria i praktyka)
2. Budowa zintegrowanego systemu ochrony wartości kulturowych i przyrodniczych	Opracowanie programu zintegrowanej ochrony krajobrazu Miasta i Gminy Płoty	Przygotowanie założeń programu zintegrowanej ochrony krajobrazu Miasta i Gminy Płoty - rozpoznanie możliwości dofinansowania programu ze środków zewnętrznych (WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski, LGD „Gryflandia" i inne).
	Sporządzenie programu opieki nad historycznymi zespołami parkowymi w obrębie Miasta i Gminy Sporządzenie programu opieki nad historycznymi cmentarzami wiejskimi i jego wdrożenie	Lokalny Plan Rewitalizacji Miasta i Gminy Płoty (uchwała Rady Miejskiej Nr LVI/459/10 Podprojekt 16: **Uporządkowanie terenów publiczno-rekreacyjnych**; działania porządkowe i opieka nad zielenią to mogą być także rewitalizacja zabytkowych założeń parkowych, nasadzeń alejowych, czy też odpowiednia opieka nad historycznymi (nieczynnymi) nekropoliami na terenie gminy. Programy opieki (konsultowane z WKZ) winny być podstawą realizacji podprojektu Sporządzenie programu opieki nad historycznymi cmentarzami wiejskimi Sporządzenie programu opieki nad historycznymi zespołami

		parkowymi w obrębie Miasta i Gminy
	Budowa sieci dróg /szlaków krajobrazowych – ekspozycja walorów kulturowych i przyrodniczych	Droga krajobrazowa „Dolina Regi" w nawiązaniu do Obszaru Kulturowo-Krajobrazowego Dolina Regi (w planie zagosp. przestrz. woj. zachpom. z 2010 r.)
	Ochrona alei pomnikowych (zadanie można połączyć z zadaniem: Budowa sieci dróg/szlaków krajobrazowych, np. Gardomino, Czarne, Lisowo, Mechowo, Modlimowo i in.)	Wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody o podjęcie działań w celu ustanowienia prawnej ochrony alei pomnikowych Rozpoznanie i udokumentowanie alei pomnikowych
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Monitoring stanu zachowania zabytków w zasobach komunalnych (w rejestrze zabytków i w gminnej ewidencji zabytków) z zastosowaniem komputerowej bazy danych	Monitoring stanu zabytków w zasobie (w rejestrze zabytków i w gminnej ewidencji zabytków): - budowa komputerowej bazy danych
	Systematyczne remonty zabytkowych obiektów komunalnych (elewacje i konstrukcje),	1. Ustalenie stałego rocznego udziału procentowego w budżecie gminy (waloryzowanego rocznie) na prace przy zabytkach komunalnych 2. Ustalenie priorytetów
	Rewitalizacja zabytków techniki Miasta i Gminy Płoty	Podjęcie uchwały o rewitalizacji zabytków techniki na obszarze Miasta i Gminy, ze wskazaniem na historyczne zabudowania dworca kolejowego oraz np. rozszerzenie funkcji o punkt informacji turystycznej
	Dofinansowywanie z budżetu Miasta i Gminy Płoty prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach nie będących własnością gminy	Realizacja Uchwały NR XXI/210/08 Rady Miejskiej w Płotach z dnia 30 września 2008 r.

	Opracowanie systemu rekompensat i ulg dla posiadaczy zabytkowych obiektów podejmujących prace remontowo-konserwatorskiej	Podjęcie uchwały o wdrożeniu systemu ulg i rekompensat
	Ustalanie warunków zabudowy/lokalizacji inwestycji celu publicznego w oparciu o zapisy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Ustalanie warunków zabudowy/lokalizacji inwestycji celu publicznego w oparciu o zapisy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
	Oznakowanie obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną	Złożenie wniosku do Starosty Powiatu Gryfickiego o oznakowanie zabytków na terenie gminy zgodnie z odpowiednimi przepisami
	Zabezpieczenie p.poż. i antywłamaniowe kościołów na terenie Miasta i Gminy	Dofinansowanie montażu instalacji p.poż. i anty-włamaniowego kościołów
	Realizacji zabudowy mieszkalnej i gospodarczej na terenach wiejskich dostosowanej do lokalnych form	Zorganizowanie konkursu architektonicznego na formy zagospodarowania siedliska i jego zabudowy wzorowane na formach tradycyjnych (np. „Swojska zagroda”) - przeprowadzenie działań *public relations* promujących wyniki konkursu
	Promocja dobrych realizacji prac przy zabytkach	Opracowanie regulaminu dorocznej nagrody za opiekę nad zabytkami/ najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego /wykonawcy prac przy zabytku/

CEL PERSPEKTYWICZNY 2. FUNKCJONOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W PROCESACH AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ I EKONOMICZNEJ		
Cele operacyjne	**Zadania**	**Propozycja zadań do realizacji w lata 2012 - 2016 na mocy uchwały Rady Miejskiej w Płotach**
1. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości	Realizacja Lokalnego Planu Rewitalizacji Miasta i Gminy Płoty uchwała Rady Miejskiej (Nr LVI/459/10 z dn. 29.09.2010) w zakresie ustaleń proceduralnych	1.3 Zachowanie dziedzictwa kulturowego, w tym rewitalizacja zespołów zabytkowych miasta. - Poddanie pod dyskusję Rady Miejskiej możliwości stosowania partnerstwa publiczno-publicznego i publiczno-prywatnego prawnego w realizacji inwestycji
	Rozbudowa kulturowych tras turystycznych	Podjęcie/kontynuacja współpracy z organizacjami turystycznym (PTTK, ZROT „Pomorski Krajobraz Rzeczny", Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Płotowskiej), właścicielami zabytków, zabytkoznawcami, w sprawie budowy nowych szlaków tematycznych – kulturowych: - zabytkowe kościoły, „Dolina Regi" - szlak zabytkowych pałaców i dworów; - szlak parków i alei <u>Propozycje powyższe mogą stanowić działanie o charakterze ponadgminnym</u>
	Budowa produktu turystycznego: „ Płoty Miasto Dwóch Zamków"	Zorganizowanie konferencji naukowej poświęconej architekturze obronnej i rezydencjonalnej na Pomorzu Zachodnim oraz problematyce konserwatorskiej

	Wspieranie inicjatyw w dziedzinie budowy infrastruktury turystycznej, obsługi turystów w obiektach zabytkowych	Opracowanie regulaminu konkursów dla prowadzących działalność w zabytkach (punkty informacji turystycznej, zajazdy, pensjonaty, agroturystyka, izby regionalne in.)
	Rozbudowa systemu informacji turystycznej	1. Uzupełnienie istniejącego systemu informacji wizualnej - tablice informacyjne dotyczące historii i walorów zabytków według jednolitego wzoru 2. Publikacja wydawnictw: - mapa samochodowa obszaru gminy z lokalizacją zabytkowych obiektów, - przewodniki po zabytkach gminy (nie tylko rejestrowych, także ewidencyjnych)
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji turystycznej i gospodarczej w oparciu o zabytki gminy	Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji turystycznej i gospodarczej w oparciu o zabytki gminy
2. Tworzenie nowych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Gryficach	Współpraca z PUP w zakresie: - zatrudnienie bezrobotnych w ramach robót publicznych (np. porządkowanie historycznych cmentarzy); - szkoleń („ginące" zawody np. brukarza, renowatora stolarki, cieśli i in.)
	Szkolenie w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną (możliwość uzyskania dofinansowania z funduszy zewnętrznych)	Szkolenie w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną (możliwość uzyskania dofinansowania z funduszy zewnętrznych)
	Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach – doradztwo, promocja	1. Utworzenie w strukturach Urzędu Miejskiego komórki doradczej (możliwości dofinansowania, kontakty) 2. Udostępnianie strony www.Urzędu

3. Stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym	Podniesienie poziomu wiedzy społecznej o możliwościach pozyskania i efektywnego wykorzystaniu dotacji z różnych programów	1. Przygotowanie informatora dla właściciel zabytków o możliwościach dofinansowań 2. Utworzenie w strukturze Urzędu Miejskiego komórki doradczej ds. pozyskiwania środków na opiekę nad zabytkami
	Dofinansowywanie prac przy zabytkach z budżetu Miasta i Gminy Płoty	Ustalenie stałego rokrocznie waloryzowanego % środków w budżecie na dotacje na prace przy zabytkach w związku z realizacją uchwały Uchwała NR XXI/210/08 Rady Miejskiej w Płotach z dnia 30 września 2008 r.
	Popularyzacja metod konserwatorskich, zasad prac przy zabytkach	Przygotowanie cyklu spotkań (np. w świetlicach wiejskich, w pałacu) ze specjalistami konserwatorami, architektami, zabytkoznawcami
CEL PERSPEKTYWICZNY 3. POWSTANIE ŚWIADOMYCH WIĘZI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM I POTRZEBY JEGO ZACHOWANIA		
1. Budowa świadomych więzi lokalnych społeczności z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania	Systematyczne edukacja dzieci i młodzieży	Organizacja konkursów na autorskie programy edukacyjne /podręczniki n.t. historii, dziedzictwa kulturowego regionu, odpowiadających kolejnym poziomom nauczania.
	Popularyzatorskie działania wizualne: organizowanie (w siedzibie gminy, świetlicach wiejskich, szkołach) wystaw, pokazów n.t. historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków	Opracowanie i realizacja rocznych programów wystaw n.t. historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków, poprzez wsparcie własnej instytucji kultury (MGOK w Płotach), GM Biblioteki Publicznej, organizacji pozarządowych (Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Płotowskiej).

	Promocja znaczenia Ziemi Płotowskiej dla nauki o Pomorzu (historii, architektury, sztuki i innych dziedzin) i istniejącego już dorobku naukowego	Przygotowanie cyklu spotkań (w Płotach i wsiach np. Wicimicach, Gostyniu Łobeskim, Natolewicach) z przedstawicielami świata nauki i kultury we współpracy ze środowiskami naukowymi i twórczymi.
	Wspieranie społecznego monitorowania stanu zabytków	1. Popularyzacja idei społecznego opiekuna zabytków. 2. Wnioskowanie do ZWKZ i Starosty Gryfickiego o ustanowienie społecznym opiekunem zabytków osób wykazujących się zaangażowaniem w sprawy opieki nad zabytkami.
	Bieżące uzupełnianie księgozbiorów bibliotek o publikacje n.t. historii i zabytków Pomorza Zachodniego	Zwiększenie środków z budżetu Miasta i Gminy z przeznaczeniem na uzupełnianie księgozbiorów bibliotek - wykorzystanie możliwości pozyskiwania wydawnictw przygotowanych *non profit*
2. promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Zwiększenie wysokości środków z budżetu gminy przeznaczonych na promocję dziedzictwa kulturowego	
	Promocja dziedzictwa kulturowego poprzez wydawnictwa	Publikacja wydawnictw poświęconych zabytkom: - albumy, opracowania popularno-naukowe, monografie miejscowości
	Promocja walorów kulturowych wsi płotowskich	Wydanie serii „regionalnych" pocztówek (kościoły wiejskie, tradycyjne zagrody, ryglowe i murowane budownictwo, detal architektoniczny etc.)
	Ochrona i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturowego – promowanie postaci historycznych, w tym dziedzictwa po 1945 r.	1. Podjęcie lub kontynuacja imprez tematycznych organizowanych przez MMGOK, GMBP. 2. Upamiętnienie postaci związanych z miastem

		i regionem, np.: - rody szlacheckie np. Ostenow, - osobistości zasłużone dla regionu po 1945 r.
	Współpraca ze środowiskami naukowymi – inicjowanie i wspieranie budowy i realizacji programów badawczych nad dziedzictwem kulturowym (archeologicznych, architektonicznych, historycznych)	Cykl konferencji popularno-naukowych, połączonych z warsztatami, plenerami, konkursami wiedzy o roli dziedzictwa kulturowego w kształtowaniu tożsamości mieszkańców Miasta i Gminy Płoty
	Budowa sieci muzealnej – muzeum regionalne oraz inicjatywy lokalne	Powołanie muzeum regionalnego z siedzibą np. w Starym Zamku w Płotach; Wspieranie izb regionalnych np. poprzez zwiększenie dotacji na ich funkcjonowanie
	Organizacja dorocznych obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze Miasta i Gminy	Organizacja obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze gminy (wrzesień - każdego roku) – nawiązanie współpracy z organizatorami Dni na terenie województwa: Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, Narodowy Instytut Dziedzictwa OT w Szczecinie

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja programu odbywać się będzie poprzez wskazane zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Dostępne instrumentarium służące realizacji programu wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działań umocowanych w realiach instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Instrumenty prawne - wynikające z przepisów dotyczących ochrony zabytków, w tym:

- wnioskowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpis do rejestru zabytków obiektów/obszarów z gminnej ewidencji zabytków,
- wszczęcie procedury uznania za Pomnik Historii Starego Zamku i Nowego Zamku w Płotach
- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustanawiających ochronę i rewaloryzację historycznych obszarów,
- uwzględnianie gminnej ewidencji zabytków i programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Płoty w zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Instrumenty finansowe - dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy uwzględniające finansowanie z funduszy europejskich, państwowych, samorządu województwa, powiatu, gminy i innych.

Instrumenty koordynacji – uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, planie rozwoju lokalnego, programach rozwoju infrastruktury, programie ochrony środowiska przyrodniczego. Współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Instrumenty kontrolne - monitoring (we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego) stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Instrumenty społeczne - edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego, profesjonalna informacja, współdziałanie z organizacjami społecznymi. Wzbogacona oferta miejsc pracy i działań prowadzących do przeciwdziałania bezrobociu,

- organizacja seminariów, szkoleń, tematycznych konferencji w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym. Budowa produktu turystycznego w oparciu o zabytki, tradycyjne techniki budowlane. Finansowanie działań (np. remontowych, promocyjnych) przy zabytkach.

10. KRYTERIA OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków burmistrz/prezydent zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia go Radzie Miejskiej. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena stopnia realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,
- efektywność ich wykonania.

Za kryteria oceny realizacji programu opieki mogą służyć:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów;
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom;
- stopień (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- liczba powołanych parków kulturowych; pomników historii
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych;
- liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego);
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy;
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych;
- liczba opracowanych/wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników);
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej;
- ilość szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ochrona zabytków i opieka nad nimi jest ustawowym obowiązkiem państwa, samorządów i właścicieli zabytków. Tak więc do finansowania działań na rzecz utrzymania dziedzictwa kulturowego są zobowiązani wszyscy wymienieni.
Poniżej przedstawiono przykładowe źródła pozyskania środków zewnętrznych i możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy z uwzględnieniem środków publicznych.

Finanse publiczne - budżet państwa i budżety samorządów terytorialnych

Dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane, oraz popularyzację zabytków przeznaczane z budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych, mogą być udzielane przez:

- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innych ministrów[24]
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)
- Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego
- Radę Powiatu
- Radę Gminy/Radę Miasta

Budżet Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansowymi na działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2012". Jednym z instrumentów wdrażania przyjętych celów cząstkowych są Narodowe Programy MKiDN, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego". Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje w corocznie ogłaszanych programach operacyjnych. Programy te zawierają m.in. plan budżetu przeznaczony na każdy instrument, rodzaje kwalifikujących się projektów, sposobów ich naboru oraz wykaz podmiotów uprawnionych do ubiegania się o wsparcie finansowe.
Programy Ministra są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze i osoby fizyczne.
Rokrocznie MKiDN ogłasza programy, z których do zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie Miasta i Gminy Płoty mogą liczyć działania w ramach:

- Rozwój infrastruktury kultury
- Edukacja kulturalna i diagnoza kultury
- Dziedzictwo kulturowe - priorytety:
  - Priorytet "Ochrona zabytków"
  - Priorytet " Wspieranie działań muzealnych"

[24] Np. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

- Priorytet „Kultura ludowa"
- „Ochrona zabytków archeologicznych"

➢ Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Dotacje na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są na podstawie ustaw (o ochronie zabytków.., o finansach publicznych..) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane...).

Zapisy aktów prawnych określają precyzyjnie katalog prac, które mogą być dofinansowane poprzez udzielenie dotacji celowej - są to prace zmierzające do zabezpieczania, zachowania i utrwalania historycznej substancji zabytku. Ze środków budżetowych nie jest możliwe dofinansowanie prac nie dotyczących substancji zabytkowej i zabezpieczenia funkcjonowania obiektu

Dofinansowanie można uzyskać jedynie na zabytki wpisane do rejestru. Zasadą ustawową udzielanych dotacji budżetowych jest współfinansowanie prac - dotacja z jednego źródła może być udzielana do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac.

Mecenat Państwa w dziedzinie kultury

O dotacje w ramach Mecenatu ubiegać się mogą wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego na zadania wykonywane w ramach programów realizowanych przez instytucje filmowe i instytucje kultury, które zostały przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego w dniu 1 stycznia 1999 r. Ponieważ celem ogólnym jest stworzenie impulsu do rozwoju instytucji i regionów, finansowane są programy instytucji kultury mających kluczowe znaczenie dla działalności kulturalnej w regionie np. wzmocnienie atrakcyjności turystycznej, atrakcyjności dla mieszkańców, inwestorów, wzmacniania funkcji metropolitalnych miast itp., w tym na poprawę infrastruktury technicznej, i remonty siedzib instytucji w zabytkowych obiektach. **www.mkidn.gov.pl**

Fundusz Kościelny[25]

Na prace konserwatorskie i budowlane przy budowlach sakralnych dodatkowym wsparciem finansowym mogą być środki pochodzące z budżetu państwa zgromadzone w Funduszu Kościelnym, usytuowanym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Katalog prac objętych dofinansowaniem ograniczony jest do podstawowych prac budowlanych zabezpieczających, nie uwzględnia otoczenia, wystroju wnętrz, zabytków ruchomych będących wyposażeniem świątyni, jednak nie zawiera ograniczenia przedmiotowego: dotyczy wszystkich obiektów sakralnych, także tych, znajdujących się w ewidencji konserwatorskiej. **www.mswia.gov.pl**

Budżet Województwa Zachodniopomorskiego

Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego 18 grudnia 2007 r. podjął uchwałę nr XV/144/07 o trybie i zasadach realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pn. „Dotacje celowe na prace

[25] Planowana jest likwidacja tego funduszu, należy monitorować bieżące zmiany

konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego". W dniu 22 grudnia 2009 r. przyjęto nową uchwałę (NR XXXIV/402/09) w sprawie określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego. W 2011 r. UM przeznaczył na remonty zabytków 500 tysięcy złotych; w 2012 r. 700 tysięcy złotych.

Uchwała określiła, iż z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace przy zabytku posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym. Dotacje udzielane są m.in.: na prace remontowo-konserwatorsko-budowlane, zakup materiałów, dokumentacje. Zasady udzielania dotacji, zawarte w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, terminy składania wniosków oraz warunki ubiegania się o środki, określone są w ogłoszeniach o konkursach i przyjętym regulaminie (ogłaszane na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego: **www.bip.wzp.pl**)

Budżet Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są – podobnie jak dotacje Ministra Kultury - na podstawie ustaw (*o ochronie zabytków.., o finansach publicznych..*) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. *dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane...*).

Katalog prac, na jakie można otrzymać dotację, obejmuje nakłady konieczne m.in. na sporządzanie ekspertyz, badań, programu konserwatorskiego, projektów budowlanych, zabezpieczanie obiektu, odnowienie i odtworzenie okładzin, tynków, okien, drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, zakup materiałów budowlanych, wyeksponowanie oryginalnych elementów parku, wykonanie instalacji przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej i odgromowej.

Zadania publiczne

Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami i upowszechnienie wiedzy o zabytkach województwa zachodniopomorskiego realizowane jest przez WKZ, zgodnie z ustawą *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* oraz na podst. *ustawy o ochronie zabytków*. Corocznie ogłaszany jest otwarty konkursu ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w ustawie. Zadania publiczne mogą być realizowane w różnych formach, w szczególności poprzez:

- organizowanie festiwali, przeglądów, konkursów, konferencji, seminariów, szkoleń, spotkań, plenerów, warsztatów, kursów, wystaw i innych imprez;
- wydanie niskonakładowych, niekomercyjnych publikacji, periodyków, książek - także z wykorzystaniem innych technik zapisu niż druk, katalogów, druków ulotnych;

- prowadzenie badań naukowych, prac studialnych, opracowanie ekspertyz technicznych;
- innych działań związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego, jak np. oznakowanie szlaków turystycznych.

Dotacje z budżetu ZWKZ realizowane są w cyklu danego roku budżetowego, adekwatnie do wielkości przyznanych środków finansowych. ZWKZ corocznie ogłasza nabór wniosków w dwóch terminach: do końca lutego dla wniosków na prace planowane do wykonania w danym roku oraz do 30 czerwca na realizacje refundacji poniesionych wcześniej (do 3 lat przed złożeniem wniosku) nakładów www.wkz.szczecin.pl

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W szczególnych projektach, możliwie jest pozyskanie środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na prace związane z ochroną krajobrazu, utrzymaniem i rewaloryzacją zabytkowych założeń zieleni (np. parków, cmentarzy), a także zabytkowych obiektów budowlanych powiązanych z zielenią. Dotyczy to inwestycji powiązanych np. z edukacją ekologiczną (ścieżki edukacyjno-przyrodnicze) czy ośrodkami dydaktyczno-naukowymi. Wśród kryteriów przyznawania środków nie ma ograniczenia dotyczącego wpisu obiektu czy zespołu do rejestru zabytków.

Fundusze europejskie i środki pomocowe

Znaczne środki finansowe na różnorodne działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego, są możliwe do pozyskania z funduszy europejskich. Uprawnieni beneficjenci mają możliwość aplikowania o wsparcie projektów z zakresu opieki nad zabytkami w ramach m.in.:

- Krajowego Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko
  XI oś priorytetowa – Kultura i Dziedzictwo Kulturowe
  Działanie 11.1 – Ochrona i Zachowanie Dziedzictwa Kulturowego
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego
  Na działanie dot. turystyki, rewitalizacji i zachowania dziedzictwa kulturowego
- INTERREG IV C

Budżety samorządów lokalnych – Miasto i Gmina Płoty

Działając na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawie o samorządzie gminnym, organy stanowiące samorządów lokalnych mają prawo udzielania dotacji na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na swoim terenie. Zasady udzielania w/w dotacji, są określane w podjętych przez rady uchwałach, tworzących prawo lokalne.

Miasto i Gmina Płoty wspiera finansowo remonty i prace (określone Ustawą o Ochronie i opiece nad zabytkami) obiektów zabytkowych (rejestrowych) na swoim terenie.

Samorząd Miasta i Gminy PŁOTY po przeanalizowaniu celów i zadań oraz ustaleniu katalogu zadań do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Płoty na lata 2012-2016 i podjęciu uchwały o przyjęciu Programu, zobowiązuje się jednocześnie do przeznaczenia środków w odpowiedniej wysokości na działania inwestycyjne, organizacyjne, promocyjne wskazywane w Programie.

Zobowiązanie to powinno wyrazić się w uchwale Rady Miejskiej Płoty w sprawie ustalenia stałej minimalnej wysokości w budżecie gminy - stałego corocznego udziału procentowego w corocznie uchwalanym budżecie.

Załącznik 1
Rejestr Zabytków – stan 25.06.2012 r.

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Numer	Data	Działka	Właściciel
1	**Bądkowo**	kościół NSPJ (otocz.)	333	2007-12-12	6	Parafia Przemienienia Pańskiego - Płoty
2	**Czarne**	park dworski	1002	1982-10-27	210/11	ANR
3	**Dąbie**	park dworski	901	1980-11-26	11/2/12,/15 321/1, cz.289/2	ANR
4	**Dąbie**	kościół św. Teresy od Dzieciątka Jezus (otocz.)	52	2000-08-28	22	Parafia św. Stanisława Kostki - Wyszobór
5	**Gostyń Łobeski**	kościół MB Różańcowej	1165	1990-11-09	105	Parafia Przemienienia Pańskiego - Płoty
6	**Gostyń Łobeski**	cmentarz przykościelny	1165	1990-11-09	105	Parafia Przemienienia Pańskiego - Płoty
7	**Lisowo**	pałac (ruina)	1125	1990-05-17	16/19	ANR
8	**Lisowo**	park dworski	902	1980-12-12	16/19,16/1 4/ 13	ANR
9	**Mechowo**	dwór	1075	1987-07-13	127/91	Wł. Prywatna
10	**Mechowo**	kościół św. Andrzeja Boboli	236	1957-10-25	32	Parafia św. Andrzeja Boboli - Mechowo
11	**Mechowo**	park dworski	905	1980-11-27	127/91	Wł. Prywatna
12	**Modlimowo**	park dworski	906	1980-11-27	158/2	Gmina Płoty
13	**Natolewice**	kościół Niepokalanego Serca NMP	511	1965-12-22	120	Parafia św. Józefa - Wicimice
14	**Natolewice**	park dworski	932	1980-11-04	cz. 97/17 ?	ANR
15	**Płoty**	zamek tzw. Stary	87	1956-05-04	301	AP Szczecin
16	**Płoty**	zamek tzw. Nowy	795	1977-01-24	495/5 obr.3	Starostwo Powiatowe Gryfice
17	**Płoty**	szkoła (dawna), ul. I Armii WP 15	1192	1991-09-17	58 obr.3	Wł. prywatna
18	**Płoty**	poczta, ul. Jedności Narodowej 34	1255	1994-01-03	259 obr.3	Poczta Polska
19	**Płoty**	park miejski (przy zamku Nowym)	779	1976-07-31	203/1-5, 495/5-7	Powiat Gryfice
20	**Płoty**	teren Starego Miasta	69	1955-10-29		
21	**Płoty**	brama zamku Nowego	281	2006-11-20	495/5 obr. 3	Starostwo Powiatowe Gryfice
22	**Płoty**	budynek ul. Sienkiewicza 3a-3b	281	2006-11-20	495/7 obr. 3	Wł. prywatna
23	**Płoty**	budynek ul. Sienkiewicza 3c-3d	281	2006-11-20	495/6 obr. 3	Wł. prywatna
24	**Płoty**	kościół Przemienienia Pańskiego (otocz.)	332	2007-12-12	451 obr. 3	Parafia Przemienienia Pańskiego - Płoty
25	**Potuliniec**	kościół fil. p.w. św. Matki Boskiej Różańcowej	A-359	21.07.2008	65	Parafia MB Różańcowej - Żabowo
26	**Wicimice**	pałac (ruina)	753	1974-02-25	326/25	Wł. prywatna
27	**Wicimice**	park dworski	904	1980-11-27	326/25, 326/20	Wł. prywatna
28	**Wicimice**	kościół par. p.w. św. Józefa Robotnika	A-258	06.04.2006	287	Parafia św. Józefa - Wicimice
29	**Wyszobór**	park dworski	903	1980-11-27	186/37	Wł. prywatna
30	**Wyszogóra**	kościół MB Królowej Polski	552	1966-01-17	52	Parafia MB Różańcowej - Żabowo

Załącznik 2
Wojewódzka Ewidencja Zabytków
(załącznik do pisma WUOZ w Szczecinie, znak DZ – 4142/96/AR/KM/2010)

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Uwagi – 06.2012 r.
1	Bądkowo		owczarnia (1) w zespole folwarcznym	ruina
2	Bądkowo		zespół folwarczny	
3	Bądkowo		rządcówka (3) w zespole folwarcznym	
4	Bądkowo		spichlerz, obora, stajnia (4) w zespole folwarcznym	obiekt nie istnieje
5	Charnowo		stodoła (1) w zespole folwarcznym	
6	Charnowo		zespół folwarczny	
7	Czarne		zespół folwarczny	
8	Czarne		gorzelnia (10) w zespole folwarcznym	
9	Darszyce	Darszyce nr 22	chałupa	obiekt nie istnieje
10	Dąbie		dzwonnica	
11	Dąbie		dwór	
12	Dąbie		zespół folwarczny	
13	Dąbie		budynek gospodarczy (3) w zespole folwarcznym	zachowana część mieszkalna
14	Dobiesław		chałupa (2) w zespole folwarcznym	
15	Dobiesław		stodoła (1) w zespole folwarcznym	
16	Dobiesław		zespół folwarczny	
17	Gardomino		zespół folwarczny	brak zabudowy
18	Gostyń Łobeski	Gostyń Łobeski nr 24	chałupa	
19	Gostyń Łobeski	Gostyń Łobeski nr 25	chałupa	
20	Gostyń Łobeski	Gostyń Łobeski nr 21	chałupa	obiekt nie istnieje
21	Gostyń Łobeski	Gostyń Łobeski nr 12	stodoła	obiekt nie istnieje
22	Gostyń Łobeski		zespół folwarczny	
23	Gostyń Łobeski		dzwonnica	
24	Gostyń Łobeski	Gostyń Łobeski nr 22	stodoła	obiekt nie istnieje
25	Gościejewo		zespół folwarczny	brak zabudowy
26	Jarzysław		zespół folwarczny	
27	Jarzysław		stodoła (1) w zespole folwarcznym	obiekt nie istnieje
28	Karczewie		zespół folwarczny	
29	Karczewie		rządcówka (1) w zespole folwarcznym	
30	Kocierz	Kocierz nr 11	chałupa	obiekt nie istnieje
31	Kocierz	Kocierz nr 4	budynek gospodarczy	
32	Kocierz	Kocierz nr 4	stodoła	
33	Kocierz	Kocierz nr 5	chałupa	obiekt nie istnieje
34	Lisowo		stodoła (5) w zespole folwarcznym	obiekt nie istnieje
35	Lisowo		zespół folwarczny	
36	Lisowo		oficyna dworska (2) w zespole folwarcznym	

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Uwagi – 06.2012 r.
37	Lisowo	Lisowo nr 2	chałupa (3) w zespole folwarcznym	
38	Lisowo		gorzelnia (4) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje**
39	Lisowo		elektrownia wodna	
40	Lisowo	Lisowo nr 5	chałupa (6) w zespole folwarcznym	
41	Lisowo		budynek gospodarczy (13) w zespole folwarcznym	
42	Lisowo	Lisowo nr 8	chałupa (14) w zespole folwarcznym	
43	Lisowo		cmentarz	
44	Łęczna		obora (2) w zespole folwarcznym	
45	Łęczna		stodoła, stajnia (1) w zespole folwarcznym	
46	Łęczna		zespół folwarczny	
47	Łęczna		stajnia (4) w zespole folwarcznym	
48	Łęczna		spichlerz (3) w zespole folwarcznym	
49	Łowiska		stajnia (4) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje**
50	Łowiska		zespół folwarczny	
51	Makowice	Makowice nr 6	stodoła	
52	Makowiska	Makowiska nr 3,4,5	zespół folwarczny	
53	Mechowo	Mechowo nr 22	szkoła	
54	Mechowo		magazyn zbożowy (3) w zespole folwarcznym	
55	Mechowo	Mechowo nr 17	chałupa (2) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje**
56	Mechowo		obora (4) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje**
57	Mechowo		dworzec kolejowy	
58	Mechowo		zespół folwarczny	
59	Mechowo		cmentarz (I)	
60	Mechowo		cmentarz przykościelny (II)	
61	Mechowo		kuźnia (5) w zespole folwarcznym	
62	Modlimowo		zespół folwarczny	
63	Modlimowo		cmentarz	
64	Natolewice		cmentarz	
65	Natolewice		zespół folwarczny	
66	Natolewice	Natolewice nr 26	szkoła	
67	Płoty	ul. Jagiellonów 5	magazyn zbożowy	
68	Płoty		most kolejowy	
69	Płoty	ul. Dworcowa	dworzec kolejowy	
70	Płoty		wodociągowa wieża ciśnień	
71	Płoty	ul .I Armii Wojska Polskiego 1b	stajnia-oficyna	
72	Płoty	ul. Jedności Narodowej 35	willa	
73	Płoty	ul. Jedności Narodowej 33	kamienica	
74	Płoty		kaplica grobowa na terenie parku	

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Uwagi – 06.2012 r.
			dworskiego	
75	Płoty		cmentarz judaistyczny (III)	
76	Płoty		cmentarz komunalny (IV)	
77	Płoty		cmentarz ewangelicki (II)	
78	Płoty		cmentarz kościelny (I)	
79	Płoty		cmentarz rodowy (V)	
80	Płoty	ul. Sobieskiego 5	kamienica	
81	Pniewo	Pniewo nr 11	spichlerz	
82	Pniewo		kościół	
83	Pniewo		zespół folwarczny	
84	Pniewo		cmentarz komunalny	
85	Potuliniec		chałupa (20) w zespole folwarcznym	
86	Potuliniec		zespół folwarczny	
87	Potuliniec		cmentarz przykościelny	
88	Potuliniec		park dworski	
89	Potuliniec	Potuliniec nr 13	chałupa (21) w zespole folwarcznym	
90	Potuliniec		chlewnia (3) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje**
91	Potuliniec		stodoła (8) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje**
92	Potuliniec		cielętnik (14) w zespole folwarcznym	
93	Potuliniec	Potuliniec nr 1	chałupa (16) w zespole folwarcznym	
94	Potuliniec		budynek gospodarczy (17) w zespole folwarcznym	
95	Potuliniec	Potuliniec nr 13	budynek gospodarczy	
96	Potuliniec		owczarnia (11) w zespole folwarcznym	**ruina**
97	Potuliniec	Potuliniec nr 4	chałupa (19) w zespole folwarcznym	
98	Słudwia	Wiejska 12 ul.	chałupa (10) w zespole folwarcznym	
99	Słudwia		chałupa (21) w zespole folwarcznym	
100	Słudwia		chałupa (22) w zespole folwarcznym	
101	Słudwia		piekarnia (28) w zespole folwarcznym	
102	Słudwia		chałupa (32) w zespole folwarcznym	
103	Słudwia		obora (37) w zespole folwarcznym	
104	Słudwia		stodoła (14) w zespole folwarcznym	
105	Słudwia	Wiejska 18 ul.	budynek mieszkalny (1) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje (nowy budynek)**
106	Słudwia		stajnia (40) w zespole folwarcznym	
107	Słudwia		chałupa (18) w zespole folwarcznym	
108	Słudwia		zespół folwarczny	

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Uwagi – 06.2012 r.
109	Słudwia	Wiejska 17 ul.	chałupa (3) w zespole folwarcznym	
110	Słudwia		budynek gospodarczy (4) w zespole folwarcznym	
111	Słudwia		budynek gospodarczy (5) w zespole folwarcznym	
112	Słudwia		budynek gospodarczy (7) w zespole folwarcznym	
113	Słudwia		obora (36) w zespole folwarcznym	
114	Słudwia		obora (19) w zespole folwarcznym	
115	Słudwia	Wiejska 14 ul.	chałupa (8) w zespole folwarcznym	
116	Słudwia	Wiejska 13 ul.	chałupa (9) w zespole folwarcznym	
117	Słudwia	Wiejska 15 ul.	chałupa (6) w zespole folwarcznym	
118	Sowno		zespół folwarczny	
119	Sowno		cmentarz	
120	Truskolas		cmentarz	
121	Truskolas		zespół folwarczny	
122	Wicimice		cmentarz przykościelny (II)	
123	Wicimice		cmentarz (I)	
124	Wicimice		stajnia (4) w zespole folwarcznym	
125	Wicimice		zespół folwarczny	
126	Wicimice		obora (10) w zespole folwarcznym	
127	Wicimice		spichlerz, stajnia, pom. gospodarcze (3) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje**
128	Wicimice		zespół folwarczny	
129	Wicimice		gorzelnia (8) w zespole folwarcznym	
130	Wicimice		szkoła	
131	Wyszobór	Wyszobór nr 18	budynek gospodarczy	
132	Wyszobór		cmentarz przykościelny	
133	Wyszobór		kuźnia (9) w zespole folwarcznym	
134	Wyszobór		kościół	
135	Wyszobór		dwór	
136	Wyszobór		zespół folwarczny	
137	Wyszobór		obora (6) w zespole folwarcznym	
138	Wyszobór	Wyszobór nr 39	chałupa (12) w zespole folwarcznym	
139	Wyszogóra	Wyszogóra nr 21	chałupa (2) w zespole folwarcznym	
140	Wyszogóra		cmentarz przykościelny	
141	Wyszogóra		zespół folwarczny	
142	Wyszogóra	Wyszogóra nr 20	obora, stolarnia (3) w zespole folwarcznym	**obiekt nie istnieje**
143	Wyszogóra		obora (4)	

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Uwagi – 06.2012 r.
			w zespole folwarcznym	
144	Wyszogóra	Wyszogóra nr 10	chałupa (6) w zespole folwarcznym	
145	Wyszogóra	Wyszogóra nr 9	chałupa (5) w zespole folwarcznym	
146	Wyszogóra	Wyszogóra nr 22	gorzelnia (1) w zespole folwarcznym	
147	Wytok		cmentarz	

147 - obiekty i obszary w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków (stan z 2010 wg WUOZ w Szczecinie)
18 - obiekty nie istniejące (stan z czerwca 2012 r.)
5 - obiekty w stanie ruiny, zespoły folwarczne bez zabudowy

Załącznik 3
Wykaz zabytków (stanowisk) archeologicznych – stan 25.06.2012 r.

Lp	Nazwa	nr	arkusz AZP	Nr na arkuszu
1	Bądkowo	1	21-12	25
2	Bądkowo	2	21-13	11
3	Bądkowo	3	21-13	12
4	Bądkowo	4	21-13	13
5	Bądkowo	4	22-12	9
6	Bądkowo	5	22-12	10
7	Bądkowo	6	22-12	11
8	Bądkowo	7	22-12	12
9	Bądkowo	8	22-12	13
10	Bądkowo	9	22-12	14
11	Bądkowo	10	22-13	1
12	Bądkowo	11	22-13	2
13	Budziszcze	1	22-12	18
14	Budziszcze	2	22-12	15
15	Budziszcze	3	22-12	16
16	Budziszcze	4	22-12	17
17	Budziszcze	5	22-12	19
18	Budziszcze	6	22-12	21
19	Budziszcze	7	22-13	3
20	Budziszcze	8	22-13	4
21	Budziszcze	9	22-13	5
22	Budziszcze	10	22-13	6
23	Budziszcze	11	22-13	7
24	Budziszcze	12	22-12	51
25	Budziszcze	13	22-12	52
26	Chamowo	1	20-13	8
27	Chamowo	2	20-13	9
28	Chamowo	3	20-13	10
29	Chamowo	4	20-13	11
30	Chamowo	5	20-13	12
31	Chamowo	6	20-13	13
32	Chamowo	7	20-13	14
33	Chamowo	8	20-13	15
34	Chamowo	9	20-13	16
35	Chamowo	10	20-13	17
36	Chamowo	11	20-13	18
37	Czarne	1	23-13	6
38	Czarne	2	23-13	12
39	Czarne	3	23-13	2
40	Czarne	4	23-13	3
41	Czarne	5	23-13	4
42	Czarne	6	23-13	5
43	Czarne	7	23-13	7
44	Czarne	8	23-13	8
45	Czarne	10	23-13	11
46	Czarne	11	23-13	13
47	Dąbie	1	21-13	14
48	Dąbie	2	21-13	15
49	Dąbie	3	21-13	16
50	Dąbie	4	21-13	17
51	Dąbie	5	21-13	18
52	Dąbie	6	21-13	19
53	Dobiesław	1	22-13	10
54	Gardomino	1	22-11	1
55	Gardomino	2	22-11	2
56	Gardomino	3	22-11	3
57	Gardomino	4	22-11	4
58	Gardomino	5	22-11	5
59	Gardomino	6	22-11	6
60	Gardomino	7	22-11	7
61	Gardomino	8	22-11	8
62	Gardomino	9	22-11	9
63	Gardomino	10	22-11	10
64	Gardomino	11	22-11	11
65	Gardomino	12	22-11	12
66	Gardomino	13	22-11	13
67	Gardomino	14	22-11	14
68	Gardomino	15	22-11	15
69	Gardomino	16	22-11	16
70	Gardomino	17	22-11	102
71	Gostyń Łobeski	1	22-13	11
72	Gostyń Łobeski	2	22-13	12
73	Gostyń Łobeski	3	22-13	13
74	Gościejewo	1	23-12	29
75	Gościejewo	2	23-12	30
76	Gościejewo	3	23-12	31
77	Gościejewo	4	23-12	32
78	Gościejewo	5	23-12	33
79	Gościejewo	6	23-12	46
80	Gościejewo	7	23-12	47
81	Gościejewo	8	23-12	48
82	Gościejewo	9	23-12	49
83	Gościejewo	10	23-12	50
84	Jarzysław	1	23-13	1
85	Kocierz	1	22-12	6
86	Kocierz	2	22-12	5
87	Kocierz	3	22-12	4
88	Kocierz	4	22-12	3
89	Kocierz	5	22-12	2
90	Kocierz	6	21-12	21
91	Kocierz	8	22-12	7
92	Lisowo	1	23-12	7
93	Lisowo	2	23-12	8
94	Lisowo	3	23-12	9
95	Lisowo	4	23-12	10
96	Lisowo	5	23-12	11

Lp	Nazwa	nr	arkusz AZP	Nr na arkuszu
97	Lisowo	6	23-12	12
98	Lisowo	7	23-12	13
99	Lisowo	8	23-12	14
100	Lisowo	9	23-12	19
101	Lisowo	10	23-12	20
102	Lisowo	11	23-12	21
103	Lisowo	12	23-12	22
104	Lisowo	13	23-12	23
105	Lisowo	14	23-12	24
106	Lisowo	15	23-12	28
107	Łowiska	1	22-13	8
108	Łowiska	2	22-13	9
109	Makowice	1	23-13	10
110	Makowice	1	23-12	56
111	Makowice	2	23-12	34
112	Makowice	2	23-13	14
113	Makowice	3	23-13	15
114	Makowice	3	23-12	35
115	Makowice	4	23-12	36
116	Makowice	5	23-12	37
117	Makowice	6	23-12	38
118	Makowice	7	23-12	39
119	Makowice	8	23-12	40
120	Makowice	9	23-12	51
121	Makowice	10	23-12	52
122	Makowice	11	23-12	53
123	Makowice	12	23-12	54
124	Makowice	13	23-12	55
125	Mechowo	1	22-11	28
126	Mechowo	2	22-11	29
127	Mechowo	3	22-11	30
128	Mechowo	4	22-11	31
129	Mechowo	5	22-11	32
130	Mechowo	6	22-11	33
131	Mechowo	7	22-11	34
132	Mechowo	8	22-11	35
133	Mechowo	9	22-11	36
134	Mechowo	10	22-11	37
135	Mechowo	11	22-11	38
136	Mechowo	12	22-11	39
137	Mechowo	13	22-11	40
138	Mechowo	14	22-11	41
139	Mechowo	15	22-11	42
140	Mechowo	16	22-11	43
141	Mechowo	17	22-11	44
142	Mechowo	18	22-11	45
143	Mechowo	19	22-11	46
144	Mechowo	20	22-11	47
145	Mechowo	21	22-11	48
146	Mechowo	22	22-11	49
147	Mechowo	23	22-11	99

Lp	Nazwa	nr	arkusz AZP	Nr na arkuszu
148	Mechowo	24	22-11	100
149	Mechowo	25	22-11	101
150	Modlimowo	1	21-13	5
151	Modlimowo	2	21-13	6
152	Modlimowo	3	21-13	7
153	Modlimowo	4	21-13	8
154	Natolewice	1	20-13	3
155	Natolewice	2	20-13	4
156	Natolewice	3	20-13	5
157	Natolewice	4	20-13	6
158	Płoty	1	22-12	23
159	Płoty	2	22-12	25
160	Płoty	3	22-12	24
161	Płoty	4	22-12	20
162	Płoty	5	22-12	26
163	Płoty	6	22-12	27
164	Płoty	7	22-12	28
165	Płoty	8	22-12	29
166	Płoty	9	22-12	30
167	Płoty	10	22-12	31
168	Płoty	11	22-12	32
169	Pniewo	1	20-14	7
170	Pniewo	2	20-14	8
171	Pniewo	3	20-14	9
172	Pniewo	4	20-14	10
173	Pniewo	5	20-14	11
174	Pniewo	6	20-14	12
175	Pniewo	7	20-14	13
176	Potuliniec	1	23-12	1
177	Potuliniec	2	23-12	2
178	Potuliniec	3	23-12	3
179	Potuliniec	4	23-12	4
180	Potuliniec	5	23-12	5
181	Potuliniec	6	23-11	23
182	Potuliniec	6	23-12	6
183	Potuliniec	7	23-11	24
184	Potuliniec	8	23-11	25
185	Potuliniec	9	23-11	26
186	Potuliniec	10	23-11	27
187	Potuliniec	11	23-11	28
188	Potuliniec	12	23-11	29
189	Potuliniec	13	23-11	30
190	Potuliniec	14	23-11	31
191	Sowno	1	22-12	42
192	Sowno	2	22-12	43
193	Sowno	3	22-12	44
194	Sowno	4	22-12	45
195	Sowno	5	22-12	46
196	Sowno	6	22-12	47
197	Sowno	7	22-12	48
198	Sowno	8	22-12	49

Lp	Nazwa	nr	arkusz AZP	Nr na arkuszu
199	Sowno	9	22-12	50
200	Truskolas	1	22-11	53
201	Truskolas	2	22-11	54
202	Truskolas	3	22-11	55
203	Truskolas	4	22-11	56
204	Truskolas	5	22-11	57
205	Truskolas	6	22-11	58
206	Truskolas	7	22-11	59
207	Truskolas	8	22-11	60
208	Truskolas	9	22-11	61
209	Truskolas	10	22-11	62
210	Truskolas	11	22-11	63
211	Truskolas	12	22-11	64
212	Truskolas	13	22-11	65
213	Truskolas	14	22-11	66
214	Truskolas	15	22-11	67
215	Truskolas	16	22-11	68
216	Truskolas	17	22-11	69
217	Truskolas	18	22-11	70
218	Truskolas	19	22-11	71
219	Truskolas	20	22-11	72
220	Truskolas	21	22-11	73
221	Truskolas	22	22-11	74
222	Truskolas	23	22-11	75
223	Wicimice	2	21-14	3
224	Wicimice	3	21-14	2
225	Wicimice	4	21-13	21
226	Wicimice	4	21-14	1
227	Wicimice	5	20-13	1
228	Wicimice	6	20-13	2
229	Wicimice	8	21-13	22
230	Wicimice	9	21-13	23
231	Wicimice	10	21-13	24
232	Wicimice	11	21-13	25
233	Wicimice	12	21-13	26
234	Wicimice	13	21-13	27
235	Wicimice	14	21-13	28
236	Wicimice	15	21-13	29
237	Wicimice	16	21-13	30
238	Wicimice	17	21-13	31
239	Wicimice	18	21-13	32
240	Wicimice	19	21-13	33
241	Wilczyniec	1	23-12	17
242	Wilczyniec	2	23-12	18
243	Wilczyniec	3	23-12	25
244	Wilczyniec	4	23-12	26
245	Wilczyniec	5	23-12	27
246	Wyszobór	1	21-13	1
247	Wyszobór	2	21-13	2
248	Wyszobór	3	21-12	28
249	Wyszogóra	1	23-12	15

Lp	Nazwa	nr	arkusz AZP	Nr na arkuszu
250	Wyszogóra	2	23-12	16
251	Wyszogóra	3	24-12	1
252	Wyszogóra	4	24-12	2
253	Wyszogóra	5	24-12	3
254	Wyszogóra	6	24-12	4
255	Wyszogóra	7	24-12	5
256	Wyszogóra	8	24-12	6
257	Wyszogóra	9	24-12	7
258	Wyszogóra	10	24-12	8
259	Wyszogóra	11	24-12	9
260	Wytok	1	22-11	81
261	Wytok	2	22-11	82
262	Wytok	3	22-11	83
263	Wytok	4	22-11	84
264	Wytok	5	22-11	85
265	Wytok	6	22-11	86
266	Wytok	7	22-11	87
267	Wytok	8	22-11	88
268	Wytok	9	22-11	89
269	Wytok	10	22-11	90
270	Wytok	11	22-11	91
271	Wytok	12	22-11	92
272	Wytok	13	22-11	93
273	Wytok	14	22-11	94
274	Jasiel (Obr. Wytok)	8	22-11	23

Załącznik nr 4

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- Poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Inne

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- Liczba utworzonych parków kulturowych
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych
- Liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomniki historii
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Inne

W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego)
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników)
- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
- Liczba osób zwiedzających muzea, skanseny, izby regionalne itp.
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochrona dziedzictwa kulturowego
- Inne

KARTOGRAFIA

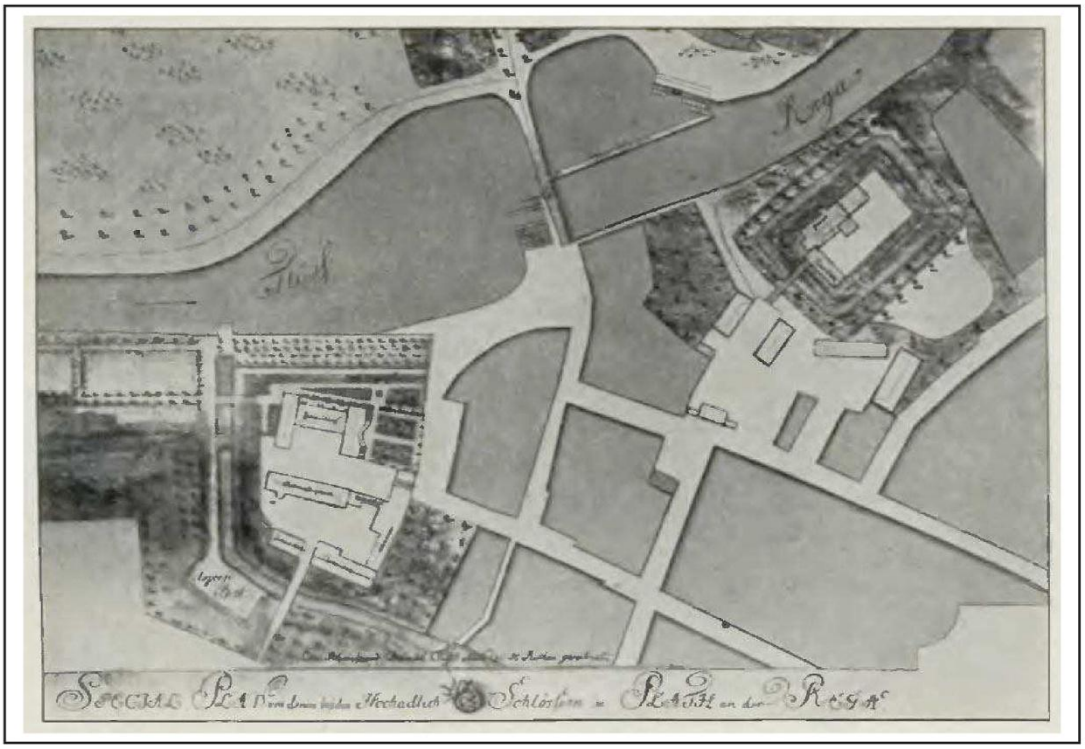

Płoty, lokalizacja zamków - 1740 r.

Płoty, mapa sztabowa - 1891 r.

KARTOGRAFIA

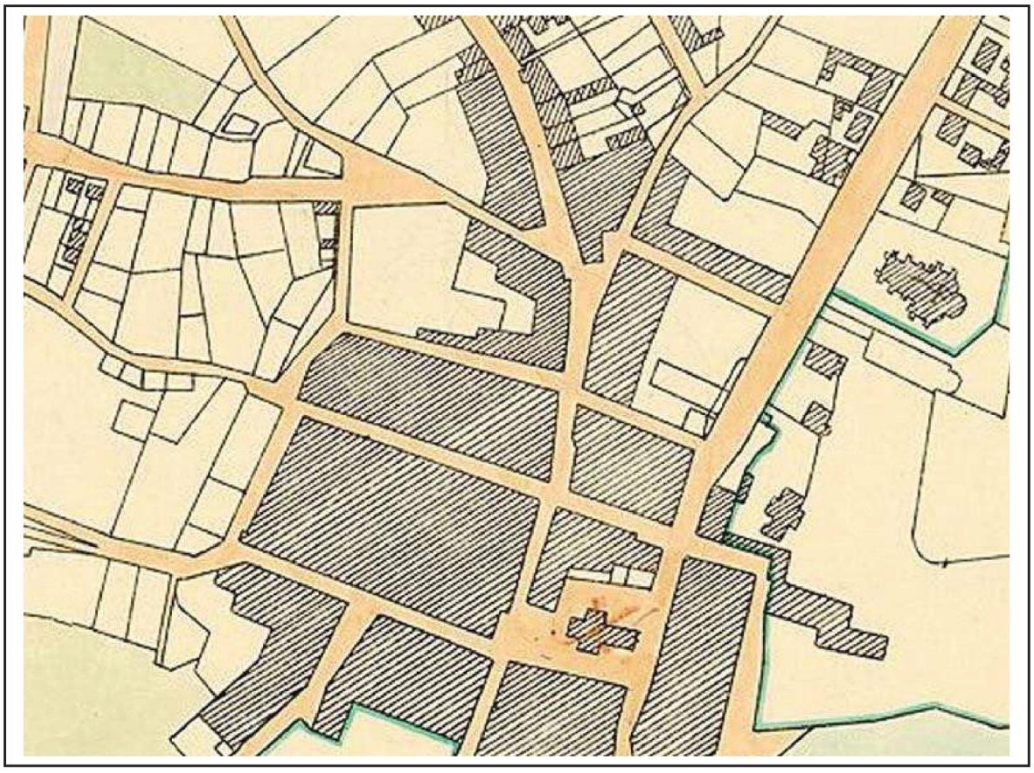

Płoty, plan miasta - 1923 r.

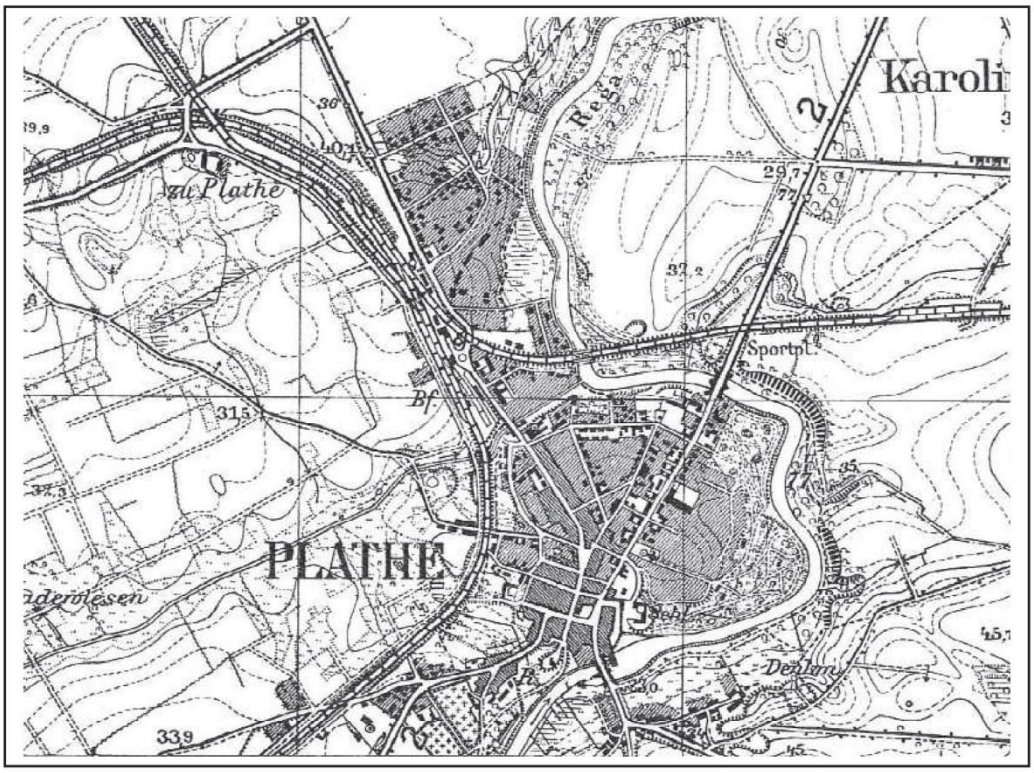

Płoty, mapa sztabowa - 1941 r.

KARTOGRAFIA

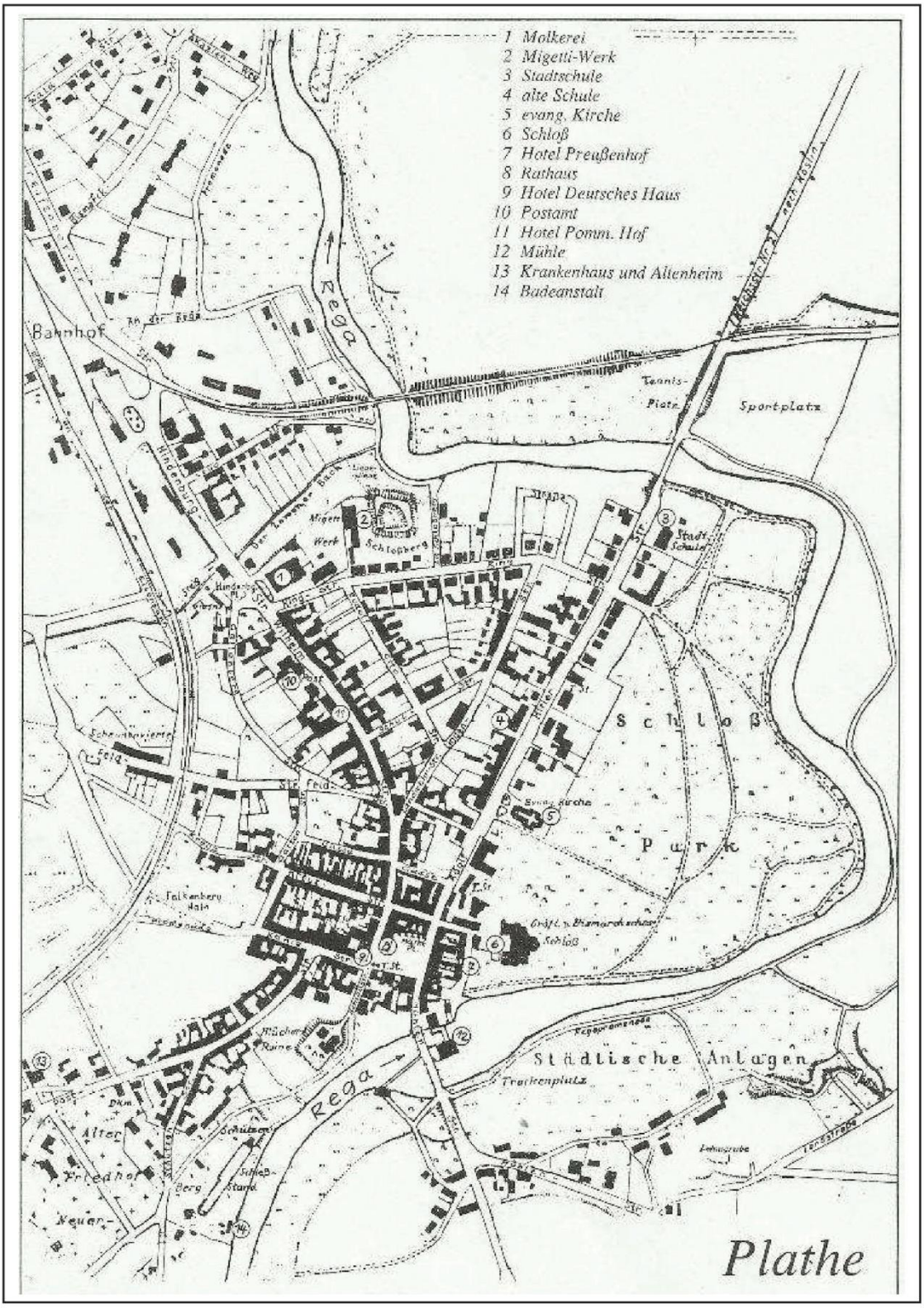

Płoty, plan miasta - 1939 r.

IKONOGRAFIA

Płoty, widok miasta od płd. – 1740 r.

Płoty, nowy zamek – 1912 r.

IKONOGRAFIA

Płoty, most na Redze. – 2 ćw. XX w..

Płoty, kościół – l. 30. XX w.

ILUSTRACJE

PŁOTY

Widok z lotu ptaka, od południa – fot. C. Skórka

Widok z lotu ptaka, od północy – fot. C. Skórka

PŁOTY
(obiekty zabytkowe)

Stary zamek – got./renes., 1280, XIV, XVII w. (nr rej. 87)

Nowy zamek - renes., 1606-1618, 1910-12 (nr rej. 795)

PŁOTY
(obiekty zabytkowe)

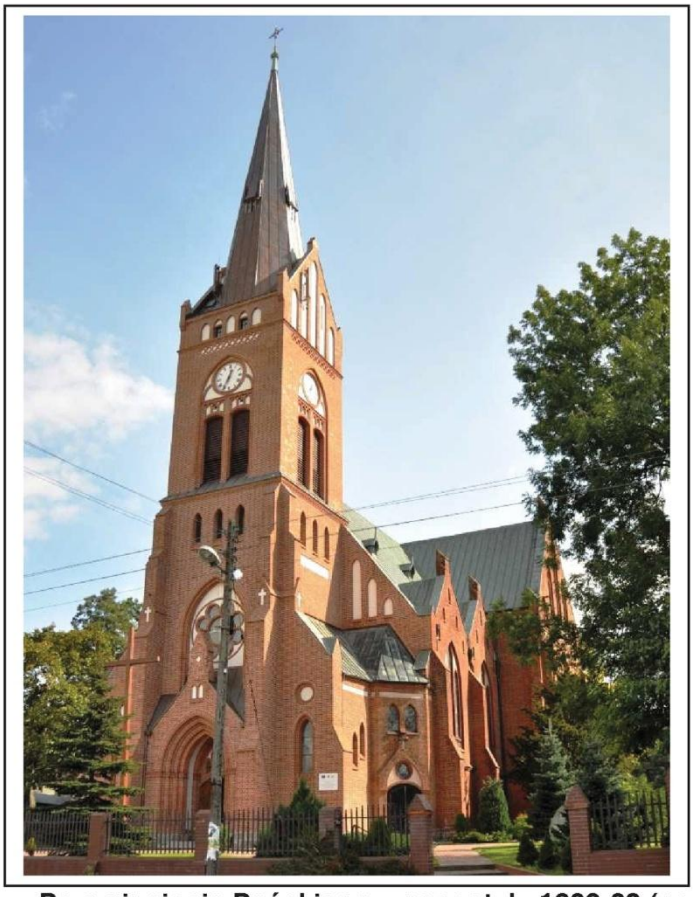

Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego – neogotyk, 1902-03 (nr rej. 332)

Oficyny zamkowe, brama - XVII, XIX-XX w. (nr rej. 281)

PŁOTY
(obiekty zabytkowe)

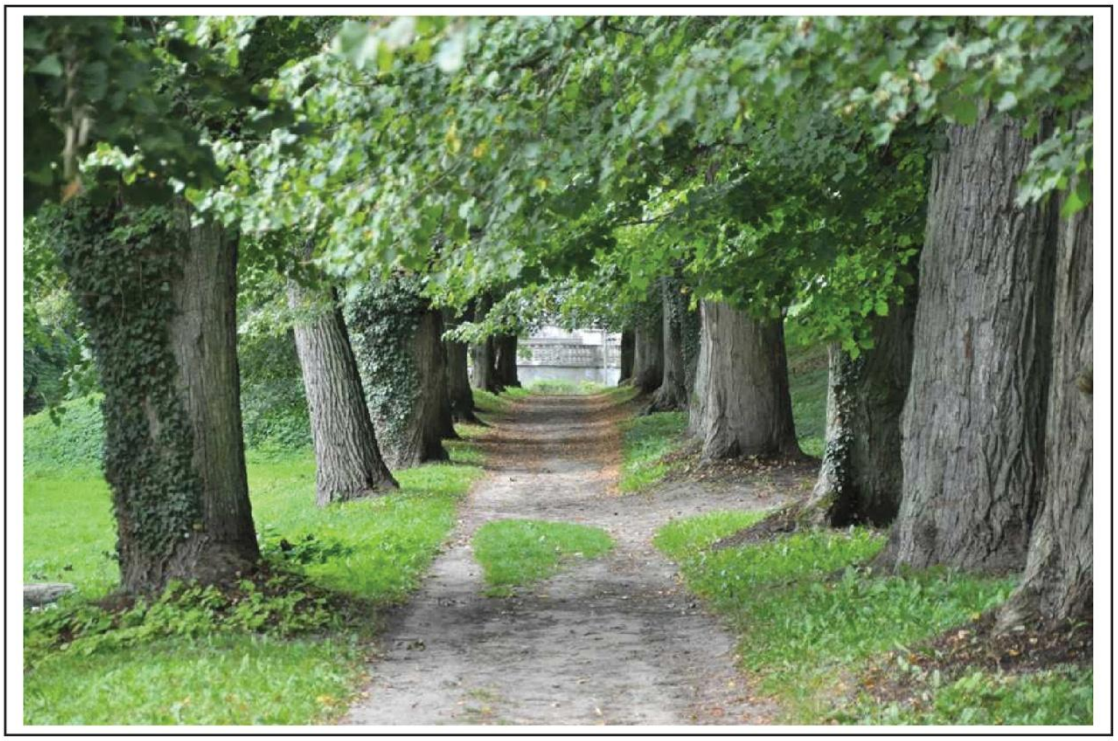

Park przy nowym zamku (nr rej. 779)

Kaplica w parku zamkowym

PŁOTY
(obiekty zabytkowe)

Willa / szkoła, ul. I Armii WP 15 – XIX/XX w. (nr rej. 1192)

Dom / poczta, ul. Jedn. Narodowej 34 - 1898 r. (nr rej. 1255)

PŁOTY

Ratusz (Urząd Miejski), Pl. Konstytucji 3 Maja 1 – 2 poł. XIX w.

Szkoła (gimnazjum), ul. I Armii WP 16 – XIX/XX w.

PŁOTY

Dworzec kolejowy, ul. Dworcowa – ok. 1910 r.

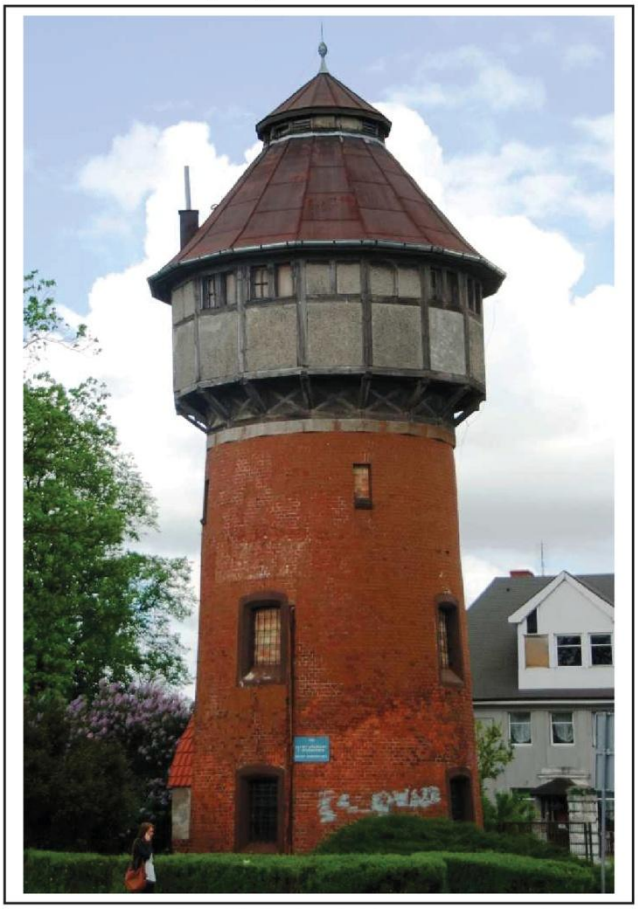

Kolejowa wieża ciśnień, ul. Dworcowa - ok. 1909 r.

PŁOTY

Elektrownia wodna, ul. Paderewskiego - 1900, 1925 r.

Młyn zbożowy, ul. Jagiellonów 5 – 1897 r.

PŁOTY

Most kolejowy – 1891 r.

Most drogowy – XIX w., 1992 r.

PŁOTY

Ulica Grunwaldzka – widok od wschodu

Ulica Jedności Narodowej – widok od północy

PŁOTY

Kamienica – ul. Jedności Narodowej 33 – 1901 r.

Kamienica – ul. Sienkiewicza 22-23 – kon. XIX w.

PŁOTY

Kamienica – ul. Grunwaldzka 10 – l. 10. XX w.

Kamienica – ul. I Armii WP. 13 – pocz. XX w.

ILUSTRACJE - GMINA
W S I E

Natolewice – panorama wsi

Mechowo – nawsie z kościołem

ILUSTRACJE - GMINA

KOŚCIOŁY

Bądkowo, kościół p.w. NSPJ - XVI, XVIII i XIX w.

Wyszogóra, kościół p.w. MB Królowej Polski - XV/XVI w.

ILUSTRACJE - GMINA

KOŚCIOŁY

Dąbie, kościół p.w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus - XVI, XVIII w.

Natolewice, kościół p.w. Niepokalanego Serca NMP – 1746 r.

ILUSTRACJE - GMINA

KOŚCIOŁY

Potuliniec, kościół p.w. św. Michała Archanioła - 1871r.

Pniewo, kościół p.w. MB Różańcowej – 4 ćw. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA

C M E N A R Z E

Wyszobór – cmentarz przykościelny

Potuliniec – cmentarz przykościelny

ILUSTRACJE - GMINA
C M E N A R Z E

Mechowo – cmentarz wiejski

Sowno – cmentarz wiejski

ILUSTRACJE - GMINA

PAŁACE - DWORY

Lisowo, pałac (ruina) – XVIII/XIX w.

Wicimice, pałac (ruina) – 3 ćw. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA

PAŁACE - DWORY

Mechowo, dwór – pocz. XIX w.

Wyszobór, dwór – poł. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA

PARKI - ALEJE

Modlimowo, park krajobrazowy – 2 poł. XIX w.

Natolewice, park krajobrazowy – 2 poł. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA

PARKI - ALEJE

Wicimice, park krajobrazowy (aleja) - kon. XVIII w.

Mechowo, park krajobrazowy (aleja) - poł. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA
FOLWARKI

Dobiesław, stodoła – poł. XIX w.

Charnowo, stodoła – 4 ćw. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA

F O L W A R K I

Wicimice, obora – l. 70. XIX w.

Wicimice, stajnia – l. 70. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA
FOLWARKI

Łęczyna, budynek inwentarski – pocz. XX w.

Mechowo, spichlerz – l. 20. XX w.

ILUSTRACJE - GMINA
FOLWARKI

Lisowo, dom rządcy – 4 ćw. XIX w.

Wyszobór, dom mieszkalny (czworak) – 1914 r.

ILUSTRACJE - GMINA

TECHNIKA - PRZEMYSŁ

Wyszobór, kuźnia (ob. sklep) – 1896 r.

Wicimice, gorzelnia folwarczna – 1867 r.

ILUSTRACJE - GMINA

TECHNIKA - PRZEMYSŁ

Lisowo, elektrownia wodna „Likowo" – 1922-24

Gostyński Bród, młyn wodny – XIX/XX w.

ILUSTRACJE - GMINA

TECHNIKA - PRZEMYSŁ

Wyszogóra, dworzec kolejowy – l. 20. XX w.

Truskolas, dworzec kolejowy – l. 10. XX w.

ILUSTRACJE - GMINA

SZKOŁY

Darszyce 7, szkoła (ob. dom) – pocz. XX w.

Bądkowo 16, szkoła (ob. dom) – 4 ćw. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA

SZKOŁY

Pniewo 30, szkoła (ob. dom) – l. 10. XX w.

Wyszobór 21, szkoła (ob. dom) – l. 20. XX w.

ILUSTRACJE - GMINA

DOMY - CHAŁUPY

Gostyń Łobeski 24, chałupa – 1 poł. XIX w.

Dalimierz 22, dom – kon. XIX w.

ILUSTRACJE - GMINA

DOMY - CHAŁUPY

Kocierz 3, dom (chałupa) – pocz. XX w.

Makowice 8, dom – 1913-14

ILUSTRACJE - GMINA

DOMY - CHAŁUPY

Pniewo 27, dom ze sklepem – XIX/XX w.

Truskolas 18, dom – 1930 r.

ILUSTRACJE - GMINA

ZAGRODY

Wyszogóra 17, zagroda – pocz. XX w.

Natolewice 50, zagroda – 3 ćw. XIX – 1 ćw. XX w.

ILUSTRACJE - GMINA

ZAGRODY

Luciąża 2, stodoła – 4 ćw. XIX w.

Makowice 8, bud. stodolno-inwentarski – 1920 r.